

SLUŽBENI VJESNIK

Broj 3/2016.

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik

Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik

Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada

Crkva na kamenu

Tisak

Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici

Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici

Katedrala u Trebinju

Sadržaj

Biskupova Božićna čestitka uz Pavlovu Božićnu čestitku Titu	255
I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	257
Poruka pape Franje za Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu, 1. rujna 2016.	258
Poruka Svetog Oca Franje za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2017.	261
Što možemo očekivati od obitelji?	264
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	273
Priopćenje sa 68. zasjedanja BK BiH	274
Poruka biskupa BK BiH u povodu jubileja zatvorenika	276
Poziv biskupa BK BiH u povodu lokalnih izbora u BiH, 2. listopada 2016.	278
Poslanica predsjednika Caritasa BiH kard. Vinka Puljića uz Nedjelju caritasa u BiH	279
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	281
Imenovanja i razrješenja	282
OKRUŽNICE	284
Kolekta solidarnosti za stradale u potresu u Italiji	284
Podsjetnik ispovjednicima	285
Dan molitve za mir	287
Radno vrijeme kancelarije Ordinarijata u Mostaru, župnih ureda i biskupijskih ustanova	287
Obveze župnih ureda prema Ordinarijatu	289
Calendarium missarum pro iuventute et familia christiana anno 2017.	290
Održana sjednica Konzultorskoga vijeća u sazivu 2012.-2017.	291
Održana sjednica Prezbiterskoga vijeća	292
Izvješće sa skupštine Svećeničke uzajamnosti	294
Đakonsko ređenje bogoslova Marina Krešića	295
Raspored dijeljenja sv. krizme u 2017.	298
OBLJETNICE I SLAVLJA	300
Zlatomisnici	300
Obljetnica posvete katedrale i biskupova ređenja	301
Dan Trebinjske biskupije	304
Sveti Jeronim u Hercegovini	305
Proslava patrona i zlatnoga jubileja u Jarama	306
Komemoracija poginulih vjeroučenika u Mostaru	308
Završetak godine Božjega milosrđa	309

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR	312
Krizmanici, ponizne Bog voli!	312
Veni, Sancte Spiritus!	313
Bilješke s petodnevna putovanja	316
Dan Teološko-katehetskog instituta u Mostaru	317
Treći susret svećenika BiH u Tomislavgradu	318
Lice milosrđa	321
Ispit savjesti	325
 PREDSTAVLJANJE KNJIGA	 328
Razgovor o nadi	328
Bl. Alojzije Stepinac, mučenik	331
 USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	 333
Don Marijan Bevanda	333
 BISKUPOVA KRATKA KRONIKA	 335
Zapisnik dekanske vizitacije	338

BISKUPOVA BOŽIĆNA ČESTITKA

UZ PAVLOVU BOŽIĆNU ČESTITKU TITU

Pavao apostol, između svojih stotinjak suradnika i poznanika imenito spomenutih u Novom Zavjetu, imao je vrloga učenika, Tita, "pravoga sina po zajedničkoj vjeri" (Tit 1,1), koji se u neka doba našao s njime u Rimu u apostolskom timu. Odatle su Pavlovim nalogom i s oduševljenjem otišli "Krescencije u Galaciju, Tit u Dalmaciju" (2 Tim 4,10). U sebi se nemalo radujemo pri samoj pomisli da se misionar Tit Antiohijac nije mogao suzdržati a da se iz obližnje Dalmacije ne otisne uz Neretvu do Mostara da u ljudska srca zasije Evanđelje ovom hercegovačko-neretvanskom prodolinom. Obavivši s uspjehom povjerenu mu zadaću, vratio se u Rim, s Pavlom otputovao na Istok, gdje ga je Apostol narodâ osobno "ostavio na Kreti" da kao *episkopos* "po gradovima postavi prezbitere" (Tit 1,5). Uskoro mu je uputio i konkretne smjernice u pastoralnoj poslanici od tri poglavlja, vjerojatno oko 66. godine. U njoj mu čestita i Božić u kratkoj rečenici s prebogatim teološko-duhovnim sadržajem (Tit 2,11-13), koji čitamo na ovogodišnjoj Polnočki, i kojim i mi čestitamo božićno-novogodišnje blagdane hercegovačkomu puku i kleru.

Pojavila se doista milost Božja: Božanska se milina, u prošlim vremenima sakrivena, po čudesnu i otajstvenu Utjelovljenju Sina Božjega iz kri-la Djevice Marije ukazala u Djetetu Isusu rođenu u betlehemskejštalici idući u susret ljudskim bićima koja u srcu imaju slobodna mjesta za njega;

spasiteljica svih ljudi: Ta božanska milost-milina tako je široka da je moćna obuhvatiti *sve ljude* i narode i tako učinkovita da može proizvesti i vremenito i vječno *spasenje* svima. Ali Božja ponuda očekuje voljan pristanak svakoga srca, da se ne kaže da je nešto na silu i varku;

odgojila nas da se odrekemo... Mi po naravi, ranjenoj iskonskim grijehom praroditeljâ, životno rastemo ali ne uvijek u pravom smjeru. Zarastemo i u divljinu. Zato nam je potreban *odgoj* srca i pouka uma, stalan ispravak, u prvom redu od ro-

ditelja, a pogotovo Božji *odgoj* koji nas uči i vježba u *odricanju*;

bezbožnosti i svjetovnih požuda: da odbacimo poganstvo i *bezboštvo*, kao i strastvene *požude* koje nas priječe u istinskome rastu a koje ionako, kao *svjetovne*, ne možemo ponijeti na bolji svijet, nego ih se svjesno i svojevolarno odričemo i opredjeljujemo se za Boga;

te razumno: po svim stupnjevima sposobnosti shvaćanja, snage pamćenja i moći zaključivanja;

pravedno: dajući Bogu Božje, bližnjima bližnje, a nama naše;

i pobožno živimo u sadašnjem svijetu: *pobožno*, po-Božjem-zakonu, u skladu s dvjema biblijskim zapovijedima ljubeći Boga iznad svega, a bližnjega svoga kao sebe samoga, i po mjeri svih deset Božjih zapovijedi sa Sinaja;

iščekujući blaženu nadu: sada u ovom vremenu i prostoru protegnuti između početna stvaranja i konačna spasenja *iščekujući* ostvarenje *nade* koja ne vara i ne postiđuje, koja nas u duhu čini *blaženima*, nade u premilosrdno Srce i

i Pojavak slave velikoga Boga: i milosrdnu presudu da se nađemo u stanovima koje nam je Spasitelj pripremio a i mi ih molili bogoobličnom vjerom, ufanjem i djelima ljubavi - nebeskim darovima sve radi *slave* maloga Božića - *velikoga Boga*

i Spasitelja našega Isusa Krista!

- Te istaknute Pavlove čestitarske riječi: milost spasiteljica svih ljudi, odgoj u odreknuću od bezbožnosti i strasti, nepožuđan život u razboru, pravednosti i pobožnosti, blažena nada u drugi dolazak jedinoga Spasitelja čovječanstva, Isusa Krista - velikoga Boga, koji "sebe dade za nas, da nas otkupi od svakoga bezakonja i očisti sebi Narod izabrani koji revnuje oko dobrih djela" (Tit 1,14), neka prate i razvedruju sve vjernike, redovnike, svećenike i ljude dobre volje u božićno doba i kroza sve dane Nove 2017. godine!

Početak došašća, 2016.

+ Ratko Perić, biskup

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI DAN MOLITVE ZA SKRB O STVORENOM SVIJETU

Budimo milosrdni prema našem zajedničkom domu

Zajedno s našom pravoslavnom braćom i sestrama, te uz potporu drugih Crkava i kršćanskih zajednica, Katolička crkva danas obilježava Svjetski dan molitve za skrb o stvorenom svijetu. Današnja proslava želi ponuditi "pojednim vjernicima i zajednicama dragocjenu prigodu da obnove predanost osobnom pozivu da budu čuvari stvorenog svijeta, zahvale Bogu za čudesno djelo koje je povjerio našoj brizi i mole njegovu pomoć za zaštitu stvorenog svijeta kao i njegovo oprostjenje za grijeha počinjene protiv svijeta u kojem živimo".¹

Veoma nas ohrabruje činjenica da brigu za budućnost našega planeta dijele Crkve i kršćanske zajednice, kao i druge religije. Doista, u posljednjih nekoliko desetljeća vjerske vođe i udruženja poduzeli su brojne inicijative kojima je bio cilj snažnije senzibilizirati javnost glede opasnosti neodgovornog izrabljivanja našeg planeta. Ovdje želim spomenuti patrijarha Bartolomeja kao i njegova prethodnika patrijarha Dimitrija koji su se godinama otvoreno izjašnjavali protiv grijeha činjenja šteta stvorenom svijetu i skretali pozornost na moralnu i duhovnu krizu koja je u korijenu problema okoliša i srozavanja. Kao odgovor na rastuću zabrinutost za cjelovitost stvaranja, na Trećem europskom ekumenskom skupu u Sibiu 2007. godine predloženo je da se slavi "Vrijeme za stvaranje" u trajanju od pet tjedana, između 1. rujna (kada pravoslavni slave spomen obilježavanja Božjeg djela stvaranja) i 4. listopada (spomen Franje Asiškog u Katoličkoj crkvi i nekim drugim zapadnim tradicijama). Ova inicijativa, uz podršku Svjetskog vijeća Crkava, nadahnula je mnoge ekumenske aktivnosti u različitim dijelovima svijeta. Ohrabruje također činjenica da u cijelom

svijetu slične inicijative, koje promiču pravedno postupanje s okolišem, brižnu skrb za siromašne i odgovorno djelovanje u društvu, okupljaju ljude, posebno mlade, iz različitih vjerskih okruženja. Svi mi, kršćani i nekršćani, vjernici i ljudi dobre volje, trebamo biti ujedinjeni u pokazivanju milosrđa prema Zemlji kao našem zajedničkom domu i u punini vrednovati svijet u kojem živimo kao mjesto dijeljenja i zajedništva.

1. Zemlja vapi...

Ovom porukom obnavljam svoj dijalog sa svim osobama koje nastanjuje ovaj planet o trpljenjima koja muče siromašne i uništavanju okoliša. Bog nam je podario vrt izobilja, a mi smo ga pretvorili u zagađenu pustopoljinu "ruševina, pustoši i prljavštine" (enc. *Laudato si'*, 161). Ne možemo se predati ili biti ravnodušni na gubitak bioraznolikosti i razaranje ekosustava, koji su često uzrokovani našim neodgovornim i egoističnim vladanjima. "Zbog nas na tisuće vrsta više neće slaviti Boga samim svojim postojanjem niti nam prenijeti svoju poruku. Nemamo pravo to činiti" (isto, 33).

Planet se nastavlja zagrijavati, dijelom i zbog čovjekova djelovanja: 2015. je bila najtoplija ikad zabilježena godina, a 2016. će vjerojatno biti još toplija. To uzrokuje suše, poplave, požare i sve ekstremnije meteorološke pojave. Klimatske promjene pridonose također bolnoj krizi prisilnih migracija. Siromasi svijeta, koji su najmanje odgovorni za klimatske promjene, najranjiviji su i već trpe njihove posljedice.

Kao što pokazuje cjelovita ekologija, ljudska su bića duboko povezana jedna s drugima i sa svim

¹ Pismo u prigodi ustanovljenja Svjetskoga dana molitve za skrb o stvorenom svijetu, 6. kolovoza 2015.

stvorovima. Kad loše postupamo s prirodom, zlostavljamo i ljudska bića. Istodobno, svako stvorenje ima svoju intrinzičnu vrijednost koju se mora poštivati. Poslušajmo "i vapaj Zemlje i vapaj siromašnih" (Laudato si', 49) i učinimo sve što je u našoj moći kako bismo osigurali odgovarajuću i blagovremenu reakciju.

2. ...jer smo zgriješili

Bog nam je dao Zemlju da je obrađujemo i čuvamo (usp. Post 2,15) na uravnotežen način i s poštivanjem. "Previše" je obrađivati - to jest iskorištavati je na kratkovidan i egoističan način - i slabo je čuvati predstavlja grijeh.

Moj brat, ekumenski patrijarh Bartolomej je hrabro i proročki u više navrata iznio na vidjelo naše grijehе protiv stvorenog svijeta: "To što ljudi uništavaju biološku raznolikost u Božjem stvaranju; to što ljudi ugrožavaju cjelovitost Zemlje i pridonose klimatskoj promjeni, lišavajući Zemlju njezinih prirodnih šuma ili uništavajući njezina vlažna područja; to što ljudi truju vodu, tlo, zrak: sve su to grijesi". Naime, "zločin protiv prirode je zločin protiv nas samih i grijeh protiv Boga".²

U svjetlu onoga što se događa našem domu, neka Jubilej milosrđa uzmogne biti poziv kršćanskim vjernicima na "duboko unutarnje obraćanje" (enc. Laudato si', 217), potpomognuto na poseban način sakramentom pokore. U ovoj jubilejskoj godini, naučimo tražiti Božje milosrđe za grijehе protiv stvorenog svijeta koje dosad nismo znali prepoznati i ispovjediti i trudimo se činiti konkretne korake na putu ekološkog obraćanja, koje zahtijeva jasnu svijest o našoj odgovornosti prema sebi samima, bližnjemu, stvorenom svijetu i Stvoritelju (usp. isto, 10; 229).

3. Ispit savjesti i kajanje

Prvi korak na tome putu je uvijek ispit savjesti, koji "podrazumijeva zahvalnost i besplatnost, to jest priznanje da je svijet dar Očeve ljubavi i da smo pozvani u skrovitosti oponašati njegovu velikodušnost u požrtvornosti i dobrim djelima [...]. To također uključuje brižnu svijest da nismo od-

vojeni od ostalih stvorenja, nego da s ostalim živim bićima na svijetu tvorimo divno sveopće zajedništvo. Vjernik ne promatra svijet izvana, nego iznutra, svjestan vezâ kojima nas je Otac povezao sa svim bićima" (isto, 220).

Tome Ocu punom milosrđa i dobrote, koji čeka povratak svakog od svoje djece, možemo se obratiti i priznati svoje grijehе prema stvorenom svijetu, siromašnima i budućim naraštajima. "Budući da svi mi uzrokuje ekološke štete", pozvani smo prepoznati "naš, mali ili veliki, doprinos izobličavanju i uništavanju okoliša".³ To je prvi korak na putu obraćanja.

Godine 2000., koja je bila također jubilejska, moj predšasnik sveti Ivan Pavao II. je pozvao katolike da daju zadovoljštinu za vjersku nesnošljivost u prošlosti i sadašnjosti, kao i za nepravde učinjene prema Židovima, ženama, domorodcima, useljenicima, siromašnima i nerođenima. U ovom Izvanrednom jubileju milosrđa pozivam sve da učine isto. Kao pojedinci, već naviknuti na stilove života koji su posljedica bilo pogrešno shvaćene kulture blagostanja bilo "neuredne želje da se troši više nego što je stvarno potrebno" (isto, 123), i kao dionici sustava "koji je nametnuo logiku zarade po svaku cijenu, ne mareći za društvenu uključivost ili uništenje prirode",⁴ pokajmo se za zlo koje činimo našem zajedničkom domu.

Nakon ozbiljnog ispita savjesti i vođeni iskrenim kajanjem, možemo ispovjediti naše grijehе protiv Stvoritelja, stvorenog svijeta, protiv naše braće i sestara. "Katekizam Katoličke Crkve predstavlja ispovjedaonicu kao mjesto u kojem nas istina oslobađa u susretu".⁵ Znamo da je "Bog veći od našega grijeha",⁶ od svih grijeha, uključujući i one protiv stvorenog svijeta. Priznajemo ih na ispovijedi jer smo se pokajali i želimo se promijeniti. Milost milosrdnoga Boga koju primamo u tom sakramentu pomoći će nam to učiniti.

4. Učiniti zaokret

Ispit savjesti, pokajanje i ispovijedanje Ocu koji je bogat milosrđem vode čvrstoj odluci da promijenimo život. A to se mora pretočiti u konkretne stavove i vladanja ispunjena većim pošti-

² Govor u gradu Santa Barbara, Kalifornija (8. studenog 1997.).

³ Bartolomej I., Poruka u prigodi Dana molitve za očuvanje stvorenog svijeta (1. rujna 2012.).

⁴ Govor na II. Svjetskom susretu pučkih pokreta, Santa Cruz de la Sierra (Bolivija), 9. srpnja 2015.

⁵ Treća meditacija, Duhovna obnova u prigodi Jubileja svećenikâ, Bazilika Sv. Pavla izvan zidina, 2. lipnja 2016.

⁶ Audijencija, 30. ožujka 2016.

vanjem prema stvorenom svijetu, kao na primjer razumno korištenje plastike i papira, ne rasipati vodu, hranu i električnu energiju, odvajati otpad, brižno postupati s drugim živim bićima, služiti se javnim prijevozom i koristiti jedan automobil za prijevoz više osoba (*car-pooling*) i tako dalje (usp. enc. *Laudato si'*, 211). Ne smijemo misliti da su ti naponi premalo da bi se poboljšalo svijet. Ta djela često "u krilu ove zemlje rađaju dobro koje se, iako nevidljivo, neizbježno sve više širi" (isto, 212) i potiču "proročki i kontemplativni način života, u kojem se može uživati duboku radost bez opsjednutosti potrošnjom" (isto, 222).

Jednako tako, odluka da promijenimo život mora se odraziti na naše doprinose oblikovanju kulture i društva u kojem živimo: naime, "briga za prirodu dio je načina života koji uključuje sposobnost za suživot i zajedništvo" (isto, 228). Ekonomijom i politikom, društvom i kulturom ne mogu dominirati kratkoročni način razmišljanja i težnja izravnoj financijskoj ili izbornoj dobiti. Oni naprotiv moraju hitno biti preusmjereni prema općem dobru, koje uključuje održivost i skrb za stvoreni svijet.

Konkretni primjer je "ekološki dug" između Sjevera i Juga svijeta (usp. isto, 51-52). Njegovo otplaćivanje zahtijevalo bi brigu o okolišu najsiromašnijih zemalja, pružajući im financijska sredstva i tehničku pomoć koji su im potrebni da se mogu nositi s posljedicama klimatskih promjena i promicati održivi razvoj.

Zaštita našeg zajedničkog doma zahtijeva sve veći globalni politički konsenzus. U tome smislu, izražavam zadovoljstvo što su u rujnu 2015. godine države iz cijeloga svijeta usvojile ciljeve održivog razvoja i što su, u prosincu 2015., odobrile Sporazum iz Pariza o klimatskim promjenama, u kojem je postavljen zahtjevan, ali temeljni cilj zaustavljanja rasta globalne temperature. Sada su vlade dužne poštivati preuzete obveze, dok poduzeća također moraju biti odgovorna za svoj dio, a na građanima je zahtijevati da se to i ostvari, štoviše da se teži sve ambicioznijim ciljevima.

Promjena smjera sastoji se dakle u "skrupuloznom poštivanju izvorne zapovijedi da se stvore-

ni svijet čuva od svakoga zla, bilo za naše, bilo za dobro drugih ljudskih bića".⁷ Jedno pitanje može nam pomoći da ne izgubimo iz vida cilj: "Kakav svijet želimo ostaviti onima koji dolaze poslije nas, djeci koja sada odrastaju?" (enc. *Laudato si'*, 160).

5. Novo djelo milosrđa

"Ništa nas ne povezuje više s Bogom od djela milosrđa - bilo da je riječ o milosrđu kojim Gospodin oprašta naše grijehе, bilo da je riječ o milosti koju nam daje da u njegovo ime činimo djela milosrđa".⁸

Da parafriziram svetog Jakova, "Milosrđe bez djela u sebi je mrtvo. [...] Zbog promjena u našem globaliziranom svijetu, neka su se materijalna i duhovna siromaštva umnožila: dajmo dakle prostora maštovitosti ljubavi, kako bismo otkrili nove načine djelovanja. Tako će put milosrđa uvijek postajati sve konkretniji".⁹

Kršćanski život uključuje vršenje tradicionalnih djela tjelesnog i duhovnog milosrđa.¹⁰ "Obično mislimo na pojedinačna djela milosrđa i ona koja su vezana uz pojedinu inicijativu: bolnice za bolesne, javne kuhinje za gladne, skloništa za beskućnike, škole za one koji trebaju izobrazbu, ispovjedaonice i duhovno vodstvo za one koji trebaju savjet i oprostjenje... Ali ako djela milosrđa promatramo u cjelini, možemo vidjeti da je predmet milosrđa sam ljudski život u svojoj cjelovitosti".¹¹

Očito da ljudski život u svojoj cjelovitosti uključuje brigu za zajednički dom. Dopustite mi stoga predložiti dopunu dvaju tradicionalnih popisa od po sedam djela milosrđa, dodajući svakom skrb za zajednički dom.

Kao duhovno djelo milosrđa, skrb za zajednički dom zahtijeva "zahvalnu kontemplaciju Božjeg svijeta" (enc. *Laudato si'*, 214) koja "omogućuje nam otkriti u svim stvarima neko učenje koje nam Bog želi prenijeti" (isto, 85). Kao tjelesno djelo milosrđa, briga za zajednički dom zahtijeva "jednostavne svakidašnje geste, kojima prekidamo logiku nasilja, iskorištavanja i sebičnosti [...]"

⁷ Bartolomej I., Poruka u prigodi Dana molitve za očuvanje stvorenog svijeta (1. rujna 1997.).

⁸ Prva meditacija, Duhovna obnova u prigodi Jubileja svećenikâ, Bazilika Svetog Ivana Lateranskog, 2. lipnja 2016.

⁹ Audijencija, 30. lipnja 2016.

¹⁰ Tjelesna su: gladna nahraniti, žedna napojiti, siromaha odjenuti, stranca primiti, bolesna dvoriti, utamničena pohoditi i mrtva pokopati. Duhovna su: dvoumna savjetovati, neuka poučiti, grješnika pokarati, žalosna i nevoljna utješiti, uvredu oprostiti, nepravdu strpljivo podnositi i za žive i mrtve Boga moliti.

¹¹ Treća meditacija, Duhovna obnova u prigodi Jubileja svećenikâ, Bazilika Sv. Pavla izvan zidina, 2. lipnja 2016.

i očituje se u svim djelovanjima kojima se nastoji graditi bolji svijet" (isto, 230-231).

6. U zaključku, molimo!

Usprkos našim grijesima i strahovitim izazovima koji su pred nama, nikada ne gubimo nadu: "Stvoritelj nas ne napušta, on nikada ne posustaje u svojem planu ljubavi, ne kaje se što nas je stvorio [...] jer se jednom zauvijek združio s našom zemljom, i njegova nas ljubav stalno potiče pro-

nalaziti nove putove" (isto, 13; 245). Napose 1. rujna, a zatim kroz čitavu godinu, molimo:

"O Bože siromaha, pomози nam da spasimo napuštene i zaboravljene ovoga svijeta, koji su tako dragocjeni u tvojim očima. [...] Bože ljubavi, pokaži nam naše mjesto na ovome svijetu kao oruđa tvoje ljubavi prema svim bićima na ovoj zemlji" (isto, 246). Bože milosrđa, daj da primimo od tebe oproštenje i pronosimo tvoje milosrđe po čitavom našem domu. Hvaljen budi! Amen.

Iz Vatikana, 1. rujna 2016.

Franjo

PORUKA SVETOG OCA FRANJE ZA SVJETSKI DAN SELILACA I IZBJEGLICA 2017.

Djeca migranti, ranjiva i bez glasa

Draga braćo i sestre!

"Tko god jedno ovakvo dijete primi u moje ime, mene prima. A tko mene prima, ne prima mene, nego onoga koji mene posla" (Mk 9,37; usp. Mt 18,5; Lk 9,48; Iv 13,20). Tim riječima evanđelisti dozivaju u pamet kršćanskoj zajednici Isusovo učenje, koje nadahnjuje i ujedno predstavlja izazov. Te riječi, naime, označavaju siguran put koji vodi do Boga: počinje s najmanjima, vodi preko Spasitelja a na kraju prerasta u praksu prihvaćanja drugih. Upravo je prihvaćanje, dakle, nužan uvjet da taj put postane konkretna zbilja: Bog je postao jedan od nas, u Isusu Bog je postao dijete te otvorenost Bogu u vjeri, koja jača nadu, izražava se u nježnoj blizini prema najmanjima i najslabijima. Ljubav, vjera i nada su djelatno prisutne u duhovnim i tjelesnim djelima milosrđa, kao što smo ponovno otkrili tijekom nedavnog izvanrednog jubileja.

Ali evanđelisti se zadržavaju također na odgovornosti onih koji čine ono što je suprotno od milosrđa: "Onomu, naprotiv, tko bi sablaznio jednoga od ovih najmanjih što vjeruju u mene bilo bi bolje da mu se o vrat objesi mlinski kamen pa da potone u dubinu morskiju" (Mt 18,6; usp. Mk 9,42; Lk 17,2). Zar možemo zanemariti ovu tešku opomenu promatrajući izrabljivanje koje provode beskrupulozni pojedinci? Žrtve tog izrabljivanja su tolike djevojčice i dječaci koje se uvlači u prostituciju ili kaljugu pornografije; koje se izvrjava

ropskom radu ili prisilno vojači u vojsku; koje se uključuje u trgovinu drogom i druge oblike kriminaliteta; koji su prisiljeni bježati od sukoba i progonâ, izlažući se opasnosti da ostanu sami i napušteni.

Zbog toga, povodom Svjetskog dana selilaca i izbjeglica koji slavimo svake godine, osjećam potrebu da skrenem pozornost na stvarnost djece migranata, a posebno one koja su sama. Pritom tražim od svih da se brinu za djecu, koja su bespomoćna u trostrukom smislu: jer su djeca, jer su stranci i jer nemaju sredstava da se zaštite kad su, iz raznih razloga, prisiljeni živjeti daleko od vlastite domovine i odvojeni od svojih obitelji.

Migracije danas nisu fenomen ograničen samo na neka područja planeta, već su njima pogođeni svi kontinenti i one sve više poprimaju dramatične razmjere globalnog pitanja. Nije riječ samo o osobama koje traže dostojanstven posao ili bolje uvjete živote, već također muškarcima i ženama, starcima i djeci koji su prisiljeni napustiti svoje domove u nadi da će spasiti goli život i negdje drugdje naći mir i sigurnost. Tešku cijenu iseljavanja, gotovo uvijek uzrokovanog nasiljem, bijedom i uvjetima života, kojima se pridodaju i negativni aspekti globalizacije, u prvom redu plaćaju djeca. Neobuzdana utrka za brzm i lakom zaradom povlači za sobom također razvoj izopačenih poštasti poput trgovine djecom, izrabljivanja i zlostavljanja maloljetnika i, općenito,

lišavanja djece prava potvrđenih Međunarodnom konvencijom o pravima djeteta.

Zbog svoje krhke i osjetljive naravi, djetinja dob ima jedinstvene i neotuđive potrebe. To je prije svega pravo na zdravo i sigurno obiteljsko okruženje gdje dijete može rasti pod vodstvom i primjerom oca i majke; zatim pravo i dužnost da stekne odgovarajuću izobrazbu, prije svega u obitelji, ali i u školi, gdje će djeca moći rasti kao osobe i protagonisti vlastite i budućnosti svojih zemalja. Doista, u mnogim su dijelovima svijeta čitanje, pisanje i svladavanje osnovnih računskih radnji još uvijek privilegija malobrojnih. Sva djeca, osim toga, imaju pravo na odmor i rekreacijske aktivnosti; riječju, ona imaju pravo biti djeca.

Među migrantima, pak, djeca čine najranjiviju skupinu, jer, u dobi u kojoj se suočavaju sa životom koji je pred njima, ona su nevidljiva i njihov se glas ne čuje: u nezavidnom su položaju jer su lišena osobnih dokumenata, te su skrivena od očiju svijeta, a zbog odsutnosti odraslih koji ih prate njihov se glas ne može dići i čuti. Na ovaj način, djeca migranti lako završavaju na najnižim razinama ljudske degradacije, gdje nezakonitost i nasilje uništavaju budućnost prevelikog broja nevinih, dok je mrežu zlostavljanja djece teško razbiti.

Kako odgovoriti na tu stvarnost?

U prvom redu, moramo znati da fenomen migracije nije istrgnut iz povijesti spasenja, već je, štoviše, njezin sastavni dio. Uz to je vezana jedna Božja zapovijed: "Ne tlači pridošlicu niti mu nanosi nepravde, jer ste i sami bili pridošlice u zemlji egipatskoj" (Izl 22,20); "Ljubite i vi pridošlicu, jer ste i sami bili pridošlice u zemlji egipatskoj" (Pnz 10,19). Ovaj fenomen predstavlja znak vremena, znak koji govori o Božjoj providnosti na djelu u povijesti i u ljudskoj zajednici, s obzirom na opće zajedništvo. Premda su joj poznati problemi, a često i patnje i tragedije koje sa sobom nose migracije, kao i teškoće vezane uz dostojanstveno primanje tih osoba, Crkva potiče prepoznati Božji naum također u tome fenomenu, s uvjerenjem da nitko nije stranac u kršćanskoj zajednici, koja obuhvaća "sve narode, i plemena, i puke, i jezike" (Otk 7,9). Svaka osoba je dragocjena; osobe su važnije od stvari i vrijednost svake institucije mjeri se time kako se ophodi prema životu i dostojanstvu ljudskih bića, osobito kad su ona ranjiva, kao u slučaju djece migranata.

Nadalje, naše djelovanje mora ići u pravcu zaštite, integracije i trajnih rješenja.

Naša prva briga mora biti usvajanje svih mogućih mjera kako bi se djeci migrantima zajam-

čilo zaštitu i sigurnost, jer "ti dječaci i djevojčice često završavaju na ulici prepušteni sebi samima i postaju plijen nemilosrdnih izrabljivača, koji ih, nerijetko, izlažu tjelesnom, moralnom i spolnom nasilju" (Benedikt XVI., Poruka za Svjetski dan selilaca i izbjeglica 2008.).

Nadalje, crta koja razdvaja migracije i trgovinu ljudima katkad može biti vrlo tanka. Postoje mnogi faktori koji doprinose stvaranju stanja ranjivosti kod migranata, pogotovo ako su posrijedi djeca: siromaštvo i nedostatak sredstava za preživljavanje - kojima se pridodaju nerealna očekivanja generirana od strane medija; niska razina pismenosti; nepoznavanje zakonâ, kulture a često i jezika zemlje domaćina. Zbog svega toga djeca su u fizičkom i psihičkom smislu ovisna o drugima. No najsnažniji poticaj iskorištavanju i zlostavljanju djece dolazi od potražnje. Ako se ne poduzmu strože i učinkovitije mjere protiv onih koji izvlače profit iz tih zloraba, neće biti moguće suzbiti mnogobrojne oblike ropstva kojih su žrtve djeca.

Potrebno je, stoga, da migranti, upravo za dobro svoje djece, sve tješnje surađuju sa zajednicama koje ih prihvaćaju. Duboko smo zahvalni crkvenim i civilnim udrugama i ustanovama koje s velikom predanošću posvećuju vrijeme i resurse zaštiti djece od različitih oblika zloupotrebe. Važno je da zažive sve djelotvorniji i dublji oblici suradnje, utemeljeni ne samo na razmjeni informacijâ, već također na jačanju mreža koje su kadre osigurati blagovremene i kapilarne intervencije. Pritom se ne smije podcijeniti činjenicu da se izvanredna snaga crkvenih zajednica pokazuje prije svega kad je ona ujedinjena u molitvi i bratskom zajedništvu.

Drugo, moramo raditi na integraciji djece i mladih migranata. Oni u potpunosti ovise o odraslim osobama. Vrlo često manjak financijskih sredstava sprječava usvajanje odgovarajućih politika usmjerenih na prihvaćanje, pomoć i uključivanje. To ima za posljedicu da namjesto da se unaprjeđuje socijalnu integraciju djece migranata, odnosno programe sigurnog povratka uz pratnju, pokušava se samo spriječiti njihov ulazak, čime se potiče pribjegavanje ilegalnim mrežama; ili ih se vraća u zemlju iz koje dolaze ne vodeći uopće računa o tome je li to stvarno u njihovu "najboljem interesu".

Položaj djece migranata dodatno je otežan kad je njihov status nereguliran ili kad završe u redovima kriminalnih organizacija. U takvim slučajevima obično ih se šalje u zatvor. Nerijetko, naime, bivaju uhićena i, budući da nemaju novca da pla-

te kaznu ili otputuju natrag u svoju zemlju, mogu provesti duže vrijeme u zatvoru, izloženi raznim vrstama zlostavljanja i nasilja. U tim slučajevima, pravo države da kontrolira migracijske valove i sačuva opće dobro zemlje mora biti povezano s dužnošću rješavanja i reguliranja položaja djece migranata, u potpunosti poštujući njihovo dostojanstvo i nastojeći izaći ususret njihovim potrebama kad su sama, ali i potrebama njihovih roditelja, za dobrobit čitave obitelji.

Od temeljne je važnosti donošenje odgovarajućih nacionalnih procedura i planova suradnje koji će biti plod uzajamnog dogovora zemalja porijekla i odredišta, sa ciljem otklanjanja uzroka prisilnog iseljavanja maloljetnika.

Treće, svima upućujem usrdan poziv na traženje i usvajanje dugoročnih rješenja. Budući da je to kompleksna pojava, problem djece migranata potrebno je suzbijati u korijenu. Ratovi, kršenja ljudskih prava, korupcija, siromaštvo, ekološke neravnoteže i katastrofe - sve su to uzroci tog problema. Djeca prva od toga trpe, podnoseći katkad također mučenja te, osim duševnih i psiholoških, također fizička nasilja, koji gotovo uvijek ostavljaju u njima neizbrisive ožiljke.

Apsolutno je neophodno, stoga, uhvatiti se u koštac s uzrocima migracije u zemljama porijekla.

To zahtijeva, kao prvi korak, predanost cijele međunarodne zajednice uklanjanju sukoba i nasilja koji prisiljavaju ljude na bijeg. Nadalje, nameće se potreba dalekosežne vizije, koja može ponuditi odgovarajuće programe za područja pogođena najtežim nepravdama i nestabilnostima, kako bi se svima zajamčio pristup autentičnom razvoju, koji će promicati dobro dječaka i djevojčica, koji su nada čovječanstva.

Na kraju, želim se obratiti vama, koji radite s djecom migrantima i mladima iseljenicima prateći ih na njihovu putu: oni trebaju vašu dragocjenu pomoć. Crkva vas također treba i podržava vas u velikodušnom služenju koje pružate. Nemojte se umoriti hrabro živjeti i svjedočiti evanđelje koje od vas traži da prepoznate i prihvatite Gospodina Isusa prisutna u najmanjima i najranjivijima.

Povjeravam svu djecu migrante, njihove obitelji, njihove zajednice, i sve vas koji ste im blizu, zaštititi Svete Nazaretske Obitelji, da bdije i prati svakog na njihovu putovanju. Svojoj molitvi rado pridružujem apostolski blagoslov.

Iz Vatikana, 8. rujna 2016., blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije.

Franjo

ŠTO MOŽEMO OČEKIVATI OD OBITELJI?

Kultura nade za obitelj koja počinje iz *Amoris laetitia*. Koncilsko sjemenište u Oviedu, 4. svibnja 2016. Auktor je predavanja kardinal prefekt Kongregacije za nauk vjere.

Gerhard Ludwig Müller

Uvod

Što možemo očekivati od obitelji? Istraživanja otkrivaju da je želja za imanjem obitelji u našem vremenu vrlo velika: a to znači da se od nje mnogo očekuje. Ima li, dakle, ta nada svoju utemeljenost? Velika želja, sama po sebi, ne jamči sreću koju traži. U biti, promatrajući krizu obitelji, vidimo da se mnoge takve želje na kraju izokrenu. S tugom se prisjećamo krize tolikih uništenih obitelji, uzbunjujućeg pada stope rađanja u mnogim zemljama, djece koju njihovi roditelji ne primaju ili ne podižu... Čini se da bi nas ovo pozvalo da preokrenemo pitanje: čemu se obitelj može nadati? Koji temelj podržava ovu veliku želju za obitelji koja kuca u srcu? U tim je pitanjima izazov za kršćane: može li se obitelj nadati u Crkvi? I što može očekivati od nje?

Predstavljajući ovaj dio svoje knjige "Izvješće o nadi", i pozivajući se na to što možemo očekivati od obitelji, mogu zasnovati svoja opažanja na poruci nade za obitelj, koju nam je papa Franjo ostavio u svojoj posljednjoj apostolskoj pobudnici *Amoris laetitia*. Htio bih početi, kao što i Sveti Otac čini, ne sociološkom analizom, nego radije biblijskim izvješćem o obitelji, ponavljajući tako Riječ Božju.

1. Crkva i obitelj: Noina korablja

Pripovijest o Noinoj korablji jest izvješće o obitelji, jer u njoj Bog ne spašava samo izolirana pojedinca. Tu su Noa, njegova žena, njegovi sinovi, i žene njegovih sinova. Sama korablja nema

oblik broda, nego kuće, simbola obitelji (Post 6,15) i kao takva predstavljena je u kršćanskoj umjetnosti.

S druge strane, čak je i Noino doba bilo puno prijetnji za obitelj i za sve društvo. Drevna židovska legenda opisuje potopni naraštaj kao vrlo napredan i privilegiran: čovjek je živio u izobilju, ovisio samo o sebi, imao mogućnost manipuliranja prirodom. Ali polako je počeo zaboravljati Boga, i dok je trudnoća trajala kratko, djeca su se rađala već velika i snažna, i čak su pomagala svojim majkama prerezati pupčanu vrpцу. To je slika bogata izražajem: ti muškarci, samodostatni, nisu pripadali obitelji i nisu imali potrebe učiti od drugih, jer su živjeli zatvoreni u svojoj samodostatnosti. U toj panorami, poplava se ne čini božanskom kaznom, nego logičnom posljedicom grijeha.

U ovom stanju, samo Božje milosrđe može stvoriti nadu. Bog je potopnu patnju pretvorio u plodnost: po vodama, simbolu majčine utrobe, iznova je rođen novi narod, očišćen od zla. Bog je izrazio svoje milosrđe kroz obitelj i njezino prebivalište, korablju, gdje se istinska ljubav ponovno otkrila i iznova živjela. Bog je blagoslovio Nou na sličan način na koji je blagoslovio Adama i Evu u početku (Post 8,15-17).

Prva je pouka ovoga izvješća da ponovo otkrivanje Božjega izvornog plana za obitelj povlači za sobom ponovno otkrivanje nade. U njoj Bog nudi temelj za želju za ispunjenošću koju muškarci osjećaju: Bog gradi prebivalište za želju, korablju gdje svaka osoba može prepoznati svoje podrijetlo i sudbinu. Iz toga razloga, svaka obitelj nosi znak Božjih ruku, njegove mudre skrbi,

njegove izvorne darovane ljubavi. U obiteljskoj korablji iznova učimo biti djeca, biti primljeni od drugih, prihvatiti svoje vlastito tijelo kao prvobitan dar Božji, govoriti jezikom spolnih razlika u otvorenosti životu.¹

Potopne vode, sa svoje strane, govore nam o razvodnjenim odnosima poslijemoderne, lišenima forme i uvijek nestabilnima, koji iznova i iznova počinju u višestrukim nepovezanim vezama. Želja za obitelji današnjega čovjeka, ne nađe li drugoga uporišta, završava zatvorena u sebe i nesposobna je rasti prema obećanu cilju. Razvidno je da se ova želja zatim umnožava u šarolikim "modelima" ili tipovima obitelji, u kojima želja, dezorijentirana, gubi svoj put. U ovoj ideološkoj poplavi, obiteljsko stanište, Noina korablja, čini se poput okolnosti u kojoj je želja podržana, prihvaćena, izliječena i ojačana prema svomu cilju.

No, možemo se zapitati: ne spašava li Bog samo nekoliko povlašćenih osoba? Razmatrajući izvješće o Ninoj obitelji u cjelini biblijske pripovijesti, primjećujemo da Bog želi spasenje mnogih po nekolicini. U ovom ostatku od osam osoba, nalazi se sjeme novoga čovječanstva. U biti, nije to slučaj samo jedne obitelji, nego cijeloga naroda koji će ponovo naseliti zemlju. Korablja, to obiteljsko okružje u kojem čovjek susreće svoj poziv i sudbinu, nije svedena na izoliranu obitelj, nego se predstavlja sa širim društvenim pozivom: sve je društvo pozvano postati okružjem i kulturom u kojima se zaziva i prisjeća izvorna Božja ljubav i gdje je moguća trajna ljubav. Ako bi ova društvena korablja ili "kultura obitelji" nestala, pojedinačni bi pokušaji bili od slabe koristi za bijeg od poplave razvodnjene ljubavi.

U tom pogledu, prvo čitanje *Amoris laetitia* pomaže nam otkriti da se problem suvremene obitelji ne može svesti na pojedinačne pokušaje, osobna uvjerenja i izolirane opredijeljenosti. Velik je izazov nadići nedostatak okruženja i tkaninu odnosâ gdje čovjekova želja može niknuti i rasti. Noina korablja podsjeća na to sa svojom od Boga osmišljenom strukturom, koja je istodobno nastamba i brod koji pronalazi svoj put kroz vode. Te dobro pripremljene i nepropusne drvene daske, sa svojim različitim razinama, predstavljaju obiteljsku kulturu. To je ponajprije očuvano u nerazrješivoj ljubavi muškarca i žene, otvorenoj prijenosu

i podizanju života. I tada ona živi u narodu koji prati obitelji i učvršćuje njihove odnose.

Ovdje otkrivamo veliko poslanje i izazov Crkve za obitelj. Kršćanska je predaja u Ninoj korablji vidjela sliku Crkve: to je ostatak, sakrament spasenja i utočište za sve ljude spašene od poplave. Upravo kao što je obitelj okružje u kojem ljubav cvjeta i raste, tako je i Crkva pozvana biti velika obitelj, veliko okružje, velika Noina korablja, gdje sve obitelji mogu pronaći mjesto za rast. Obitelj treba živjeti u Crkvi, gdje je se podsjeća na veliki poziv koji je primila i gdje se spominje ljubav koja je oživljava i podržava. Sa svoje strane, u slučaju razvodnjenih odnosa, Crkva mora biti u stanju stvoriti povoljnu nastambu, okružje i kulturu u kojoj obitelj može rasti.

Je li taj izazov moguć? Koju novu nadu Crkva komunicira obitelji i, po njoj, društvu? Odgovor možemo pronaći u izvornom planu korablje i Crkve.

2. Arhitektura korablje: Kristova ljubav življena u obitelji

Amoris laetitia, u svom četvrtom poglavlju, sažela je nadu obitelji egzegezom Prve poslanice Korinćanima, 13. poglavlje, i ta je intuicija, po mom sudu, ključ za tumačenje dokumenta. Prema njemu, samo u svjetlu istinske i prave ljubavi² moguće je "naučiti ljubiti"³ i izgraditi nastambu za želju.

Usred obilja praktičnih savjeta koje ovaj komentar nudi, htio bih istaknuti jedan ključni element: moć praštanja nalazi se u oproštenju koji je svatko primio od Boga u Kristu. Ovu kristološku tvrdnju pronalazimo i kod sv. Pavla: "dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije" (Rim 5,8), ili ponovo: "Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove?" (Rim 8,35). Sv. Pavao ne namjenjuje ljubav kao nešto apstraktno ili lijep cilj koji je, međutim, dalek i praktično nedostupan. Naprotiv, ljubav ima ime, lice, i boju glasa, jer to je Isus iz Nazareta osobno, "moja raspeta ljubav". Kada himan iz Poslanice Korinćanima 13 zaključuje da "ljubav nikada ne prestaje", savršeno razumijemo na što se to odnosi: na Kristovu ljubav, "razlivenu u srcima našim po Duhu Svetom" (Rim 5,5).

Na toj "ljubavi koja ne postiđuje" (Rim 5,5), na tom sigurnom stubu, Franjo predlaže izgradnju stamene obiteljske kulture. Crkveni su oci čak i

¹ Usp. *Amoris laetitia*, 285.

² *Amoris laetitia*, 67.

³ *Amoris laetitia*, 208.

Noinu korablju tumačili na osnovi Krista: predavši se na križ da nas spasi, on je prešao smrtnu vodu kako bi formirao novi narod. Drvo koje se probijalo kroz vodu tumačeno je u odnosu na križ i krštenje: ljubav prema čovjeku koju je iskazao Krist na križu doseže nas u krštenju i u drugim sakramentima, i prenosi nam novu sposobnost biti voljen i voljeti.

Sveti je Augustin u sakramentalnoj rasporedbi Crkve vidio temeljnu arhitekturu Noine korablje, koja je Kristovo tijelo, s krštenjem kao glavnim ulazom. Crkva može ploviti jer njezin trup i jarboli imaju oblik te Isusove ljubavi, izražene u sakramentima. Na taj način, ona je sposobna u svijetu stvoriti novo okružje, novu kulturu, nove prakse za praćenje obitelji.

Tu možemo otkriti veliku nadu za obitelj: ta se nada sastoji u velikom daru koji je svaka obitelj primila u sakramentu ženidbe, zahvaljujući kojemu supružnici postaju učinkovit znak Isusove ljubavi i ljubavi njegove Crkve. Ako obitelj ima nadu, to je zbog ovoga dara primljena od Boga, koji zauzvrat stvara brojne odnose. Istina je da svaki suprug, pojedinačno i zajednički, razumije da je himan ljubavi iznad njih. Ali oni također razumiju da sakrament preuzima i preobličuje njihovu ljubav; poslanje je Crkve podsjetiti ih i poučiti da zajedno govore: "S Isusom, stvarno prisutnim u našoj ljubavi, budimo strpljivi, budimo ljubazni; s Isusom, stvarno prisutnim u našoj ljubavi, ne osjećajmo zavisti, ne razmećimo se i ne budimo arogantni; s Isusom, stvarno prisutnim u našoj ljubavi, ne budimo nedostojanstveni ili sebični..."

To znači da je svaka kršćanska obitelj primljena na Isusovu lađu, da svaka obitelj kao novo okružje, kao novu nastambu, prima ljubav Isusovu i njegove Crkve. Istina je da odnos između supruge mora odrasti i dozrijeti; da će imati svoje posrtaje i biti potreban praštanja; s toga gledišta, uvijek će biti nesavršen i u napredovanju. Ali s druge strane, kao sakrament, ženidba daje supružnicima punu prisutnost Isusove ljubavi među njima, vez nerazrješive ljubavi, do smrti, poput Krista i njegove Crkve. Obitelj može biti predmetom crkvenoga života, ne zato što su supruzi vrlo aktivni, inteligentni, ili pravedni, nego zato što u sebi ima snagu Kristove ljubavi, sposobne stvarati novu ljubav u svijetu; stvaranja, oko sebe, okruže-

nja života, kako bi želja mogla pronaći svoj smjer i svoju puninu.

U tom svjetlu, Papa inzistira da pastoralna skrb za ženidbu mora biti "usredotočena na ženidbeni vez".⁴ U usporedbi s emotivnim pastoralnim pristupom, koji traži samo miješanje osjećaja ili sadržaja u sebi s pružanjem osobnoga iskustva susreta s Bogom, pastoralni je naglasak na vezu pastoralni pristup koji vrši pripremu za "da zauvijek". Odatle se izljuje svjetlost na pripremu za ženidbu: pratiti stupnjeve zaručničkoga razdoblja kako bi mlade osobe mogle naučiti reći "da, želim", i prihvatiti Božji plan za njih. Njegujući vez, ljubav se pruža iz same sebe, nadilazi nestalnost osjećaja, postaje jača kako bi podržavala društvo i dočekala djecu. Tu se ponovo radi, kako vidimo, o pružanju nastambe za obitelj, u kojoj je ženidbeni vez ugaoni kamen. U vezu se nadilazi individualizam para ili supružnika, i stvara se obiteljska kultura, okružje u kojemu ljubav može cvjetati, Noina korablja za zajedničku plovidbu u poplavi protočne postmoderne. Crkva jamči za supružnike da će, u svakom slučaju, u bilo kojoj situaciji u kakvoj se nađu, bdjeti nad tim vezom, čuvati mu stabilnost i štititi ga da ostane živim, kako biste mu se uvijek mogli vraćati, jer u njemu leži vaš najdublji poziv.

Na toj osnovi treba razumjeti inzistiranje pape Franjo na onom što on naziva "kršćanskim idealom". Neki su tumačili kao da je to dalek cilj, apstraktan, samo za nekolicinu. Ali to nije Franjina misao. Papa nije platonist! Potpuno suprotno, za njega kršćanstvo dodiruje čovjekovo meso.⁵ To se može vrlo jasno vidjeti kad nas Franjo upozorava protiv postavljanja "predaleko apstraktna i gotovo umjetna teološkog ideala ženidbe, daleko udaljena od konkretnih stanja i praktičnih mogućnosti stvarnih obitelji".⁶ Ovdje sâm Papa odbacuje zamisao da je ideal nešto apstraktno i umjetno.

Što nam dakle Papa govori kad nas upućuje na ženidbeni ideal? Ideal u Crkvi uvijek je utjelovljeni ideal, jer je Riječ, Logos, postala tijelom i prati njezin život u sakramentima. Ta živuća i preobrazujuća prisutnost potpuno Isusove ljubavi susreće se upravo u sakramentima, koji, kako sam spomenuo, sadrže arhitekturu Noine korablje. *Amoris laetitia*, u biti, govori više puta o odnosu između kršćanske inicijacije i ženidbe-

⁴ *Amoris laetitia*, 211.

⁵ Usp. *Evangelii gaudium*, 88, 233.

⁶ *Amoris laetitia*, 36.

noga života,⁷ i vezi između Euharistije i ženidbe.⁸ Možemo zaključiti: svaka obitelj, i cijela Crkva, računaju na tu kulturu i Isusovu ljubav, koja je sačuvana u rasporedbi sakramenata. Oni opstaju kao živeći Kristov znak, kako bi stvarali njegov vlastiti život među ljudima. Oni čine arhitekturu korablje, te korablje čije je mjere zadao Bog.

Naše vrijeme, puno tečnih želja, zahtijeva, kako sam već rekao, nastambu ljubavi, kulture ljubavi. Crkva ohrabruje tu kulturu ljubavi upravo u svojim sakramentima, koji je sačinjavaju. Ona će moći ponuditi nadu ljudima, svima, čak i najotudjenijima, dokle god ostane vjerna toj nastambi koju je primila od Krista, dokle god promiče tu zajedničku kulturu Kristove ljubavi, ispovijedanu u sakramentalnim znakovima, koji su arhitektura broda koji nas vodi u sigurnu luku.

Slika Noine korablje, Crkve koja plovi i donosi nadu u maglama ovoga svijeta, ujedinjena je brojem osam, koji od drevnih vremena simbolizira osmi dan, dan Kristova uskrsnuća, početka budućega svijeta. Na taj se način inzistiralo da Crkva putuje ne samo prema daleku cilju, nego da je u njoj ta punina već inaugurirana. Da, moguće je živjeti ljubav o kojoj nam sv. Pavao govori u svom himnu, i za to ne trebamo čekati svršetak vremena. Moguće je sada živjeti tu ljubav, jer Crkva u svojim sakramentima čuva živim i učinkovitim, kao izvoran Kristov dar, nastambu koja prihvaća, podržava i daje snage našim slabim snagama.

3. Prihvatanje najotudjenijih u korablju: pratnja, razludžba, integracija

S ovog velikog obzora kulture ljubavi, može se postaviti pitanje kojem je Papa posvetio pozornost u *Amoris laetitia*: Kako pružiti nadu onima koji žive u otudjenosti, i posebno onima koji su proživjeli drama i ranu druge građanske veze nakon razvoda? To su oni koji su, ako se može tako reći, prevrnuti u poplavi protočne poslijemoderne, te su zaboravili svoje ženidbeno obećanje, po kojem su zapečaćeni u Kristovoj ljubavi zauvijek. Mogu li se vratiti u Noinu korablju, sagrađenu na Kristovoj ljubavi, i pobjeći od vodâ? U tri riječi, Papa nam naznačuje put za ovu zadaću Crkve: pratnja, razludžba, integracija.⁹ Na njihovu se temelju može tumačiti VIII. poglavlje *Amoris laetitia*.

3.1. Pratnja: korablja koja pluta i plovi

To je stvar, na prvom mjestu, pratnje. Te kršćane osobe nisu isključene iz Crkve. Naprotiv, Crkva, nova Noina korablja, prihvaća ih čak i ako njihov život ne odgovara Isusovim riječima. Sveti Augustin opisuje ovu sposobnost prihvatanja po uspostavljanju razlike, ponovno oko Noine korablje, kao slike Crkve. Na prvom mjestu, nisu to bile samo životinje, koje su po Zakonu čiste, koje su ušle u korablju. To znači, za Augustina, da Crkva prima u svoje krilo i pravedne i grješnike, pod istim krovom; da je sačinjena od ljudi koji padaju i ustaju, koji moraju na početku svake Mise reći: "Ispovijedam se". Na taj se način Katolička Crkva distancira od donatističkoga gledanja, koje je postavljalo "Crkvu čistih", u kojoj nije bilo mjesta za grješnika. Tek će na kraju vremena Bog razdvojiti kukolj od pšenice, uključujući kukolj koji raste u svakom vjerniku.

Tako dakle, kaže sv. Augustin, sve te životinje, čiste i nečiste, prošle su kroz jedna vrata i živjele u istoj nastambi, s istim zidovima i krovom. Tu se hiponski biskup oslanja na sakramente, s krštenjem kao vratima, i s promjenom života koju oni traže od svakoga tko ih želi primiti, napuštajući grijeh. U tom skladu između sakramenata i vidljivoga života kršćana, kaže sv. Augustin, Crkva svjedoči pred svijetom ne samo kako je Isus živio, nego i kako su članovi Isusova tijela pozvani živjeti. Usklađenost između sakramenata i kršćanskoga života jamči, stoga, da sakramentalna kultura u kojoj Crkva živi i koju ona predlaže svijetu, ostaje nastanjivom. Samo na taj način ona može primiti grješnike, prihvaćajući ih s brižljivošću i pozivajući ih na konkretno putovanje kako bi nadišli grijeh. Ono što Crkva nikada ne može izgubiti jest arhitektura sakramenata, inače bi ona izgubila izvorni dar koji je podržava i pretrpjela zatamnjenje Isusove ljubavi i načina na koji ta ljubav preoblikuje kršćanski život. Upravo po asimilaciji sakramentalne strukture Crkva izbjegava dva moguća načina postanka "Crkve čistih", isključenjem grješnika i isključenjem grijeha.

Prvi, dakle, ključni element ovog putovanja pratnje jest skladnost između sakramentalnoga slavlja i kršćanskog života. To je razlog za euharistijsku stegu koju je Crkva čuvala od početka. Zahvaljujući tomu, Crkva može biti zajednica koja

⁷ *Amoris laetitia*, 84, 192, 206-207, 279.

⁸ *Amoris laetitia*, 318.

⁹ *Amoris laetitia*, 291-292.

prati, prihvaća grješnika, ne blagoslivljajući pritom grijeh, i tako nudi temelj, kako bi bio moguć put razludžbe i integracije. Sv. Ivan Pavao II. potvrdio je tu stegu u *Familiaris consortio*, 84, i u *Reconciliatio et poenitentia*, 34; Kongregacija za nauk vjere, sa svoje strane, potvrdila je to u dokumentu iz 1994.; Benedikt XVI. istraživao je to u *Sacramentum caritatis*, 29. To je stvar konsolidirana magisterijalna nauka, poduprta Pismom i zasnovana na doktrinarnom razlogu: spasonosnu skladu sakramenta, srcu "kulture veza" koju Crkva živi.

Neki tvrde da je *Amoris laetitia* dokinula ovu stegu i dopustila, barem u nekim slučajevima, razvedenima i ponovno vjenčanim primanje Euharistije, bez potrebe da promijene svoj način života, prema onomu što je naznačeno u FC, 84, što znači napuštanje nove veze ili živjeti u njoj poput brata i sestre. Na to se mora odgovoriti, da ako je *Amoris laetitia* želja dokinuti takvu duboko ukorijenjenu i značajnu stegu, to bi se jasno reklo i predstavili bi se razlozi koji to podržavaju. Nema, međutim, nikakve tvrdnje u tom smislu; niti Papa, ni u jednom trenutku, dovodi u pitanje argumente koje su izložili njegovi prethodnici, koji nisu utemeljeni na subjektivnoj krivnji naše braće, nego više na njihovu vidljivom, objektivnom načinu života, suprotnu riječima Isusovim.

Ali, ne nalazi li se ova promjena smjera - neki primjećuju - u fusnoti koja kaže da bi u nekim slučajevima Crkva mogla ponuditi sakramentalnu pomoć onima koji žive u objektivnom stanju grijeha?¹⁰ Ne ulazeći u detaljnu raščlambu, dovoljno je reći da se ta fusnota odnosi na objektivna stanja općenito, ne navodeći specifične slučajeve razvedenih u novim građanskim vezama. Stanje ovih posljednjih, u biti, ima posebne odlike koje ih razlikuje od drugih stanja. Te razvedene osobe žive u suprotnosti sa sakramentom ženidbe, i stoga s rasporedbom sakramenata, čije je središte Euharistija. To je, u biti, razlog na koji se poziva prethodno učiteljstvo za opravdanje euharistijske stege iz FC, 84, argument koji nije prisutan u fusnoti ili njezinu kontekstu. Ono što fusnota 351 utvrđuje, stoga, ne dodiruje prethodnu stegu: norme iz FC, 84 i SC, 29 još su valjane, i primjenjive u svakom slučaju.

Temeljno je načelo da nitko ne može istinski željeti sakrament, onaj euharistijski, ne želeći također živjeti u skladu s drugim sakramentima, uključujući i onaj ženidbeni. Onaj tko živi

u suprotnosti sa ženidbenim vezom, oprječan je vidljivom znaku sakramenta ženidbe; u tomu što dodiruje njegovo tjelesno postojanje, makar on subjektivno ne bio kriv, on od sebe čini "protuznak" nerazrješivosti. I upravo zato što je njegov tjelesni život suprotan znaku, on ne može biti sudionikom primanja pričesti, vrhunskoga euharistijskog znaka, gdje se objavljuje utjelovljena ljubav Isusova. Crkva, ako bi to propustila, upala bi u ono što sv. Toma Akvinski naziva "lažnost sakramentalnih znakova". A ono što imamo pred sobom nije pretjerano doktrinarni zaključak, nego radije sami temelj sakramentalne crkvene konstitucije, koju smo usporedili s arhitekturom Noine korablje. To je arhitektura koju Crkva ne može mijenjati, jer dolazi od samoga Isusa; jer ona, Crkva, dolazi odatle, i tu se podržava pri plovidbi potopom. Mijenjanje stege u ovom konkretnom pitanju, dopuštanje kontradikcije između Euharistije i ženidbe, nužno bi značilo promjenu ispovijesti crkvene vjere, koja naučava i ostvaruje sklad između svih sakramenata, upravo onako kako je to primila od Isusa. Na toj vjeri u nerazrješivu ženidbu, ne kao dalek ideal nego kao konkretna zbilja, prolivena je mučenička krv.

Netko bi mogao inzistirati: ne nedostaje li Franji milosrđa ako ne učini ovaj korak? Nije li previše tražiti od ovih osoba da krenu prema životu u skladu s Isusovim riječima? Umjesto toga, događa se suprotno. Rekli bismo, koristeći sliku korablje, da je Franjo, osjetljiv na stanje poplave u suvremenom svijetu, otvorio sve moguće prozore na brodu, i pozvao sve nas da bacimo užad s prozora kako bismo privukli brodolomce na barku. Ali da bi se dopustilo, čak i u rijetkim slučajevima, da se pričest daje onima koji očigledno vode život suprotan sakramentu ženidbe, ne bi to bilo otvaranje dodatnoga prozora, nego otvaranje pukotine na brodu, dopuštajući da more uđe unutra i dovodeći u opasnost plovidbu svih i služenje Crkve prema društvu. Umjesto puta integracije, bio bi to put raspadanja crkvene korablje, put vode. Poštujući, stoga, stegu, ne samo da nije stavljena granica na sposobnost Crkve za spašavanje obitelji, nego se jamči stabilnost broda skupa s njegovom sposobnošću da nas dovede u sigurnu luku. Arhitektura korablje nužna je upravo zato da Crkva ne bi mogla nikome dozvoliti da zaglavi u stanju suprotno Isusovim riječima vječnoga života, to jest, da Crkva ne bi mogla "nikoga vječno" osuditi.¹¹

¹⁰ *Amoris laetitia*, 351.

¹¹ Usp. *Amoris laetitia*, 296-297.

Čuvajući arhitekturu korablje, čuva se, možemo reći, naš zajednički dom, koji je Crkva, ustanovljena na ljubavi Isusovoj; čuva se kultura obiteljskoga okružja, presudna za svu pastoralnu skrb obitelji i službu prema društvu. Na taj se način vraćamo na ono što smo smatrali središnjom točkom crkvene nade za obitelj: potrebu stvoriti kulturu obitelji, ponuditi nastambu za želju i ljubav. To je stvar nadahnjivanja "kulture veza", paralelne "pastoralnoj skrbi za vez" o kojoj Papa govori; kulture koju danas, u postmodernom svijetu, stvara samo Katolička Crkva. Ovdje vidimo da ta crkvena stega ima ogromnu pastoralnu vrijednost.

Prošlih smo godina naširoko raspravljali o mogućnost dijeljenja pričesti razvedenima koji su u novoj građanskoj zajednici. Na početku *Amoris laetitia*, Papa se prisjetio nekoliko pretjeranih stavova koji su bili predstavljeni. Teme su bile brojne i vrlo raznolike, s rizikom lutanja u zamršenu šikaru kazuistike. Pokušajmo se na trenutak izmaknuti i sagledati pitanje u cijelosti, zaboravljajući na detalje. Ako bi Crkva pripustila pričesti razvedene koji žive u novoj zajednici, ne tražeći od njih da mijenjaju život, dopuštajući im da nastave u tom stanju, ne bi li to jednostavno govorilo da je ona prihvatila razvod u određenim slučajevima? Naravno, ne bi ga napismeno prihvatila, nastavila bi potvrđivati [nerazrješivost] kao ideal, ali ne prizna li je i naše društvo za ideal? Kako bi onda Crkva bila drugačija? Bi li mogla reći da je još vjerna Isusovim riječima, jasnim riječima, koje su tvrdo zvučale u ono vrijeme? Nisu li te riječi bile suprotne kulturi i praksi njegova vremena, koje se bile popustljive prema razvodu od slučaja do slučaja, kako bi se prilagodile čovjekovoj slabosti? U praksi, nerazrješivost bi braka ostala kao lijepo načelo, jer se, međutim, ne bi ispovijedala u Euharistiji, istinskom mjestu gdje se ispovijedaju kršćanske istine, koje dodiruju život i oblikuju javno svjedočenje Crkve.

Moramo se zapitati: nismo li ovaj problem previše razmatrali s individualnoga gledišta? Svi mi možemo razumjeti želju te braće da primaju pričest, i poteškoće koje imaju pri napuštanju svoje zajednice ili života na drugačiji način. S gledišta svake od tih priča, mogli bismo pomisliti: što nas košta, na kraju, da ih pripustimo pričesti? Čini mi se da smo zaboravili gledati na stvari iz širega pogleda, iz Crkve kao zajednice, iz njezina

zajedničkog dobra. Jer, u jednu ruku, ženidba ima intrinzično društven karakter. Mijenjanje ženidbe u nekim slučajevima znači mijenjanje za sve. Ako ima nekih slučajeva u kojima nije važan život suprotan sakramentalnom vezu, ne bi li mladim ljudima koji žele sklopiti ženidbu također trebalo reći da se te iznimke primjenjuju na njih? Ne bi li ta ideja također prodrla do onih parova koji se bore ostati zajednicu, ali pate od teškoća tog puta i kušnje da odustanu? Štoviše, s druge strane, Euharistija ima i društvenu strukturu,¹² ona ne ovisi samo o mojim subjektivnim uvjetima, nego i na tome kako se odnosim prema drugima u tijelu Crkve, jer je Crkva rođena iz Euharistije. Razumijevanje ženidbe i Euharistije kao individualnih čina, ne uzimajući u razmatranje zajedničko dobro Crkve, završava u otapanju kulture obitelji, kao kad bi Noa, videći mnoge utopljenike oko broda, razmontirao palubu i zidove, kako bi svakom od njih dao stol. Crkva bi izgubila svoju zajedničarsku bit, zasnovanu na ontologiji sakramenata, i postala bi mješavina pojedinaca koji besciljno plutaju na milost valova.

U stvarnosti, oni razvedeni u novoj građanskoj zajednici, koji se suzdržavaju od primanja Euharistije, i trude se obnoviti svoju želju u skladnosti s njom, štite nastambu Crkve, naš zajednički dom. I za njih je također dobro očuvati nedirnutima zidove korablje, nastambe u kojoj je sadržana Isusova ljubav. Crkva ih tako može podsjetiti: "Ne zaustavljajte se, postoji mogućnost i za vas, vi niste isključeni iz povratka u sakramentalni savez koji ste sklopili, čak i ako će to potrajati; vi možete živjeti, s Božjom stanom, u vjernosti prema njemu." I ako itko kaže da je to nemoguće, prisjetimo se riječi iz *Amoris laetitia*: "Zasigurno je moguće, jer to je ono što Evanđelje traži".¹³ Stoga neka se nitko ne osjeća isključenim iz putovanja u Isusov veliki život. Želja za primanjem pričesti može voditi, s pomoću župnika (i tu se otvara put razludžbe), do prepoznavanje želje, kako bismo u sebi mogli ponovno otkriti žeđ za življenjem prema Gospodinovim riječima.

U biti, Papa nas u pobudnici upozorava protiv dvaju odstupanja. Postoje oni koji žele osuditi i koji se zadovoljavaju s rigidnošću koja ne otvara nove putove kako bi te osobe mogle obnoviti svoja srca. A s druge strane, postoje oni koji vide rješenje u pronalasku iznimki u različitim sluča-

¹² Usp. *Amoris laetitia*, 185-186.

¹³ *Amoris laetitia*, 102.

jevima, odbijajući obnavljanje srca tih osoba. Ne bi li bilo nužno izdići se iznad svega toga, i zauzeti drugačije gledište? To je gledište crkvenoga zajedništva, općega dobra Crkve, čuvanja u njezinu središtu, kao kulturu obitelji, upravo Kristova života koji nas oživljuje u sakramentima. Ako razorimo strukturu Noine korablje, kako možemo biti sigurni da će ostati na površini i da kršćanska nada za obitelji neće potonuti na dno?

3.2. Razludžba i integracija

Unutar te kulture obitelji, koja počiva na arhitekturi korablje, možemo se potom zapitati: koji su to novi putevi za koje nas *Amoris laetitia* poziva da ih otvorimo? Papa razmatra o njima, požurujući nas da razlučujemo i integriramo.

Razmotrimo prvo razludžbu. Neki su tumačili da Papa, govoreći da se moraju uzeti u obzir razvodnjene okolnosti, traži da se razludžba utemelji na njima, kao da se sastoji od ispitivanja je li osoba subjektivno kriva ili ne. Ali takva bi razludžba u konačnici bila nemoguća, jer samo Bog ispituje srca. Štoviše, rasporedba je sakramentalna rasporedba vidljivih znakova, ne nutarnjih raspoloživosti ili subjektivne krivnje. Privatizacija sakramentalne rasporedbe zasigurno ne bi bila katolička. To nije stvar razludžbe puke nutarnje raspoloživosti, nego više, kako sv. Pavao kaže, "razlikovanje Tijela",¹⁴ konkretnih vidljivih odnosa u kojima živimo.

A to znači da nas Crkva ne ostavlja samima pred razlikovanjem. Tekst *Amoris laetitia* upućuje nas na ključne kriterije za dolazak do srži. Prvi se sastoji u cilju koji je poželjan u razludžbi. To je cilj da Crkva naviješta za sve, u svakom slučaju i stanju, i koji se ne smije ušutkati zbog ljudskoga poštovanja niti iz straha zbog sukoba sa svjetovnim mentalitetom, kako Papa podsjeća.¹⁵ Sastoji se od povratka vjernosti u ženidbeni vez, ulazeći iznova u tu nastambu ili korablju koju je Božje milosrđe ponudilo ljudskoj ljubavi i želji. Cijeli je proces usmjeren, korak po korak, sa strpljenjem i milosrđem, na oživljavanje i liječenje rane od koje trpe ova braća, koja nije neuspjeh prethodne ženidbe, nego novouspostavljena zajednica.

Razludžba je, stoga, nužna, ne za biranje cilja, nego za biranje puta. Imajući jasno na umu gdje želimo odvesti osobu (u puni život koji nam je obećao Bog), može se razlučivati putove po kojima svatko u svom slučaju može doći tamo. I tu ulazi, kao drugi kriterij, logika malih koraka rasta, o kojima govori i Papa.¹⁶ Ključ je da bi te razvedene osobe trebale odbiti utvrditi se u svojoj situaciji, da se ne mirimo s novom zajednicom u kojoj oni žive, da budu pripravnici rasvijetliti je u svjetlu Isusovih riječi. Sve što vodi napuštanju tog načina života jest mali korak rasta koji se mora promicati i oživljavati.

Uistinu, onaj tko se želi hraniti Isusom u Euharistiji, također će imati želju, koristeći biblijsku sliku, hraniti se njegovim riječima, prilagoditi ih u svoj život. Ili bolje, kako sv. Augustin kaže, imat će želju da im se prilagodi. Jer nije Isus taj koji sebe prilagođava našoj želji, nego je naša želja ta koja je pozvana biti suobličena Isusu, naći ga u punom njegovu ostvarenju.

Odatle možemo prijeći do treće riječi, "integracija", i ispitati nove načine koje *Amoris laetitia* otvara za razvedene u novoj zajednici. Papa traži od nas, nakon sinode, da razvijemo proces, koji se mora ostvariti u svakoj biskupiji pod vodstvom biskupa i prema crkvenom nauku.¹⁷ To bi trebalo učiniti, ako je moguće, sa skupinom kvalificiranih i stručnih dušobrižnika.

Ključno je da se Božja riječ naviješta u tom procesu, osobito u onomu što se tiče ženidbe.¹⁸ Tako će te krštene osobe, malo po malo, donijeti svjetlo na tu drugu zajednicu koju su započeli i u kojoj žive. To bi također otvorilo mogućnost osvrta na moguću ništavost sakramentalne ženidbe, prema novim normama koje je izdao Papa.

Na ovom putovanju također nalazimo još jednu inovaciju koju je Papa otvorio u *Amoris laetitia*. Ne mijenjajući opće kanonske propise, Papa priznaje da bi mogle biti neke iznimke pri preuzimanju nekih javnih crkvenih ureda od strane razvedenih osoba. Taj je kriterij, kako sam naznačio prije, osobno putovanje konkretna rasta prema izlječenju.

Tijekom cijeloga ovog procesa, dobro je prisjetiti se da sakramenti nisu samo trenutačno slavlje,

¹⁴ Usp. *Amoris laetitia*, 185-186.

¹⁵ *Amoris laetitia*, 307.

¹⁶ *Amoris laetitia*, 305.

¹⁷ *Amoris laetitia*, 300.

¹⁸ *Amoris laetitia*, 297.

nego putovanje: tko se god počne kretati prema pokori, već se nalazi u sakramentalnom procesu, nije isključen iz sakramentalne strukture Crkve, već na određen način prima pomoć sakramenata. Još jednom, važna je stvar biti voljan prepustiti se Isusovoj preobrazbi, čak i ako se zna da će putovanje biti dugo, i prepustiti se pratnji na tom putu. Ono što pokreće dušobrižnika jest želja da se osobu uvede u kulturu veza, nudeći nastambu njegovoj želji, kako bi bila preporođena po Gospodnjim riječima.

Papa nas poziva da poduzmemo proces; to je ključ. Euharistijsko će zajedništvo biti na krajnjem obzoru i doći će u trenutku koji Bog želi, jer On je taj koji djeluje u životu krštenih, pomažući im da preporode svoje želje u skladu s Evanđeljem. Započnimo korak po korak, pomažući im da sudjeluju u životu Crkve, dok ne dosegnu "puninu Božjega plana za njih".¹⁹

Zaključujem. U vodama protočne moderne, Crkve može ponuditi nadu svim obiteljima i cijelom društvu, poput Noine korablje. Ona priznaje slabosti i potrebu za obraćenjem svojih članova.

Upravo iz tog razloga, ona je pozvana održavati, u isto vrijeme, konkretnu prisutnost Isusove ljubavi u sebi, žive i aktivne u sakramentima, koji korablji daju njezinu strukturu i dinamičnost, omogućujući joj da se probija kroz vode. Ključ je razviti, a izazov nije male, "crkvenu strukturu obitelji", koja može biti "kulturom sakramentalnoga veza".

Sv. Ivan Zlatousti kaže da se Noina korablja razlikuje od Crkve u jednom bitnom detalju. Drevna je korablja primila u svoju utrobu iracionalne životinje, "alogos", i tamo ih očuvala i dalje iracionalnima. Crkva, naprotiv, također prima čovjeka koji je, zbog grijeha, izgubio Logos, razum, te je stoga "iracionalan", hodajući bez svjetla ljubavi. Ali upravo zato Crkva ima životno okruženje tijela Kristova, jer ona čuva sakramentalni sklad, i, za razliku od Noine korablje, sposobna je preporoditi čovjeka, uskladiti ljudsko srce s Isusovom Riječju (Logosom). U nju ljudi dolaze kao "iracionalni" i izlaze "racionalni", što znači spremni živjeti prema Kristovu svjetlu, prema Njegovoj ljubavi koja se "svemu nada" i "nikada ne prestaje".

Prijevod s engleskoga: Mario Glibić

¹⁹ *Amoris laetitia*, 297.

II.
BISKUPSKA KONFERENCIJA
BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA 68. ZASJEDANJA BK BIH

Članovi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine održali su, 3. i 4. studenog 2016. u prostorijama Nadbiskupskog ordinarijata vrhbosanskog u Sarajevu svoje 68. redovito zasjedanje pod predsjedanjem nadbiskupa metropolita vrhbosanskog kardinala Vinka Puljića, predsjednika BK BiH. Sudjelovali su svi biskupi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine osim pomoćnog biskupa banjolučkog mons. Marka Semrena koji se nalazi u pastoralnom pohodu u Australiji. Također su sudjelovali delegati Hrvatske i Austrijske biskupske konferencije mons. Nikola Kekić, vladika križevački, i austrijski vojni biskup mons. Werner Freistetter. Delegati su prenijeli izraze crkvenog zajedništva svojih Biskupskih konferencija. U dijelu zasjedanja sudjelovao je i otpravnik poslova *ad interim* Apostolske nuncijature u BiH mons. Giuseppe Trentadue.

Biskupi su odlučili da dopredsjednik BK BiH mons. Tomo Vukšić, vojni biskup u BiH, i mons. Pero Sudar, pomoćni biskup vrhbosanski, 5. studenog 2016. u Skadru sudjeluju kao delegati na Misi beatifikacije slugu Božjih Vicensa Prennushija, nadbiskupa Drača, i 37 drugova mučenika iz vremena komunizma od 1945. do 1974. Među mučenicima su i dvojica kosovskih Hrvata fra Serafin Glasnović Kodić iz Janjeva i don Anton Muzić iz Vrnavokola.

Biskupi su saslušali izvješća o sudjelovanju svojih delegata: na plenarnom zasjedanju Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEE) održanom od 6. do 9. listopada 2016. u Monaku, na Međunarodnom susretu o pastoralu zvanja održanom od 19. do 21. listopada 2016. u Rimu, na susretu predstavnika Biskupskih konferencija Srednje i Istočne Europe održanom 8. i 9. rujna 2016. u Bratislavi, na Prvom međunarodnom kongresu biskupskih vikara i delegata za osobe posvećenog života održanom od 28. do 30. listopada u Rimu, na XIII. međunarodnom simpozi-

ju sveučilišnih profesora održanom od 7. do 11. rujna 2016. u Rimu te na Sedmom godišnjem zasjedanju Međunarodne katoličke zakonodavne mreže održanom od 25. do 27. kolovoza 2016. u talijanskom gradu Frascati. Također su saslušali izvješće o sudjelovanju mladih iz Bosne i Hercegovine na Svjetskom danu mladih održanom od 27. do 31. srpnja 2016. u Krakovu. Pošto su saslušali izvješće o Susretu o djelima milosrđa, održanom u organizaciji CCEE-a od 15. do 19. rujna 2016. u Sarajevu, biskupi zahvaljuju svim institucijama i osobama koje su dale svoj doprinos u vrlo uspješnom organiziranju spomenutog susreta u Godini Božjeg milosrđa.

Biskupi su saslušali izvješće o završnim pripremama za tiskanje Kantuala liturgijske pjesmarica "Pjevajte Gospodinu pjesmu novu - vlastitosti BK BiH" te dali potrebne smjernice.

U skladu s poticajima pape Franje, biskupi su odlučili da petak petog korizmenog tjedna bude dan kajanja, molitve i vršenja djela pokore i milosrđa za sve nevine žrtve.

Biskupi izražavaju potporu za održavanje simpozija 25. i 26. travnja 2017. u Zagrebu u povodu 50 godina organiziranog djelovanja hrvatske inozemne pastve.

Tijekom zasjedanja biskupi su posebnu pozornost posvetili Vrhbosanskom bogoslovnom sjemeništu i Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu te Nadbiskupijskom sjemeništu "Petar Barbarić" u Travniku gdje su odgajaju i formiraju budući svećenici. Osvrnuvši se na povijest ovih institucija, čije je djelovanje nakon Drugog svjetskog rata bilo zabranjeno a zgrade u cijelosti ili djelomično oduzete, biskupi su razmišljali o najboljem načinu da sve biskupije u Bosni i Hercegovini nastoje oko što boljeg funkcioniranja ovih ustanova u kojima se spremaju budući svećenici. Pri tome posebnu pozornost i dalje će posvećivati izboru osoba za odgovajatelje i trajnom praćenju

kandidata za svećeništvo. Također će podupirati povezanost župnika i roditelja svećeničkih kandidata sa sjemeništima. Potiču sve svećenike, redovnike i redovnice te cijeli vjerni narod da moli na poseban način za obitelji u kojima i rastu svećenička zvanja. Podupiru sve osobe i djela za zvanja da rade na buđenju novih svećeničkih i redovničkih zvanja. Iznad svega potiču na molitvu imajući trajno na umu Gospodinove riječi: "*Žetve je mnogo, a radnika malo. Molite dakle gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju*" (Lk 10,2).

Dogovoreni su važniji termini za 2017. godinu: zajedničko zasjedanje HBK i BK BiH održat će se 23. siječnja 2017. u Zagrebu; proljetno zasjedanje BK BiH bit će 20. i 21. ožujka 2017. u Mostaru; ljetno 13. i 14. srpnja 2017. u Banjoj Luci i jesensko 3. i 4. studenog 2017. u Sarajevu te Četvrti dekanski susret, 27. travnja 2017. u Travniku.

U Godini milosrđa, koja se približava svome kraju, na poseban način u središte se stavlja opraštanje s pomoću kojega mogu svoj duševni mir pronaći i oni koji podnose kao i oni koji su nanijeli zlo. Opraštanje je nužno u svakodnevnom životu, a osobito za nas u Bosni i Hercegovini u ovom poratnom vremenu. Unatoč tome, sve nadležne institucije, a pogotovo one pravosudne, obvezne su raditi svoj posao savjesno. Na području Bosanske Posavine, na kojem se tijekom rata zvjerski poubijane desetine ljudi, na stotine tisuća Hrvata katolika je prognano, do temelja razorena broja naselja i crkveni objekti, te se do današnjeg dana svim sredstvima sprječava povratak prognanih i izbjeglih. Pravosudne institucije u BiH su sve ove godine uglavnom šutjele i zatvarale oči pred tolikim teškim zločinima u Bosanskoj Posavini. Upravo zbog toga je razumljivo da je nedavno uhićenje deseterice bivših pripadnika Hrvat-

skog vijeća obrane (HVO) s područja Bosanske Posavine, bez ulaženja u utemeljenost optužnice, izazivalo ogorčenje, zbunjenost i strah kod malog broja preostalih Hrvata katolika kao i kod prognanih toga, i ne samo toga, kraja. I pored posvećenije opredijeljenosti za tako potrebno načelo da svi zločinci moraju odgovarati za počinjene zločine i da sudske institucije trebaju biti posve slobodne i neovisne, teško je povjerovati u tako potrebitu neovisnost pravosudnih institucija koje zatvaraju oči pred očitim zločinima progona a, uz to, optužuju i uhićuju zbog mogućega zločina u obrani. Biskupi smatraju svojom dužnošću podsjetiti da selektivnom pravdom i tako očito različitim mjerilima u korist jačih nije nikada i nigdje bilo moguće doći do istinskoga mira i pomirenja. Unatoč očite vladavine zakona jačega koji je potvrđen i samim daytonskim mirovnim sporazumom i njegovom provedbom ali, nažalost, i selektivnom primjenom zakona, pozivaju sve članove Crkve da se ne daju zaplašiti, nego da još odlučnije prionu uz ovu i našu zemlju Bosnu i Hercegovinu, te, uz Božju pomoć i suradnju svih njezinih stanovnika kojima je istinski stalo do njezine budućnosti, nastave davati doprinos kako bi i u njoj, čim prije, zavladao pravda i mir.

Biskupi su 3. studenog 2016. slavili Svetu misu u katedrali Srca Isusova. Misu je predvodio kardinal Puljić, a homiliju uputio vladika Kekić. Biskupi su također 4. studenog slavili Euharistiju u kapelici Vrhbosanskog bogoslovnog sjemeništa. Misu je predvodio kardinal Puljić, a propovijedao biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski mons. Ratko Perić.

Sarajevo, 4. studenoga 2016.

Tajništvo BK BiH

PORUKA BISKUPA BK BIH U POVODU JUBILEJA ZATVORENIKA

Članovi Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, 27. listopada 2016. uputili su svoju Poruku u povodu Jubileja zatvorenika koji će biti obilježen 5. i 6. studenog 2016. u Godini milosrđa. Poruku pod naslovom "Utamničena pohoditi i za zatvorenike moliti" donosimo u cijelosti:

UTAMNIČENA POHODITI I ZA ZATVORENIKE MOLITI

U skladu s pozivom Svetoga Oca u Pismu proglašenja Jubileja milosrđa "Lice milosrđa" da ponovo otkrijemo "tjelesna djela milosrđa: gladna nahraniti, žedna napojiti, gola zaodjenuti, stranca prihvatiti, bolesna ozdraviti, zatvorenoga posjetiti i mrtva pokopati", cijela Crkva pozvana je 5. i 6. studenoga 2016. obilježiti Jubilej zatvorenika. U tom duhu Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije u subotu 5. studenoga organizirat će u Rimu od 15.00 do 17.00 sati Euharistijsko klanjanje i mogućnost pristupa sakramentu pomirenja za zatvorenike te hodočašće prema svetim vratima na bazilici sv. Petra. U nedjelju, 6. studenoga u 10.00 sati Euharistijsko slavlje u bazilici sv. Petra predvodit će papa Franjo, a prije toga bit će izrečena svjedočanstva i moljena krunica. Sve će završiti susretom u dvorani Pavla VI. u Vatikanu.

Želja nas biskupa Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine jest da i u našim biskupijskim zajednicama bude obilježen ovaj Jubilej tako što će se cijela krajevna Crkva ujediniti u molitvi za osobe koje se nalaze u zatvorima.

Ovaj Jubilej zatvorenika u Godini Božjega milosrđa potiče nas da duhom uđemo u svijet koji nam je nepoznat, o kojem najčešće i ne razmišljamo i o kojem uglavnom imamo vlastite predodžbe, koje ne moraju odgovarati stvarnosti. Potrebno je prije svega podsjetiti se da je riječ o našoj braći i sestrama koji žive svoje teške dane neslobode. Oni koji se nalaze u zatvorima zbog djela nasilja ili drugih teških čina primorani su nositi se iznutra s teretom vlastitoga grijeha te

izvana s činjenicom da im je sloboda ograničena na jedan mali prostor življenja i djelovanja u kojem nije lako postati bolji čovjek. Ima i nemali broj onih koji su skrivili teža ili lakša djela zbog nehata ili čak trenutka nepažnje koji su uzrokovali ponekad i teške nesreće poput prometnih nesreća, nesreća u tvornicama itd. Nerijetko je riječ o dobrim i savjesnim osobama koje teško pate i na duši i u tijelu iako su možda samo za trenutak bili nepažljivi ili su u određenom momentu, možda i u dobroj namjeri, donijeli pogrešnu odluku. U zatvoru se sigurno barem ponekad nađu i nevine osobe, a nije mali broj zemalja u kojima mnogi čame u zatvorima samo zato što politički razmišljaju drugačije. Nisu rijetke zemlje u kojima osuđuju, čak i na smrtnu kaznu, osobe optužene za navodnu blasfemiju iza koje su najčešće krije želja za materijalnom dobiti ili mržnja prema drugima i drugačijima. Među takvim osobama nalazi se i velik broj kršćana. Ne smijemo zaboraviti ni brojne otete osobe ili žrtve trgovine ljudima koja je jedna vrsta modernoga ropstva.

Kao vjernici vjerujemo da Bog ljubi svakoga čovjeka i da smo svi grješnici te kao takvi potrebni Božjega milosrđa i praštanja, ali i praštanja svojih bližnjih. Bog ljubi i sve osobe u zatvorima pa smo i mi pozvani ljubiti ih i tu ljubav pokazati kroz molitvu i dobra djela. Zato pozivamo sve članove svojih biskupijskih zajednica da se posebno 5. i 6. studenoga ove godine ujedinimo u molitvi za sve zatvorenike u Bosni i Hercegovini, ali i u cijelom svijetu. Neka milosrdni Otac obrati srca onih koji su počinili teška nedjela oduzimajući život svome

bližnjemu ili su teško povrijedili druge ili su svojim zlim činom teško naštetili društvenoj zajednici. Neka usmjeri njihove korake na put dobra. Neka u svom milosrđu podari mir svima koji se teško nose sa svojom kaznom ili trpe nepravde tijekom služenja kazne.

U svojim molitvama nipošto ne smijemo zaboraviti djelatnike u zatvorima koji se na osobit način susreću sa svim onim što osobe proživljavaju u zatvorima. Uzdignimo svoje molitve i za njih da svoj odgovorni posao vrše u skladu s Božjim zapovijedima i ljudskim zakonima i da uvijek imaju oka, uha i srca za osobe u zatvorima.

Svećenike, redovnike, redovnice i sve druge osobe angažirane u pastoralu potičemo da 5. i 6. studenoga posebnu pozornost posvete osobama u zatvorima. Pozivamo sve vjernike da se ujedine sa Svetim Ocem u molitvi za zatvorenike. Na osobit način potičemo sve koji mogu, a osobito rodbinu da pohode osobe u zatvorima. To se na osobit način odnosi na župe na čijem se teritoriju nalazi pojedina zatvorska ustanova. Neka pokušaju dogovoriti se s mjerodavnicima da se toga dana u zatvoru slavi sv. Misa i organizira susret sa zatvorenim osobama. Također potičemo da se u svim župnim crkvama i drugim liturgijskim pro-

storima u nedjelju, 6. studenoga, na osobit način moli za zatvorenike kako bi i oni osjetili za sebe brigu crkvene zajednice.

Na osobe u zatvorima zazivamo Božji blagoslov i molimo zagovor Blažene Djevice Marije i želimo da posebno tih dana osjete Božju blizinu i utjehu. Neka Gospodin nagradi svaki čin ljubavi iskazan prema zatvorenim osobama. Sve najiskrenije pozdravljamo!

Sarajevo, 27. listopada 2016.

*Vinko kardinal Puljić
nadbiskup metropolit vrhbosanski i
predsjednik BK BiH, s. r.
Mons. Franjo Komarica
biskup banjolučki, s. r.
Mons. Ratko Perić
biskup mostarsko-duvanjski i
apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski, s. r.
Mons. Tomo Vukšić
vojni biskup, s. r.
Mons. Pero Sudar
pomoćni biskup vrhbosanski, s. r.
Mons. Marko Semren
pomoćni biskup banjolučki, s. r.*

POZIV BISKUPA BK BIH U POVODU LOKALNIH IZBORA U BIH, 2. LISTOPADA 2016.

Pred svake izbore - mi biskupi smatrali smo svojom dužnošću potaknuti vas da iskoristite svoje građansko pravo i ujedno obavite svoju građansku dužnost te izađete na izbore i na njima glasujete savjesno i odgovorno. To činimo i sada, u povodu predstojećih lokalnih izbora, zakazanih za 2. listopada 2016.

Izbori u demokratskom društvu jedna su od mogućnosti gdje svaki punoljetni građanin može barem malo osobno pridonijeti općem dobru svoje lokalne jedinice ili pak cijele zemlje. Svjesni smo i mi kao i vi, da je u našoj zemlji, uređenoj na - objektivno gledano - nenormalan način, nužno urediti život njezinih građana u jednakopravnosti pojedinaca i etničkih i vjerskih zajednica. Opravdano svi očekujemo da su toga svjesni i svi oni naši sugrađani, koji se svojevoljno kandidiraju na odgovorne i zahtjevne političke funkcije - ovaj put na lokalnoj razini.

Unatoč dosadašnjoj mnogostrukoj razočaranosti i iznevjerenim očekivanjima, mi vas i ovaj put potičemo da ustrajete u borbi za ostvarenje svojih ljudskih i građanskih prava i sloboda te da izađete na izbore i da - zahvaljujući mogućnosti izbora, dadnete svoj glas onome, tko po vašem mišljenju doista ima i znanja i volje i snage da - u svojoj političkoj funkciji za koju se kandidirao, pridonese i vašem životnom boljitku i boljitku općeg dobra u vašoj lokalnoj zajednici. A to će moći samo oni koji hoće i umiju štititi naše posebnosti ali i tražiti načine ljudske i političke suradnje s

političkim predstavnicima drugih naroda na dobrobit svih naroda i građana ove zemlje.

Nakon svih kušnjâ i sve većih razloga za strah, narodima i svim ljudima u ovoj zemlji trebaju političari koji će, umjesto međusobne nesnošljivosti i isključivosti, poći putem čestitosti i razumijevanja i tako svima ponuditi barem male znakove nade i ljudske dobrote a onda, s vremenom, i bolje materijalne uvjete za život. Vjerujemo da na izbornim listama ima i takvih kandidata i da su oni nova prilika za ovu zemlju i sve nas. Svima molimo Duha mudrosti da takve prepoznamo i hrabrosti da im svojim glasom pružimo priliku!

Sarajevo, 15. rujna 2016.

*Vinko kardinal Puljić
nadbiskup metropolit vrhbosanski
i predsjednik BK BiH
Mons. Tomo Vukšić
vojni biskup*

*Mons. Franjo Komarica
biskup banjolučki
Mons. Ratko Perić
biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski
Mons. Pero Sudar
pomoćni biskup vrhbosanski
Mons. Marko Semren
pomoćni biskup banjolučki*

POSLANICA PREDSJEDNIKA CARITASA BIH KARD. VINKA PULJIĆA UZ NEDJELJU CARITASA U BIH

Dragi prijatelji i dobročinitelja Caritasa!

Tijekom Godine Božjeg milosrđa razmišljali smo o tjelesnim djelima milosrđa: gladna nahraniti, žedna napojiti, siromaha odjenuti, putnika primiti, bolesnika pohoditi, utamničenika osloboditi i umrloga pokopati. U središtu su bila i duhovna djela milosrđa: dvoumna savjetovati, neuka poučiti, grješnika ukoriti, žalosna utješiti, uvrjedu oprostiti, nepravdu podnositi, za žive i mrtve Boga moliti. Na sve to Isus nas posebno upućuje kada govori o Posljednjem sudu, a što nam zapisa sv. Matej (usp. Mt 25,31-46). Prije nego zakoračimo u vječnost valja nam na ta pitanja i odgovoriti.

Ovom porukom za ovogodišnji Dan Caritasa u Bosni i Hercegovini želimo i dalje ostvarivati ono što smo razmišljali u Godini Božjeg milosrđa. Na poseban način prihvaćamo Isusovu pouku upućenu učenicima kada govori o Kraljevstvu Božjem: "I tko primi jedno ovakvo dijete u moje ime, mene prima" (Mt 18,5).

U želji da Caritas u našoj Crkvi izvrši svoje poslanje u svagdanjem životu kroz proživljenu kršćansku ljubav, usvajajući duh Evanđelja i stavove Isusa Krista, želimo se oduprijeti duhu koji se svakodnevno nameće i obezvrjeđuje Isusove stavove života ljubavi prema Bogu i bližnjemu kao i samom sebi.

To se obezvrjeđivanje očituje stvaranjem mentaliteta straha od života i ozakonjenje ubijanja nerođene djece. Propagira se vakcina koja sterilizira i žene i muškarce, a sve pod parolom brige za zdravlje.

Zato Caritas želi stvarati ozračje u kojem će se dati prioritet u kojem se čovjek odgaja u ljubavi i za ljubav preko obitelji. Bez zdrave obitelji nema zdravog društva. Zato papa Franjo u pobudnici Radost ljubavi poručuje: "Ljubav uvijek daje život" (br. 165). Te nastavlja: "Obitelj je mjesto u kojem

se novi život ne samo rađa, nego i prihvaća kao Božji dar" (br. 166). Prihvatiti dijete u obitelji, u konkretnoj sredini, znači prihvatiti samog Isusa.

Ako želimo svjedočiti naše opredjeljenje za Isusa, trebamo stvarati ozračje vrednovanja života, prihvaćanja života kao Božjeg dara. Time želimo razbiti negativan stav u javnosti i unijeti evanđeoski duh koji ozdravlja ovo društvo, ali i ulijeva nadu u budućnost.

Papa u istoj pobudnici ističe kako "svako dijete ima svoje mjesto u Božjem srcu od vječnosti, i u trenutku u kojem je začeto obistinjuje se Stvoriteljev vječni plan" (br. 168).

Kao Božji suradnici u prvom redu je bračna zajednica koja je otvorena životu, te tako posreduje ostvarenju Božjeg plana s nama ljudima i u ovim teškim vremenima. Papa dalje nastavlja (br. 170) kako je važno "...da dijete osjeti da je željeno... Svako dijete je jedinstveno i neponovljivo... Dijete se voli jer je dijete..." Svaki bračni par i obiteljska zajednica dio su društva. Zato je društvo odgovorno kako se postavlja pred tim gnijezdom života, pred prvom školom ljubavi, kao i pred prvom školom vjere i pred duhovnim zvanjima. Tako i Crkva mora pristupiti kroz karitativnu djelatnost da to gnijezdo života bude zaštićeno, vrednovano i da ima punu potporu društva i cijele crkvene zajednice.

Uz ovogodišnju Nedjelju Caritasa u BiH želimo podići svoj glas u obranu života, zaštitu obitelji i pozvati sve strukture odgovorne kako ne bismo zapustili pitanje stava o obitelji i za obitelj, u obranu života i zaštitu odgoja na koje u prvom redu ima obitelj, a onda društvo koje je dužno pomoći obitelji u tom programu izobrazbe i odgoja. Na tom putu stvaranja pozitivne klime, u prvom redu trebaju se zauzeti župske zajednice kroz vlastiti župski Caritas, a koju će ostvarivati kroz župska pastoralna vijeća.

Uz navjestiteljski zadatak kao i posvetiteljski u jednoj župskoj zajednici karitativni rad je ravnopravan dio pastoralne. Uz ovogodišnju Nedjelju Caritasa u BiH, želimo hrabro probuditi zauzetost pa i malih koraka, ali stvarnih koraka, koji pokreću život zajednice na terenu i ostvaruju karitativno poslanje i na taj način sudjeluju u stvaranju budućnosti.

Ne smijemo se zatrovati negativnim ozračjem, nego trebamo svaki dana unositi svjetlo i snagu Evanđelja u naše poslanje i u naš zauzeti pastoralni rad. Papa nam u istoj pobudnici poručuje kako se "...ne smijemo zaustavljati na čisto teorijskom navještaju, odvojenom od stvarnih problema osoba... predočavati pravila, ali predlagati i vrednote..." (br. 201).

Od ovog poslanja nije izuzeta nijedna osoba u Crkvi, bez obzira na zvanje i poslanje, zatim nijedna struktura u poslanju. Svi smo pozva-

ni ostvarivati temeljnu zapovijed ljubavi prema Bogu i čovjeku, ali i prema samom sebi. A ljubavi nema bez spremnosti na žrtvu koja je istinski pokazatelj ljubavi.

Ovogodišnja Nedjelja Caritasa u BiH samo je mali izazov i poziv svakome na razmišljanje i premišljanje, ali i izgrađivanje naše odgovornost kako bi se što bolje spremili i kako bismo mogli što bolje odgovoriti u trenutku našeg prelaska u vječnost s jasnim pitanjem: "A jesmo li ga prepoznali u onomu koji nas treba i koga je Bog poslao u naš život?"

Neka nas u ovogodišnjem vremenu Došašća pouči lik Blažene Djevice Marije kako bismo istinski bili otvoreni Duhu Svetom, te kako treba surađivati s Bogom i kako bismo se što bolje ostvarili kao ljudi i kao vjernici u Božjem planu spasenja.

Sarajevo, 10. prosinca 2016.

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja msgr. Ratka Perića izvršena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

fra Ljubo Kurtović, imenovan privremenim upraviteljem župe sv. Ilije Proroka u Veljacima, br. 1347/2016., od 6. rujna 2016.

don Ivan Zovko, razriješen službe župnika u Jablanici i župnoga upravitelja u Drežnici i umirovljen sa smještajem u Svećeničkom domu u Mostaru, br. 1380/2016., od 13. rujna 2016.

don Mile Vidić, razriješen službe župnoga vikara u župi sv. Mateja u Mostaru i imenovan župnikom župe Bezgrješnoga začeca B. D. Marije u Jablanici i upraviteljem župe Svih Svetih u Drežnici, br. 1443/2016., od 22. rujna 2016.

don Ante Luburić, razriješen službe župnika u Trebinju, br. 1493/2016., od 3. listopada 2016.

don Ante Luburić, razriješen službe dekana Trebinjskoga dekanata, br. 1494/2016., od 3. listopada 2016.

don Ivo Šutalo, razriješen službe župnika i ravnatelja biskupijskoga svetišta Presvetoga Srca Isusova u Studencima i imenovan župnikom župe rođenja B. D. Marije u Trebinju, br. 1495/2016., od 3. listopada 2016.

don Ivo Šutalo, razriješen službe dekana Ljubuškog dekanata, br. 1496/2016., od 3. listopada 2016.

don Ivan Štironja, imenovan župnikom i ravnateljem svetišta Presvetoga Srca Isusova u Studencima, br. 1497/2016., od 3. listopada 2016.

don Ante Luburić, razriješen službe upravitelja Duhovno-pastoralnog centra "Sarsenterum" u Stocu, br. 1498/2016., od 3. listopada 2016.

don Ivo Šutalo, imenovan biskupskim vikarom za Trebinjsko-mrkansku biskupiju, br. 1499/2016., od 3. listopada 2016.

don Ivica Puljić, imenovan dekanom Trebinjskoga dekanata, br. 1614/2016., od 7. studenoga 2016.

fra Ljubo Kurtović, imenovan dekanom Ljubuškoga dekanata, br. 1615/2016., od 7. studenoga 2016.

don Đuro Bender, imenovan dekanom Broćanskoga dekanata, br. 1616/2016., od 7. listopada 2016.

fra Valentin Vukoja, imenovan članom Prezbiterskoga vijeća, br. 1635/2016., od 8. studenoga 2016.

don Jozo Čirko, imenovan zamjenikom člana Prezbiterskoga vijeća za Ljubuški dekanat, br. 1656/2016., od 11. studenoga 2016.

don Ivan Štironja, razriješen članstva u Prezbiterskom vijeću, br. 1706/2016., od 22. studenoga 2016.

don Milenko Krešić, imenovan članom Prezbiterskoga vijeća za dijecezanske svećenike djelatne izvan hercegovačkih biskupija, br. 1707/2016., od 22. listopada 2016.

don Mato Puljić, imenovan zamjenikom člana Prezbiterskoga vijeća za dijecezanske svećenike djelatne izvan hercegovačkih biskupija, br. 1708/2016., od 22. studenoga 2016.

Dekretom biskupa i apostolskog upravitelja msgr. Ratka Perića podijeljena je kanonska misija za predavanje vjeronauka u školama:

Maji Mioč, u Osnovnoj školi Ivana Mažuranića Tomislavgradu, u skladu s odredbama *Zakonika kanonskoga prava* i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1427/2016., od 20. rujna 2016.

Mariji Batarilo, u Osnovnoj školi fra Mije Čučića u Bukovici i Osnovnoj školi Stjepana Radića u Prisoju, u skladu s odredbama ZKP i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1428/2016., od 20. rujna 2016.

Kristini Soldo, u Osnovnoj školi Bijakovići, u skladu s odredbama ZKP i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stolice i BiH, br. 1491/2016., od 3. listopada 2016.

don Mili Vidiću, u Osnovnoj i srednjoj školi u Jablanici, u skladu s odredbama ZKP i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stoline i BiH, br. 1499/2016., od 3. listopada 2016.

Danijeli Ostojić, u Osnovnoj školi fra Dida-ka Buntića u Čitluku, u skladu s odredbama ZKP i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stoline i BiH, br. 1522/2016., od 8. listopada 2016.

Tihomili Leventić, u Srednjoj strukovnoj školi Ruđera Boškovića u Ljubuškom, u skladu s odredbama ZKP i člankom 16. § 3. Temeljnoga ugovora između Svete Stoline i BiH, br. 1651/2016., od 11. studenoga 2016.

Dekretom br. 1510/2016., od 5. listopada 2016., msgr. Ratko Perić, dijecezanski ordinarij, potvrdio je službe lektorata i akolitata mr. Mariju Bušiću, u proglasio pod svetom Misom 9. listopada u župi Gorica-Sovići.

OKRUŽNICE

KOLEKTA SOLIDARNOSTI ZA STRADALE U POTRESU U ITALIJI

Mostar, 5. rujna 2016.
Prot.: 1345/2016.

Velečasni župniče!

Snažan potres, koji je u zoru 24. kolovoza ove godine, zahvatio središnju Italiju, i u kojem je život izgubilo više od 290 osoba a još više ranjeno, te u potpunosti uništio više gradića i sela, potresao je svako ljudsko srce ispunivši ga osjećajem žalosti zbog poginulih i vjerničkim suosjećanjem s njihovim obiteljima. Naša mjesna Crkva i narod, koji je ne tako davno prošao kroz mnoge i razne ratne nevolje, stradanja i pustoši, uvelike je osjetio blizinu Crkve u Italiji i cijeloga talijanskog naroda.

Potaknuti ljubavlju Kristovom prema svakomu, posebno onima koji su u posebnoj životnoj potrebi - *Caritas Christi, urget nos* - pozivam sve vjernike Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije na solidarnost sa stradalom braćom i sestrama, s Crkvom i narodom u Italiji. Ovu ćemo svoju solidarnost pokazati u duhovnom sjedinjenju - molitvi, ali i u materijalnoj - financijskoj pomoći. Stoga, u dogovoru s nadbiskupima i drugim biskupima Crkve u BiH, određujem da 25. nedjelja kroz godinu, 18. ruj-

na - kada će se i u samoj Italiji sukladno odluci Talijanske biskupske konferencije skupljati kolekta - bude Nedjelja solidarnosti sa stradalima u potresu u Italiji. Taj dan neka se u svim crkvama i pod svim sv. Misama moli za pokoj duša poginulih i za snagu i utjehu ožalošćenima te svi novčani prilozi, bez iznimke, u vidu milostinje namjene za ovu potrebu. Dakako, svaki je župnik slobodan, potaknut milosrđem Božjim, pozvati vjernike na osobnu molitvu i materijalni dar i mimo ove nedjelje i određene kolekte.

Prikupljenu će kolektu ovomu Ordinarijatu dostaviti svaki župnik - osobno ili preko dekana - najkasnije do 30. rujna, kako bismo je što prije, preko Nuncijature u Sarajevu, uputili onima kojima je i namijenjena.

Na sve vas i na sve vjernike povjerene vašoj pastirskoj skrbi zazivam Božji blagoslov i iskreno vas s poštovanjem pozdravljam

† Ratko Perić, biskup, s. r.

PODSJETNIK ISPOVJEDNICIMA

Mostar, 22. listopada 2016.

Prot.: 1581/2016.

Zahvaljujem poštovanim dekanima koji su, na poziv Ordinarijata, od 13. travnja, upriličili korone, gdje se razmatralo o zaključcima Sinode i pobudnici pape Franje *Amoris laetitia*. Iz zapisnikâ je vidljivo da su se iznosila neka opća razmišljanja i neki konkretni primjeri iz pastoralâ. Na sve župne urede naših biskupija poslan je hrvatski prijevod apostolske pobudnice *Amoris laetitia*.¹ Pri njezinu čitanju svećenici će imati pred očima trajan svetopisamski, crkvenopredajni i crkvenoučiteljski nauk o dostojnu ili nedostojnu primanju sv. Pričesti: "Tko god jede kruh ili pije čašu Gospodnju nedostojno, bit će krivac Tijela i Krvi Gospodnje. Neka se, dakle, svatko ispita pa tada od kruha jede i iz čaše pije. Jer, tko jede i pije, sud sebi jede i pije, ako ne razlikuje Tijela" (1 Kor 11,27-29).

Navodim više papinskih dokumenata, objavljenih u posljednjih 35 godina, u kojima se jasno i nedvosmisleno naučava da katolici, valjano vjenčani pa rastavljeni te ponovo civilno vjenčani, ne mogu primiti sv. Pričesti dok svoje stanje protuslovlja s Božjim zakonom crkveno ne riješe. Crkva je dužna takve osobe pratiti brigom i ljubavlju. Stoga pozivam braću svećenike da ne trnu veze takvih osoba s vjerom i Crkvom, i da ih, osobito u teškoj bolesti i na samrtnoj postelji, svakako nastoje pohoditi i ponuditi im svoje molitve i svete sakramente koje u takvim okolnostima raskajani mogu, smiju i trebaju primiti.

Kao podsjetnik ispovjednicima navodim papinske dokumente o toj temi:

1. - Godina 1981. - *Familiaris consortio*, br. 84 naučava: "Konkretno znači da muž i žena, kada iz teških razloga na primjer radi odgoja djece - ne mogu ispuniti obvezu rastave, preuzmu obvezu da žive u potpunoj suzdržljivosti, to jest da se uzdržavaju od čina koji su pridržani samo ženidbenim drugovima".² Samo u takvu stanju mogu pristupiti sakramentu. Ispovjed-

nik u svakom konkretnom slučaju procjenjuje ima li podlogu odrješenje podijeliti ili uskratiti.

2. - Godina 1983. - Kanon 915. *Zakonika kanonskoga prava*: "Neka se primanje svete Pričesti ne dopušta izopćenima ni udarenima zabranom bogoslužjenja pošto im je izrečena ili proglašena kazna, a ni drugima koji tvrdokorno ustraju u očito teškom grijehu".³

3. - Godina 1990. - Kanon 712. *Zakonika kanona Istočnih Crkava* propisuje: "Od primanja Božanske Euharistije treba odvrćati one koji su javno nedostojni".⁴

4. - Godina 1992. - *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1650: "Crkva drži da ne može priznati valjanom novu vezu ako je prvi brak valjan. Ako su se rastavljeni građanski ponovno vjenčali, nalaze se u stanju koje se objektivno protivi Božjemu zakonu. Stoga ne mogu pristupati euharistijskoj Pričesti dokle god traju takve prilike. [...] Ne može im se udijeliti ni pomirenje u sakramentu pokore, osim onima koji se pokaju što su povrijedili znak Saveza i vjernosti Kristu, obvezavši se živjeti u potpunoj uzdržljivosti".⁵

5. - Godina 1994. - U povodu *Međunarodne godine obitelji* Pismo Kongregacije za nauk vjere biskupima Katoličke Crkve o primanju sv. Pričesti vjernika koji su nakon ženidbene rastave sklopili novu ženidbu, a koje je odobrio sv. Ivan Pavao II.: "Vjernik koji obično živi bračnim životom s osobom koja nije zakonita supruga ili zakoniti suprug, ne može pristupati euharistijskoj Pričesti. Ako bi to on prosudio mogućim, pastiri i ispovjednici, jer se radi o teškoj stvari i o zahtjevima duhovnoga dobra osobe i zajedničkoga dobra Crkve, imaju tešku obvezu upozoriti ga da je takav sud savjesti u otvorenoj suprotnosti s naukom Crkve. I moraju na ovaj nauk podsjećati u poučavanju sve vjernike koji su im povjereni".⁶

¹ Franjo, *Amoris laetitia - Radost ljubavi*, talijansko izdanje, Vatikan, 19. ožujka 2016; hrvatsko izdanje, Zagreb, 2016., Dokumenti KS, br. 171. Ni ova pobudnica ni *Gaudium Evangelii* iz 2013. nemaju još latinske verzije.

² Ivan Pavao II., apostolska pobudnica *Familiaris consortio*, br. 84, latinsko izdanje, Vatikan, 22. studenoga 1981.; hrvatsko izdanje, Zagreb, 1981., Dokumenti KS, br. 64. Za takvo stanje Ivan Pavao II. rabi izraz "u suzdržljivosti", a Benedikt XVI., *Sacramentum caritatis*, br. 29, takav način života naziva "kao prijatelji, kao brat i sestra".

³ *Codex iuris canonici*, kan. 915; latinsko izdanje, Vatikan, 1983.; latinsko-hrvatsko izdanje, Zagreb, 1988. i 1996.

⁴ *Zakonik kanona Istočnih Crkava*, latinsko-hrvatsko izdanje, Zagreb, 1996.

⁵ *Katekizam Katoličke Crkve*, hrvatsko izdanje, Zagreb, 1994., br. 1650; latinsko izdanje, Vatikan, 1996.

⁶ *Pismo Kongregacije za nauk vjere*, od 14. rujna 1994., točka 6; hrvatski prijevod: IKA D - 24653/10; 19. listopada 1994.; usp. "Pismo biskupima", u: *Crkva na kamenu*, 12/1994., str. 2.

6. - Godina 2000. - Vjerodostojno tumačenje kan. 915, koje je Papinsko vijeće za zakonske tekstove, u dogovoru s Kongregacijom za nauk vjere i Kongregacijom za bogoštovlje i stegu sakramenata, dalo u *Izjavi o pristupljivosti svetoj Pričesti vjernika koji su rastavljeni i ponovo vjenčani*: "U konkretnu slučaju, pripuštanje svetoj Pričesti vjernikâ rastavljenih i ponovo vjenčanih, jest skandal, shvaćen kao radnja koja druge potiče na zlo, i koji se odnosi istodobno na sakrament Euharistije i na nerazrješivost ženidbe".⁷

7. - Godina 2005. - *Sažetak (Kompendij) Katekizma Katoličke Crkve* određuje da rastavljeni i ponovo civilno vjenčani "ne mogu dobiti sakramentalno odrješenje ni pristupiti svetoj Pričesti niti mogu preuzimati stanovite crkvene odgovornosti dokle god traje takvo stanje koje se objektivno protivi Božjemu zakonu".⁸

8. - Godina 2007. - *Sacramentum caritatis* Benedikta XVI.: Biskupska je sinoda potvrdila praksu Crkve, utemeljenu na Svetom Pismu (usp. Mk 10,2-12), da ne pripušta sakramentima rastavljene i ponovo vjenčane jer njihovo stanje i njihova životna situacija objektivno protuslove onom sjedinjenju Krista i Crkve koje je označeno i ostvareno u Euharistiji.⁹

Kardinal Gerhard Ludwig Müller, pročelnik Kongregacije za nauk vjere, osvrćući se na *Amoris laetitia* 2016. kaže: "Norme iz *Familiaris consortio*, 84 i *Sacramentum caritatis*, 29 još su valjane, i primjenljive u svakom slučaju".¹⁰

Apostolska pobudnica jest pismo vjernicima kojim Papa pobuđuje vjersku djelatnost, poticajno pomaže u svladavanju poteškoća, ohrabruje katolike, svraćajući im pozornost na neke pogibe ili loše posljedice. Apostolskim konstitucijama doneseni su Zakonik¹¹ i Katekizam,¹² a Kompen-

dij motuproprijem.¹³ Katekizam i njegov *Sažetak* dogmatski obvezuju u Crkvi; svi koji preuzimaju učiteljsku (navjestiteljsku) službu u ime Crkve prisežu da će tu dužnost obavljati sukladno tim ispravama; u njima je vjerodostojno izrečeno što katolici vjeruju. *Zakonici kanonskoga prava* za Latinsku Crkvu, odnosno za Istočne Katoličke Crkve, pravno obvezuju u Crkvi i uređuju odnose sukladno onomu što i kako Crkva vjeruje i slavi. Apostolske pobudnice niti ukidaju postojećih pravnih odredaba; niti definiraju sadržaja vjere, nego daju poticaje za dušobrižničko djelovanje.

Stoga ostaju na snazi odredbe da se euharistijska Pričest ne može dijeliti bez sakramentnoga odrješenja, a to se odrješenje ne može dati osobi koja na ženidben način živi u neregularnoj zajednici ili crkveno nevjenčana.¹⁴

Pobudnica pape Franje *Amoris laetitia* pruža i biskupu, i svećeniku, i vjerniku obilje misli i poticaja u uređenju vjerskoga života i djelovanja, i na nj se valja iznova navraćati.

Podsjećamo na žarku preporuku ili, točnije, na zapovijed sv. Pavla sv. Timoteju, tj. svakomu od nas: "Ne budi dionikom tuđih grijeha! Sebe čistim čuvaj!" (1 Tim 5,22). Nemoj govoriti drugomu da nešto nije grijeh, a objektivno jest! Ne hvali ničije nereda i zla! A pogotovo to ne čini u sakramentu ispovijedi! Da ne postaneš i sam sudionikom i pokroviteljem nečije osude!

Svima upućujem srdačan pozdrav preporučujući Gospodinu i svećenike i vjernike, moleći Blaženu Djevicu Mariju, utočište grješnika, kao i sve svetce koji su pretrpjeli mučeništvo iz ljubavi prema jednosti i nerazrješivosti sakramentne ženidbe, da nam svojim zagovorom kod milosrdnoga Boga pomognu uvijek pronaći prikladnu riječ istine u ljubavi.

†Ratko Perić, biskup

⁷ Pismo od 24. lipnja 2000.: "Nema Pričesti ponovno civilno vjenčanima", u: *Crkva na kamenu*, 7/2015., str. 4-6.

⁸ *Katekizam Katoličke Crkve, kompendij*, talijansko izdanje, 2005, br. 349; hrvatsko izdanje HBK i BK BiH, Split, 2006.

⁹ Benedikt XVI., Pobudnica *Sacramentum caritatis*, 22. veljače 2007., br. 29; Zagreb, 2007., Dokumenti KS, br. 146.

¹⁰ Kard. Müller u Govoru u Oviedu, Španjolska, 4. svibnja 2016. Vidi ovdje str. 264-271.

¹¹ Apostolska konstitucija Ivana Pavla II., *Sacrae disciplinae leges - Zakone svete stege*, od 25. siječnja 1983. kojom se proglašava *Zakonik kanonskoga prava*, u latinsko-hrvatskom izdanju ZKP, str. XIV.-XXXI. Apostolska konstitucija Ivana Pavla II. *Sacri canones - Svete kanone*, od 18. listopada 1990. kojom se proglašava *Zakonik kanona Istočnih Crkava*, Zagreb, 1996., str. IX.-XXIII.

¹² Apostolska konstitucija Ivana Pavla II., *Fidei depositum - Čuvati polog vjere*, od 11. listopada 1992. kojom se proglašava *Katekizam Katoličke Crkve*, obnovljen nakon Drugoga vatikanskoga koncila, u hrvatskom izdanju KKC, 1994., str. 9-15. (latinsko izdanje proglašeno motu proprio *Laetamur magnopere - Radujemo se veoma*, od 15. kolovoza 1997.).

¹³ Apostolsko pismo motu proprio Benedikta XVI., *Vent'anni orsono - Već je dvadeset godina*, od 28. lipnja 2005. za odobrenje i objavljivanje Kompendija KKC u hrvatskom izdanju Kompendija, str. 3-4.

¹⁴ O svemu opširnije u našem članku "Suvremena crkvena rasprava o dva poglavlja": Pričest civilno prevjenčanim katolicima. Homoseksualne sklonosti i udruživanja, u: *Crkva na kamenu*, 1/2016., poseban prilog, str. 1-8.

DAN MOLITVE ZA MIR

Mostar, 15. rujna 2016.
Prot.: 1409/2016.

Braćo svećenici, Bogu posvećene osobe, Božji narode!

Apostolska nuncijatura u Sarajevu, dopisom br. 937/2016., od 12. rujna 2016. godine, s potpisom preuzvišenoga nadbiskupa nuncija Luigija Pezzuta, prenosi zamolbu Državnoga Tajništva Njegove Svetosti da se, po želji samoga Svetog Oca Pape Franje, u svim biskupijama svijeta,

**u utorak, 20. rujna ove godine,
slavi Dan molitve za mir.**

Toga će naime dana sam Papa u Asizu predsjedati susretu "Žeđ mira" s predstavnicima drugih vjeroispovijesti i religija.

Ovim potičem sve svećenike, redovnike, redovnice i vjernike da se toga dana, po mogućnosti u isti sat, ujedinito u molitvi cijele Crkve na čelu s Rimskim prvosvećenikom Franjom i molimo Krista Kneza Mira da svijetu podari toliko željeni i potrebni mir.

Kristov mir prebivao u srcima vašim!

† Ratko Perić, biskup

RADNO VRIJEME KANCELARIJE ORDINARIJATA U MOSTARU, ŽUPNIH UREDA I BISKUPIJSKIH USTANOVA

Mostar, 3. prosinca 2016.
Prot.:1752 /2016.

Poštovani župnici, župni vikari i ravnatelji Biskupijskih ustanova!

Biskupijska kurija sastoji se od onih ustanova i osoba koje pomažu biskupu u upravljanju cijelom biskupijom, osobito u vođenju pastoralne djelatnosti, u obavljanju biskupijske uprave i u vršenju sudske vlasti (kan. 469).

Dijecezanski biskup mora se brinuti da se svi poslovi koji se tiču uprave cijele biskupije propisno usklade i usmjere da se prikladnije osigura dobrobit njemu povjerena dijela Božjega naroda (kan. 473 §1).

Sukladno kanonskim odredbama, a sve u svrhu *da se svi poslovi koji se tiču uprave cijele biskupije propisno usklade*, ovim se određuje Radno vrijeme Kancelarije Ordinarijata u Mostaru te se obvezuju svi župnici i odgovorni u Biskupijskim ustanovama da to isto učine.

1. Radno vrijeme Ordinarijata: Ponedjeljak- petak od 8.30 do 12.00 sati

Kao i svaki svećenik na župi, tako i članovi Ordinarijata imaju obveze i izvan same zgrade i ureda Ordinarijata. Svaki član Ordinarijata na čelu s Ordinarijem, kao i do sada, uvijek će rado ići u susret konkretnim pojedinačnim potreba-

ma kako na samom Ordinarijatu tako i u pojedinim župama. No, za sve potrebe izvan određena radnog vremena potreban je prethodan dogovor s pojedinim članom Ordinarijata. Biljezi i razni formulari ne ulaze u žurnu potrebu. U dan subotni kancelarija Ordinarijata ne radi!

Molimo župnike ili njihove zamjenike, koji nastupaju u župnikovo ime, da molbe koje poštom šalju na Ordinarijat, i uz koje prilažu odgovarajuću dokumentaciju, prilože potrebne i valjane podatke i informacije o *casusu*. Ne slati stranke na Ordinarijat da rješavaju poslove koji pripadaju župnim uredima.

Jednako tako molimo župnike da svoje molbe za rješenje, odobrenje ili ozakonjenje crkvenih dokumenata dostavljaju na Ordinarijat pravovremeno.

Od 1. siječnja 2017. ovaj Ordinarijat, sukladno *Okružnici o slavlju sakramenta kršćanske ženidbe*, br. 625/2016., od 30. svibnja 2016., ne će uzimati u razmatranje molbe za *nihil opstat* i oprost ako se ne budu poštovale odredbe Okružnice.

2. Radno vrijeme Crkvenoga suda - prima- nje i preslušavanje stranaka: Petak od 9.00 do 12.00 sati.

Budući da je sudski vikar ujedno i župnik zahtjevne župe, uvijek je potrebno uputiti stranku na prethodan telefonski dogovor; tel. 036/480-600 - Župni ured Presvetoga Trojstva Blagaj-Buna, ili u danu rada Crkvenoga suda - petak od 9.00 do 12.00 - na telefon: 036 334-072. Sudski vikar stoji vam na raspolaganju za tumačenje crkveno-pravnih pitanja.

3. Radno vrijeme Biskupijskih ustanova

Biskupijske ustanove u kojima su zaposlene civilne osobe ravnaju se prema Ugovoru o radu, a svećenike se poziva na duhovno-liturgijsku pomoć kolegama u pastoralu.

4. Radno vrijeme župnih ureda

Dužnost je župnika da odredi radno vrijeme povjerena mu župnog ureda te ga uza službeni telefonski broj i mobitel vidno istakne uz napomenu: *Za žurne slučajeve nazovite u bilo koje doba dana i noći.* Radno vrijeme ureda potrebno je poštovati i ne svesti ga samo na vrijeme nakon sv. Mise. **Župnik je i "čuvar rezidencije"** i ima sjedište, ako zbog opravdanih razloga Ordinarij drugačije ne odredi i odobri, u kući blizu crkve (usp. kan 533 § 1). Izbijanje iz ureda za vrijeme radnoga vremena župnog ureda razumljivo je i opravdano samo u žurnom slučaju pohoda bolesnicima. Kraćenje radnoga vremena dopušteno je u jaka liturgijska vremena zbog ispovijedanja i crkvenih slavlja u vlastitoj župi i župama dekanata i biskupijskim slavljinama te odsutnosti zbog duhovnih vježbi, svećeničkih sastanaka i rekolekcija, permanentna obrazovanja i odmora, sakramentalnih slavlja i bolesti u obitelji, kada ga zamjenjuje susjedni ili neki drugi svećenik, kojega sam mora osigurati. O ovim planiranim kraćenjima radnoga vremena i odsutnosti župnik će blagovremeno obavijestiti povjerenu mu zajednicu. U slučajevima odsutnosti zbog bolesti župnik će izvijestiti Ordinarijat, dekana i susjednoga župnika kojega će zamoliti za raspoloživost za duhovnu potrebu povjerenih mu vjernika. Gdje su u župi dva ili više svećenika s pastoralnim dekretom, usklađivat će obveze i

potrebe tako da u župi uvijek bude prisutan jedan svećenik, osim u danima svećeničkih biskupijskih i dekanatskih sastanaka i duhovnih obnova - rekolekcija, na kojima su obvezni svi sudjelovati.

Župnik (kan. 533 § 2.) kao i župni vikar (kan. 550 - § 3), radi odmora iz župe, smiju izbivati svake godine najviše mjesec dana neprekidno ili uz prekide, osim ako se tomu protivi važan razlog. U to vrijeme ne ubrajaju se dani duhovnih vježbi. Za svako izbijanje iz župe dulje od tjedan dana, jednako župnik kao i župni vikar, dužni su obavijestiti mjesnoga ordinarija.

Novo vrijeme, osim uredskoga namještaja zahtijeva da svaki župni ured bude opremljen suvremenim pisačem i komunikacijskim pomagalicama. Stoga određujemo da se na račun župne blagajne, ako to nije već učinjeno, nabavi računalo s pisačem, fotokopir, fax i internetski priključak. Ordinarijat je s operatorom ugovorio jedinstvenu domenu i dodijelio e-mail adresu za svaku župu i biskupijsku ustanovu. **Od 1. siječnja 2017. godine, ova e-mail adresa koju vam s pripadajućom lozinkom šaljemo u prilogu, bit će službena e-adresa župe.** Stoga će sva pošta s Ordinarijata imati vrijednost službenoga dokumenta uz poštovanje prakse da se okružnice i dekreti i dalje šalju redovitom poštom. Troškove domene snosi Ordinarijat, a moguće tehničke nadgradnje za pojedine župe sama župa iz vlastitih izvora. Župnik koji se još uvijek ne snalazi u ovom komunikacijskom pomaganju naći će povjerljivu osobu koja će ga uputiti i biti mu od pomoći u korištenje webmail-a. Adresa za prijavu na web-mail i upute za korištenje u prilogu. Jasno da ponuđena lozinka služi samo za prijavu. Nakon uspješne prijave svaki će župnik odrediti vlastitu lozinku.

U nadi da ćete razumjeti ove odredbe i u savjesti ih poštovati, zahvaljujući vam za svako dobro djelo koje činite u našoj mjesnoj Crkvi i povjerenju vam zajednici, iskreno vas s poštovanjem pozdravljamo.

don Željko Majić
generalni vikar

OBVEZE ŽUPNIH UREDA PREMA ORDINARIJATU

Mostar, 3. prosinca 2016.
Prot.: 1750/2016.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

1. - Polu(godišnji) blagajnički obračun: VII. - XII. mjesec 2016.

2. - Statističko izvješće,

3. - Prijepise svih Matica za 2016. godinu, potpisane i opečaćene,

4. - **detaljno pisano izvješće o važnim događajima u župi:** stanje vjerskoga života vjernika, osoblja, stanje objekata (gradnja: obnove, novogradnje).

Uobičajen pohod župnika Ordinarijatu radi sređivanja župničkih poslova i obveza za 2016. godinu predviđen je kako slijedi:

ponedjeljak, 09. siječnja 2017. Trebinjski i Stolački dekanat

utorak, 10. siječnja 2017. Broćanski i Grudski dekanat

srijeda, 11. siječnja 2017. Duvanjski i Posuški dekanat

četvrtak, 12. siječnja 2017. Ljubuški i Širokobriješki dekanat

petak, 13. siječnja 2017. Mostarski i Čapljinski dekanat

Pozivam velečasne župnike i župne upravitelje da na Ordinarijat dođu osobno, u vrijeme označeno prema rasporedu za vlastiti Dekanat. Neka župnici ne donose dokumente drugih župnika, osim u dogovoru s biskupom.

Neka se polugodišnje uplate šalju **isključivo** preko žiroračuna, i to općom uplatnicom koju ćete naći u prilogu uz ovo pismo, a koju ćete - nakon ovjere s banke - priložiti prilikom pohoda Ordinarijatu.

Važno: Nemojte uplate obveza dostavljati prije 1. siječnja 2017.!

Dijecezanski svećenici na isti ovaj način - putem banke - podmiruju i svoje osobne obveze prema zajedničkim fondovima: *Seminaristicum* i *Svećenička uzajamnost*.

Molim sve župnike da za tu prigodu uredno pripreme sva tražena izvješća i dokumente. Nedopustivo je da se prijepisi i drugi spisi s nekih župa iščekuju mjesecima. Kancelarija također ima obveze prema višim ustanovama i mora njima dostaviti na vrijeme svoje izvješća.

don Željko Majić
generalni vikar

CALENDARIUM MISSARUM PRO IUVENTUTE ET FAMILIA CHRISTIANA ANNO 2017.

Mostar, 3. prosinca 2016.
Prot.: 1751/2016.

SVIM ŽUPNIM UREDIMA MOSTARSKO-DUVANJSKE I TREBINJSKO-MRKANSKE BISKUPIJE

07.01.	Mostar: Katedrala	08.07.	Sutina i Vinjani
14.01.	Mostar: sv. Petar i Pavao	15.07.	Gorica i Šuica
21.01.	Goranci i Polog	22.07.	Tihaljina i Gorica-Struge
28.01.	Jare i Ljuti Dolac	29.07.	Široki Brijeg
04.02.	Čapljina i Dračevo	05.08.	Posušje
11.02.	Blagaj i Stolac	12.08.	Prisoje i Duvno
18.02.	Nevesinje	19.08.	Ledinac i Raskrižje
25.02.	Neum i Gradac	26.08.	Grabovica i Drinovci
04.03.	Hrasno i Hutovo	02.09.	Vir
11.03.	Stjepan Krst i Rotimlja	09.09.	Kočerin
18.03.	Prenj i Domanovići	16.09.	Izbično i Crnač
01.04.	Čeljevo i Aladinići	23.09.	Gradac Posuški
08.04.	Čitluk i Međugorje	30.09.	Grljevići i Grude
22.04.	Ploče-Tepčići i Potoci	07.10.	Bukovica i Roško Polje
29.04.	Gabela i Trebinja	14.10.	Gradac Mostarski
06.05.	Gabela Polje i Šipovača-Vojnići	21.10.	Rakitno i Zagorje
13.05.	Drežnica i Jablanica	28.10.	Seonica i Vinica
20.05.	Veljaci i Klobuk	04.11.	Rašeljke i Kongora
27.05.	Gradnići i Čerin	11.11.	Rasno i Buhovo
03.06.	Humac i Gradina	18.11.	Mostar: sv. Toma
10.06.	Vitina i Kruševo	25.11.	Ravno i Trebinje
17.06.	Konjic i Glavatičevo	02.12.	Mostar: sv. Matej, ap. i ev.
24.06.	Studenci	09.12.	Mostar: sv. Marko i sv. Luka, ev.
01.07.	Ružići	16.12.	Mostar: sv. Ivan, ap. i ev.

Molimo sve župnike da odmah, po primitku ove Okružnice, unesu u svoje Kalendare (Direktorije) dan u koji je njegova župa određena za slavljenje sv. Mise za mladež. Preporučuje se da župnik, u nedjelju prije dotične subote, vjernike pozove na tu sv. Misu kako bi oni koji mogu, a posebno mladi, u što većem broju sudjelovali u

Misnom slavlju i molili na tu nakanu naše mjesne Crkve. Kao i do sada, sve su sv. Mise određene na dan subotnji. Ako je netko spriječen subotom, dužan je odslužiti ovu Misu u neki drugi dan.

Don Željko Majić
generalni vikar

ODRŽANA SJEDNICA KONZULTORSKOGA VIJEĆA U SAZIVU 2012. - 2017.

Mostar, 23. studenoga 2016. - Prije podne održana je sjednica Konzultorskoga zbora. Jedan je član bio opravdano odsutan.

Osvrt na zapisnik. Nakon čitanja zapisnika sudionici su se osvrnuli na neke njegove točke, posebno na pitanje odnosa vjeroučitelj - ravnatelj. Naime, dvojica su vjeroučitelja, unatoč upozorenju da bez odobrenja Ordinarijata, ne mogu biti ravnatelji, zanemarila ovo upozorenje i odredbu i ostali i dalje ravnatelji. Kada sutra prestanu biti ravnatelji, ne će se automatski vratiti u vjeroučiteljsku službu, nego će "stati u red" s ostalim diplomiranim katehetama za zadobivanje kanonskoga poslanja za poučavanje vjeronauka u školi. Načelo pravednosti prema svakomu vjeroučitelju pa tako i prema ravnatelju.

Biskup je izvijestio konzultore kako je don Tomislava Zubca stavio na raspolaganje Svetoj Stolic, na njezino traženje, za diplomatsku službu te kako je ukupno 21 svećenik u službi izvan biskupija, a 13 ih je u mirovini.

Gospodin Mario Bušić, iz župe Gorica-Sovići, molio je više puta da bude zaređen za stalnoga đakona. Sa znanjem Provincijala i župnika, gosp. Mariju Bušiću, potvrđena je služba lektorata i akolitata te može pričešćivati kada se za to ukaže potreba, odnosno kada ga župnik pozove. S ovim je upoznata i vjerna zajednica župe Sv. Stjepana Prvomučenika u Gorici - Sovićima, 9. listopada 2016.

Sukladno odluci nad/biskupa BK BiH, kolekta solidarnosti Crkve u BiH bit će u 3. korizmu nedjelju kada je također u Hrvatskoj Tjedan solidarnosti s Crkvom u BiH.

Uspostava Biskupskoga vikarijata za Trebinjsku biskupiju. Kroz stoljeća Trebinjska je biskupija imala vikara ili provikara, vlastiti arhiv, najprije u Gradcu, zatim u Prenju i napokon u Stocu do 1890. godine. Sada je biskup Ratko, u svojstvu apostolskoga upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije, u skladu sa Zakonikom kanonskoga

prava uspostavio Biskupski vikarijat te biskupskim vikarom za Trebinjsko-mrkansku biskupiju, s točno određenim zadaćama i ovlastima, imenovao don Ivu Šutala, župnika u Trebinju. Biskup je upoznao konzultore s namjerom da 4. prosinca u crkvi Dobroga Pastira za đakona zaredi bogoslova Marina Krešića i zamolio njihova mišljenja. Konzultori nisu imali primjedaba.

Naputak o kremiranju. U Tiskovnom je uredu Svete Stolice, 25. listopada 2016., predstavljen naputak Kongregacije za nauk vjere *Ad resurgendum cum Cristo* - Da bi se suoskrslu s Kristom. Uvodno je izlaganje u raspravu o Dokumentu održao fra Mladen Vukšić, župnik u Posušju. Radi se o uputama o pokopu tijela preminulih i čuvanju pepela u slučaju kremiranja. Dokument su predstavili: pročelnik Kongregacije za nauk vjere kardinal Gerhard Müller, tajnik Međunarodne teološke komisije o. Serge-Thomas Bonino, O.P. te savjetnik iste Kongregacije msgr. Angel Rodriguez Luno. Kao razlog objavljivanja naputka navodi se činjenica da se praksa kremiranja uvelike proširila u brojnim zemljama, ali su se istodobno počele širiti nove ideje koje se kose s vjerom Crkve. Stoga, cilj je toga dokumenta ponovo potvrditi doktrinarne i pastoralne razloge zbog kojih se prednost daje ukapanju tijela i izdavanju propisa vezanih za čuvanje pepela u slučaju spaljivanja tijela.

Iako se kremiranje javlja još u antičkoj Grčkoj, te kod starih Rimljana, Germana i Slavena, kršćanski je svijet do 19. stoljeća ukop smatrao jedinim ispravnim načinom pokopa zbog tradicije koja se povodila predavanjem tijela preminulih zemlji, a koja je svoje uporište temeljila i na činu pokopa Isusa Krista koji je i sam bio položen u grob.

Kremiranje se u Europi počinje primjenjivati tek sredinom 19. stoljeća kada se zbog prenapučenosti gradova i prvih higijensko-zdravstvenih propisa mrtve počinje spaljivati u jasno definiranu postupku. Od 1985. godine u Hrvatskoj po-

stoji samo jedan krematorij, i to na zagrebačkom Mirogoju, a broj preminulih koji su prošli kremiranje od tada je u stalnu porastu, uglavnom zbog nižih troškova organizacije ukopa i održavanja grobnoga mjesta u koje se polaže urna. U Bosni i Hercegovini ne postoji krematorij.

U prvome dijelu naputka ističe se važnost Isusova uskrsnuća kao glavna istina naše vjere, a koja se propovijeda od samih početaka kršćanstva.

"Držeći se vrlo drevne kršćanske predaje, Crkva snažno preporučuje da se tijela preminulih pokopaju na groblju ili na drugome svetom mjestu. Pravednoga se Tobiju hvali zbog zasluga stečenih pred Bogom, zato jer je pokapao mrtve, a Crkva smatra pokapanje mrtvih djelom tjelesnoga milosrđa."

"Pokapanjem tijela na grobljima, u crkvama ili na mjestima za to predviđenima, kršćanska je predaja čuvala zajedništvo između živih i pokojnih te se protivila težnji da se prikriva i privatizira događaj smrti i značenje koje ona ima za kršćane."

Drugi dio naputka donosi konkretne upute u vezi s kremiranjem. Crkva daje prednost pokapanju tijela jer se time iskazuje veće poštovanje pokojnika. Međutim, kremiranje nije zabranjeno, "osim ako je izabrano zbog razloga protivnih kr-

šćanskomu nauku." Zatim se daje jedna praktična smjernica. "Pokojnikov se pepeo mora redovito čuvati na svetome mjestu, to jest na groblju ili, ako je to slučaj, u nekoj crkvi ili na prostoru koji je mjerodavna crkvena vlast namijenila upravo toj svrsi." U dokumentu se izričito navodi da čuvanje pepela u privatnim kućama nije dopušteno.

"Samo u teškim i izvanrednim okolnostima, vezanim uz kulturalne uvjete mjesnoga karaktera, mjesni ordinarij, u dogovoru s biskupskom konferencijom ili sinodom biskupa istočnih Crkava, može dati dopuštenje za čuvanje pepela u vlastitu domu. Pepeo, ipak, ne smije biti razdijeljen na više obitelji i potrebno je uvijek zajamčiti poštovanje i prikladne uvjete čuvanja."

Na kraju je dokumenta istaknuto da nije dopušteno prosipati pepeo u zrak, na tlo ili na bilo koji drugi način, odnosno čuvati kremirani pepeo kao uspomenu na pokojnika u bilo kojim predmetima. Napokon, u slučaju pokojnika koji je za života dopustio spaljivanje i prosipanje vlastita pepela u prirodu zbog razloga protivnih kršćanskoj vjeri, pokop se, sukladno pravu, mora uskratiti.

*Prema zapisniku don Nikole Menala
sudskoga vikara*

ODRŽANA SJEDNICA PREZBITERSKOGA VIJEĆA

Mostar, 23. studenoga 2016. - U prostorijama Biskupskog ordinarijata u Mostaru, 23. studenoga 2016. u poslijepodnevnom satima održana je Peta sjednica Prezbiterskoga vijeća u sazivu 2012. - 2017. Na sjednici opravdano nije bilo prisutno 5 članova Vijeća od njih 24.

1. - Pozdrav i izbor novih članova Vijeća

Biskup je, nakon molitve, pozdravio nazočne članove Vijeća. Budući da je don Stipe Gale otišao za župnoga vikara u Neum, zamijenio ga je don Ivan Štironja koji je ove jeseni došao iz Sarajeva u Studence. Umjesto njih dvojice izabrani su don Milenko Krešić, kao predstavnik djelatnih svećenika izvan biskupije, a njegov je zamjenik don Mato Puljić, župnik u Janjini. Izbori u Ljubuškom dekanatu: fra Ivan Boras premješten je u Slano, a zamjenik mu je bio fra Vlatko Soldo koji je premješten u Konjic. Novi dekan ljubuški, fra Ljubo Kurtović, proveo je izbore. fra Valentin Vukoja

izabran je za predstavnika u PV, a zamjenik mu je don Jozo Čirko.

2. - Čitanje zapisnika s prošle sjednice i osvrt.

Nakon čitanja zapisnika s prošle sjednice vijećnici su se zadržali na raspravi o Župnoj katehezi. Don Ante Pavlović, pročelnik katehetskoga ureda, izvijestio je kako je u izradi program župne kateheze i čim bude gotov, bit će poslan biskupu i dekanima na uvid i doradu.

3. - Pregled događaja u kleru od prošle sjednice.

Od prošle sjednice Vijeća, 18. studenoga 2015, biskup je izvijestio vijećnike o promjenama i značajnijim događanjima u biskupijama.

- **Izvanredna sveta godina Božjega milosrđa** na poseban je način obilježila razdoblje između dva zasjedanja Prezbiterskoga vijeća. U našoj mjesnoj Crkvi bilo je devet crkava u kojima se mogao zadobiti potpuni oprost. Praksa ispovije-

danja u našoj Crkvi, Bogu hvala, vrlo je živa. Sva-ki svećenik ima ovlast za odrješenje svih grijeha osim grijeha pridržanih Svetoj Stolicu. Biskup je potaknuo sve vijećnike, kao i sve svećenike da rado ispovijedaju. Ako ukinemo sakrament sv. ispovijedi, čemu služi Crkva? upitao se biskup.

- **Susreti sa župnicima.** Od 11. do 16. siječnja 2016. bilo je redovito prijmanje župnika na Ordinarijatu radi godišnjih izvješća o stanju u povjerenim im župama i radi izmirivanja računa od srpnja do prosinca 2015. Svi su se župnici uredno odazvali. Statistika je pokazala da je u Hercegovini oko 5000 vjernika manje u odnosu na 2014. godinu. Razlog: ponajviše ekonomska migracija. Ovaj podatak nikoga ne može ostaviti nezabrinutim.

- **Kanonska vizitacija** obavljena je u više župa. U župama u kojima ne bude biskupska vizitacija, vizitaciju će obaviti dekani, sukladno Pravilniku o dekanskoj službi. Primopredaja župe nije kanonska vizitacija.

4. Svećenici

- **Dijecezanski: Od 99 svećenika dijecezanskih** ima ih

u pastoralu u dijecezama: 63

izvan dijeceze, aktivnih: 21

umirovljenih 13

napustili svećeničku službu, a nisu sredili svoj status: 2

Četvorica su na studiju u Rimu.

Nova duhovna zvanja: Ove su se godine prijavila četiri dijecezanska sjemeništara;

dva su maturanta prešla u bogosloviju, a tri su se nova kandidata javila u bogosloviju Tako su sada na školovanju:

Sjemeništanci: 11

Bogoslovi: 16.

Jedan je bogoslov u siječnju otpušten iz petoga tečaja.

- **Provincija OFM:**

Svečanozavjetovana braća 195, svećenika 180

u Hercegovini 120, svećenika 107

u izvan Hercegovine: Hrvatska 16, Austrija 5, Italija 4, Njemačka 8, Švicarska 16, USA 15, Kanada 7, Kongo 3

Na studiju: 3.

Odgojni zavodi: 52: Bogoslovi 33+ 1 đakon; Novaci 11, Postulanti 4, Sjemeništanci 3

Đakoni šesta godina: Svakomu je biskupu i provincijalu prepušteno da organizira pastoralnu godinu svojih kandidata kako misli da je najbolje. Tako su hercegovački franjevci u Zagrebu, a dijecezanski hercegovački na župi pastoriziraju i polažu šest predmeta na Ordinarijatu.

Zaređena su za prezbitere na Petrovo, 29. lipnja ove godine, dvojica đakona.

Premинуla su trojica svećenika.

- **Duhovne vježbe.** Priređena su **dva turnusa duhovnih vježbi.** Jedne je vodio msgr. Juraj Batelja o blaženom Stepincu, postulator kauze.

5. - Varia. Na posljednjem Kapitolu Hercegovačke franjevačke provincije došlo je do djelomične promjene u upravi. Svim članovima Božji blagoslov.

Devetorica otpuštenih iz Franjevačkoga reda i nezakonito i svetogrдно djelatnih na pet biskupijskih župa i još toliko župa koje posjećuju i smetaju - *status quo*.

Egzortacija za Pepelnicu 12. veljače 2017. (duhovni nagovor i ispit savjesti): dekan broćanski don Đuro Bender

Zdravstveno i mirovinsko: Čini se da se zdravstveno rješava, barem za svećenike u Hercegovačko-neretvanskoj županiji.

Na sjednici se još govorilo o reakcijama na Okružnice o crkvenoj ženidbi (30. svibnja 2016.) i o podsjetniku ispovjednicima (22. listopada 2016.). Okružnica o ženidbi raspravljana je na svećeničkim sastancima, a Ordinarijat je donio odredbe kojih se svi trebaju pridržavati, i svećenici i vjernici.

Don Ante Pavlović izvijestio je vijećnike o povezivanju Teološko-katehetskog instituta u Mostaru s Katoličkim bogoslovnim fakultetom u Sarajevu.

*Prema zapisniku don Nikole Menala
tajnika Prezbiterskoga vijeća*

IZVJEŠĆE SA SKUPŠTINE SVEĆENIČKE UZAJAMNOSTI

Potoci, 30. studenoga 2016. - Molitvom Srednjeg časa, u Caritasovu duhovno-kulturnom centru "Emaus" u Potocima, na blagdan sv. Andrije apostola, u srijedu 30. studenoga 2016., započela je redovita godišnja skupština Svećeničke uzajamnosti. Predsjedao je don Đuro Bender. Nakon predsjednikova pozdrava, usvojen je zapisnik s prošlogodišnje Skupštine, bez primjedaba. Zapisnik je prije toga bio poslan poštom svakomu svećeniku na uvid i eventualne korekcije. Za svoj nedolazak na Skupštinu ispričali su se svećenici: iz župa Buškoga kraja, jer se u Grabovici slavila obljetnica posvete crkve, kao i nekoliko svećenika koji djeluju izvan biskupije.

Od prošle skupštine Uzajamnosti, održane u Potocima, 25. studenoga 2015., preminuli su članovi Uzajamnosti don Tadija Pavlović i don Marijan Bevanda

Pozdravljen je novi član Uzajamnosti: don Ilija Petković mlađi. Don Đuro je napomenuo kako su svi svećenici koji su inkardinirani u Mostarsko-duvanjsku i Trebinjsko-mrkansku biskupiju članovi Uzajamnosti, osim ako napismeno nisu izjavili da to ne žele biti. Članovi Uzajamnosti dužni su podmirivati svoj prinos redovito i unaprijed na početku godine, a najkasnije do svršetka siječnja tekuće godine.

U Svećeničkom domu trenutačno se nalazi 9 svećenika: don Aleksandar Boras, don Mijo Bosankić, don Srećko Čulina, don Nedjeljko Galić, don Stipe Ivančić, don Slavko Maslač, don Mate Šola, don Ivan Zovko i don Mihovil Zrno.

Don Đuro je u ime svih ovih svećenika zahvalio svima koji nađu vremena za posjet umirovljenicima, kao i onima koji se sjete da ponekad donesu u naturi za potrebe kuhinje Doma.

I na ovoj skupštini Uzajamnosti spomenuta je obveza pisanja svećeničke oporuke. Istaknuto je kako je oporuka naša posljednja riječ o nama samima i našoj imovini. Iznesen je savjet da oni koji nisu napisali oporuku to učine što prije kako, poslije naše smrti, ne bi došlo do nepotrebnih problema. Oporuka ne mora biti duga, dovoljno je u nekoliko rečenica napisati svoju posljednju želju. Don Đuro je zaključio kako je oporuka jedan od uvjeta za ulazak i stanovanje u Domu.

O fondu Uzajamnosti i novčanim pitanjima govorio je don Ante Luburić, biskupijski ekonom

i ekonom fonda Svećeničke uzajamnosti. Istaknuo je kako Biskupski ordinarijat, kao administrativni ured Biskupije i vlasnik, vodi posebnu brigu o životu i funkcioniranju Svećeničkoga doma. Nakon 13-godišnje uporabe Doma, izvršeni su radovi i općega servisiranja i potrebne obnove onih prostorija u Domu gdje je to bilo nužno. Sve prijavljene kvarove brzo otklanjaju djelatnici ili vanjski suradnici. Dom pruža usluge i onim svećenicima koji to zatraže na određeno vrijeme. Nadzor zdravstvenoga stanja korisnika Doma uspješan. Liječnik dobro surađuje s medicinskim sestrama koje rade u Domu i obavljaju svoje poslove na zadovoljstvo korisnika Doma.

Zahvalni smo Bogu za duhovna dijecezanska zvanja, kojih u školskoj godini 2016./2017. imamo:

- Đakon don Marin Krešić, na praktikumu u župi Cim-Ilići i u Biskupijskom caritasu u Mostaru.
- 1 bogoslov u Rimu: Domagoj Markić
- Bogoslovi na Teološkom fakultetu u Sarajevu:
- I. god.: Sven Skender i Mato Puljić;
- II. god.: Branimir Bevanda, Vinko Nenadić, Tomislav Rajič, Mato Samardžić.
- Bogoslovi na Kolegiju Družbe Isusove u Zagrebu:

- I. god.: David Bebek i Nikša Pavlović;
- II. god.: Ivan Aničić, Goran Žabčić;
- III. god.: Ante Jukić, Antonio Krešić, Mate Pehar;
- IV. god.: Petar Filipović;
- V. god.: Josip Radoš (s nekim dopunskim predmetima iz prijašnjih tečajeva).

- Sjemeništarci u Nadbiskupskom sjemeništu u Travniku:

- I. razred: Stjepan Puljić i Tomislav Čarapina;
- II. razred: Mato Galić,
- III. razred: Andrej Džajić
- Sjemeništarci u Nadbiskupskom sjemeništu u Zadru:

- I. razred: Stipe Gabrić i Marko Pavlović;
- II. razred: Ivan i Luka Martić;
- III. razred: Gabrijel Pavlović;
- IV. god.: Marko Brzović i Zvonimir Rezo.

Bilo je riječi o zdravstvenom osiguranju svećenika. Napomenuto je kako se tijekom prethodne godine, uspjelo samo u Hercegovačko-neretvanskoj županiji regulirati zdravstveno osiguranje za svećenike koji su navršili 65. godinu života. Tijekom studenoga 2016., na Skupštini HNŽ, usvo-

jen je 8. studenoga 2016. amandman u Odluci o izmjenama i dopunama odluke o utvrđivanju osnovica, stopa i načinu obračuna i uplate doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje na području HNŽ, te čl. 15. Odluke mijenja se i glasi: "Doprinosi za obvezno zdravstveno osiguranje vjerski službenici u HNŽ, a koji nisu osigurani po drugoj osnovi, ostvaruju kao i nezaposlene osobe, a plaćat će ga Služba za zapošljavanje HNŽ."

Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objavljivanja u Službenim novinama HNŽ.

Nakon kratke rasprave o iznesenoj temi, slijedilo je Misno slavlje u 12 sati koje je predslavio don Đuro Bender. za pokojne svećenike. Potom objed bratskoga zajedništva u blagovaonici "Emausa".

*Prema zapisniku don Davora Berezovskog
tajnika Uzajamnosti*

ĐAKONSKO REĐENJE BOGOSLOVA MARINA KREŠIĆA

Mostar, 4. prosinaca 2016. - U mostarskoj crkvi Dobroga Pastira, koja okuplja vjernike iz župe Sv. Marka u Cimu i iz župe Sv. Luke u Ilićima, na Drugu nedjelju Došašća, 4. prosinca 2016., radosno i svečano slavlje. A pred crkvom sunčano i prohladno. Biskup Ratko Perić pod Euharistijskim slavljem u 10.00 sati zaređio je za đakona bogoslova Marina Krešića iz Cima. U koncelecijaciji sudjelovali su svećenici: mjesni župnik don Ivan Perić, generalni vikar don Željko Majić, katedralni župnik i dekan msgr. Luka Pavlović, kancelar don Ante Luburić, ravnatelj Biskupijskog Caritasa don Ante Komadina Cimljančanin, umirovljeni profesor s KBF-a u Sarajevu don Božo Odošić, rektor Vrhbosanske bogoslovije preč. Josip Knežević, vicerektor don Marko Mikić, salezijanac don Marinko Ivanković Cimljančanin, mostarski umirovljenik don Mihovil Zrno, biskupov tajnik don Marin Skender. Evanđelje je otpjevao đakon Vrhbosanske nadbiskupije don Ante Vrhovac, zaređen prošle nedjelje u sarajevskoj katedrali. Ceremonije su oko oltara povjerene bogoslovima iz Sarajeva, među kojima i šestorica Hercegovaca. Dva su zbora dala poseban ton cijelomu slavlju: domaći župni zbor iz Cima i zbor iz župe Rotimlja. U svečanom događaju svoje molitve Bogu uzdizao je Božji narod koji je ispunio prostranu crkvu i njezin kor, prateći prvi put đakonsko ređenje u svojoj sredini. Pred klupama stajao je kandidat Marin a u prvoj klupi njegovi roditelji i dva brata i dvije sestre.

Nakon procesijskog ulaska na glavna vrata župnik je don Ivan u pozdravu uputio dobrodošlicu reditelju biskupu, ređeniku Marinu i svim sudionicima klera i puka.

Biskup je najprije Dobromu Pastiru Kristu Isusu, koji dominira svetištem, zahvalio na ovom Njegovu daru đakonskoga ređenja zbog kojega se raduje sveta Majka Crkva, napose ova Mostarsko-duvanjska biskupija.

Poslije Evanđelja don Željko je predstavio bogoslova Marina kao kandidata za đakonat. Biskup je u homiliji govorio o svojstvima đakona prema riječima sv. Pavla u poslanici sv. Timoteju.

Slijedio obred ređenja: najprije biskupovi upiti i kandidati odgovori u obliku obećanja da će se ređenik posvetiti službi Crkve, da će đakonsku službu vršiti na korist kršćanskoga puka, da će otajstvo vjere čuvati u čistoj savjesti, da će razvijati duh molitve, da će svoj život usklađivati s primjerom Krista Isusa, da će pred Bogom i Crkvom trajno čuvati beženstvo radi Kraljevstva nebeskoga te da će mjesnomu biskupu i njegovim nasljednicima iskazivati trajno poštovanje i poslušnost. Litanije Svih Svetih pjevala su naizmjenice dvojica bogoslova. Biskup je u šutnji položio ruke na glavu kandidatu zatim u posvetnoj molitvi zazvao nad kandidata Duha Svetoga da ga darom sedmolike milosti primljene u sv. krizmi ojača za vjerno vršenje đakonske službe. Tim je akolit Marin zaređen ili rukopoložen za đakona. Na kraju župnik mu pomaže staviti štolu i dalmatiku, a biskup mu predaje evanđelistar uz riječi da ono što čita to i vjeruje, što vjeruje to i uči, što druge uči to i sam živi. Obred je završen izmjenom biskupova i đakonova cjelova mira.

Novi se đakon pridružio posluživanju oko oltara. Dvojica su đakona, primivši sv. Pričest pod obje prilike iz biskupovih ruku, pričesćivala narod. Biskup je na kraju zaželio, izgovarajući završ-

nu molitvu, blagosloviti đakone don Antu i don Marina i zavati Božju milost na sav narod.

Poslije sv. Mise župnik je pozvao sav narod da pod sunčanim nebom po prosinačkom vremenu

za priređenim stolovima oko crkve blaguje ono što je i sam velikodušno pripremio i nesebično darovao.

BISKUPOVA PROPOVIJED

SVOJSTVA ĐAKONÂ PREMA SV. PAVLU

Apostol Pavao piše svomu učeniku Timoteju kakvi bi trebali biti đakoni u Crkvi.

1. - ozbiljni - To ne znači smrknuti, snuždeni, bez osmijeha na licu. Ozbiljan dolazi od zbilje, od zbiljnosti, stvarnosti koja je suprotna priviđenju i mašti. Ozbiljan odgovara zbilji. Zbiljnost je na pr. sprovod. Ako sudjeluješ u sprovodu kao vjernik, đakon, svećenik, pokazat ćeš ozbiljno lice, očitovat ćeš ozbiljnost ne samo u ponašanju, nego i u nošnji. U nas je sprovod u znaku crnine. Želiš li biti ozbiljan, najprije ćeš se pomoliti Bogu pred pokojnikovim tijelom za njegovu dušu. Onda ćeš njegovim bližnjima izraziti sućut koja će biti ohrabrujuća, kojom se izražava iskrena blizina i suosjećanje. Ako si đakon, tvoja će propovijed na sprovodu biti krajnje ozbiljna, prožeta vjerom i nadom u bolji život, molitvom za dušu pokojnika i svih pokojnika. Svima jasno ponavljati: Nema ništa sigurnije od smrti i ništa nesigurnije od trenutka smrti. A još jasnije: Svima nam se pojaviti pred sudištem Kristovim, Božjim! (2 Kor 5,10; Rim 14,10).

A bit ćeš neozbiljan, dođeš li na sprovod u bjezini. Nezreo, zauzmeš li čudno ponašanje, provlađuješ šale, dobacuješ viceve koji se ne priliče ni ulici kamoli svetu prostoru. Ne ćeš se na sprovodu opijati bez obzira na sva karmina i karikate.

Jednako je zbiljnost svadba, svečana večera. Ne ćeš na svadbi biti kao na sprovodu. Tu ćeš dati oduška i šali i smijehu, koji ne izaziva čuđenje naroda. Ozbiljan je onaj đakon koji ima osjećaj dužnosti, koji je odgovoran pred onim koji mu povjerava službu. Ozbiljan je đakon koji je tako pouzdan u povjerenju mu zadatku da ne mora župnik ići za njim i popravljati što je on zaprznio. Ozbiljan je đakon koji je smiren, koji vodi promišljen razgovor, koji je službenik čistih namjera, prihvaća se sadržajna posla, a ne gubi dragocjeno vrijeme. Biti ozbiljan đakon znači vladati se u granicama zbiljnosti: Raduje se s radosnima, plače sa zaplakanima! (Rim 12,15). Eto pravila.

2. - ne dvolični: dvoličan je onaj koji ima dva lica, jedno u kući namršteno, ljutito, a drugo lice

na ulici nasmijano, vedro. Ili obratno. Jedno pred kolegama, drugo pred poglavarima. Jedno pred muškima, drugo pred ženskim. Mi imamo i još jednu riječ koja dolazi upravo od takva lica: lice-mjeran. Navodiš me da te mjerim po licu, a srce ti daleko od toga što licem pokazuješ. Lice drumom, a srce šumom. Jedno lice u crkvi, a drugo u gradu. Prišežeš desnicom na Evanđelje na zakon celibata, a u praksi ga ne opslužuješ. Crkvi kažeš: da, da; a u životu kažeš: ne, ne! Kao oni neposlušni sinovi u Isusovoj prisposobi (Mt 21,28-32). Što se može postići s neiskrenim, dvoličnim đakonima?

3. - ne odani mnogom vinu: U Grčkoj se tada vjerojatno pilo vino i za doručak, i za ručak, i za večeru; i kada se pođe na put, i kada se dođe s puta; i kada su ljudi na sprovodu, i na svadbi. Pavao razumije da će đakon uzeti čašu vina radi želudca i drugih slabotinja - ta preporučuje li to i samomu Timoteju (1 Tim 5,23), ali ne razumije da uzima tri-četiri čaše. Nije tu više u pitanju probava, nego neumjerena zabava, pijanka, pijančevanje; ovisnik o vinu, i to o "mnogom vinu". Vino oduzima pamet, barem privremeno, a đakon treba biti uvijek trijezne glave i sređena duha.

4. - ne odani prljavu dobitku: prljav ovdje znači nemoralan, nepošten, nepravedan. Prljav dobitak može biti bilo da se na prljav način stekne, bilo da se prljavo njime služimo, bilo da je u sebi prljav. U jednom našem zavodu imenovan ekonom. Ali odmah se ispostavilo da novoimenovani ne može doći sa župe u tu ustanovu iz opravdana razloga. I javljeno mu neka pričeke. Nakon tri mjeseca, taj imenovani, koji još nije ni povirio u taj zavod, traži plaću za sva tri mjeseca što nije ni preuzeo službu. Oh, hvala ti, Bože, što ga je biskup stavio malo na kušnju i uvjerio se da ga nikako ne postavlja na ekonomovo mjesto. Ako se poziva na tromjesečnu kada ništa ne radi, kakva bi mu bila mjesečna da je ekonom i da nešto radi! Eto prljave računice!

5. - imajući otajstvo vjere u čistoj savjesti: sav sadržaj naše svete vjere, *depositum fidei*, jest živo

Otajstvo: Stvaranje svijeta. Providnosno uzdržavanje svega stvorenoga. Suđenje po djelima.

Otajstva su: čudesno Utjelovljenje Sina Božjega od Djevice Marije. Njegovo Rođenje. Čudesno djelovanje. Čudesno propovijedanje. Preobraženje na Taboru. Smrt na Kalvariji. Tri dana u grobu. Uskrsnuće od mrtvih. Ukazanja izabranima. Uzašašće na nebo. Sjedanje s desne Očeve.

Očevo i Sinovo slanje Duha Svetoga. Isusov pojavak i Suđenje na kraju vjekova. Sve Otajstvo do Otajstva, i sva nadilaze naše ljudsko shvaćanje.

Pavao nas poziva da se u svemu tome ponašamo čiste savjesti. Ne da mi podvrgavamo vječne istine, vječna otajstva, otajstva vjere svojoj nečistoj savjesti, svomu subjektivizmu i izboru: ovo nam se sviđa, ovo ne sviđa, nego čiste savjesti pred Otajstvom vjere. Ne da smatramo kako je naša subjektivna savjest jača od objektivne Istine i Otajstva. Ne može se podvrgavati objektivni zakon nerazrješivosti ženidbe nečistoj savjesti preljuba! Ne može se grijeh nazivati krjepošću, ljudskim pravom. Jest to mogućnost griješenja, ali nije pravo griješenja!

6. - I neka se [kandidati za đakonat] **najprije iskušavaju:** Crkva želi đakone slobodne, odgo-

vorne, ozbiljne, ne dvoličnjake, ne prignute piću, ne odane prljavu dobitku; koji čiste savjesti stoje pred Otajstvima vjere. Neka se poduzmu kanonski izvidi. Neka ih se oglasi u crkvi. Da se čuje što drugi o njima kažu: poglavari, kolege, župnici, narod koji pozna i viđa takve kandidate.

7. - budu li besprigovorni: bez primjedaba, tj. ovakvi kakve ih je Pavao naslikao,

8. - neka obavljaju službu (1 Tim 3,8-10). Neka im se izda dekret povjerenja.

Neka propovijedaju ozbiljno, sadržajno; ne dvoznačno, dvolično, nejasno.

Neka čiste savjesti budu u službi otajstava krštenja, vjenčanja, dijeljenja sv. Pričesti.

Neka bez prljava dobitka s čistim računom upravljaju onim što im je povjereno i naloženo.

Marine, Ti se već devet godišta pripremaš - četiri godine kroz sjemenište i gimnaziju, a pet godina kroz bogosloviju i teologiju za ovaj današnji đakonski dan. Nismo našli u Tebe što odudara od ovoga što sv. Pavao preporučuje. Ako je išta bilo, rečeno Ti je i napisano da se uskladi s Pavlovim viđenjem đakonata. Bilo Ti ovo ređenje na duhovnu radost, na korist onima kojima budeš služio i na sve veću slavu Presvetoga Trojstva. Amen.

KRATAK ŽIVOTOPIS MARINA KREŠIĆA

Marin Krešić rođen je 6. prosinca 1992. od oca Ante i majke Milenke rođ. Golemac u obitelji od petero braće i sestara. Kršten je 30. prosinca 1992., u župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla u Mostaru. Krizman je 21. svibnja 2007. u Katedrali Marije Majke Crkve.

Gimnaziju je pohađao u Katoličkom školskom centru "Petar Barbarić" u Travniku od 2007. do 2011., gdje je i maturirao. Filozofsko-teološki studij polazio je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu od 2011. do 2016., gdje je diplomirao 10. studenoga 2016.

Od 25. do 31. kolovoza obavio je petodnevne duhovne vježbe predviđene za đakonat.

Primljen je među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije, 31. prosinca 2013. Primio je službu lektorata, 31. prosinca 2014., a službu akolitata, 31. prosinca 2015.

Od početka mjeseca rujna biskup ga je Ratko odredio za pastoralnu praksu u Biskupijskom ca-

ritasu i u župama Sv. Marka u Cimu i Sv. Luke u Ilićima u Mostaru, gdje se pripremao za đakonat.

Rektor Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa, izvješćem od 4. listopada 2016., o ljudskim, duhovnim i moralnim kvalitetama Marina preporučuje za đakonat. Nakon oglašavanja pred narodom u župnim crkvama u Katedrali i u Dobrom Pastiru, 20. studenoga ove godine, preporučili su ga i dotični župnici i puk Božji.

Na njegovu pisanu molbu za đakonat, od 13. studenoga 2016., nakon što je položio *Ispovijest vjere*, *Prisegu vjernosti* pri preuzimanju službe, koja se ima obavljati u ime Crkve, i *Prisegu doživotna služenja* Biskupiji mostarsko-duvanjskoj odnosno trebinjsko-mrkanskoj, sve na Ordinarijatu, 2. prosinca 2016., biskup je pozitivno napismeno odgovorio istoga dana na Marinovu molbu da bude zaređen za đakona ove dijeceze.

BILO SVE S BLAGOSLOVOM DOBROGA PASTIRA!

RASPORED DIJELJENJA SV. KRIZME U 2017.

Ožujak

26. ožujka - IV. korizmena nedjelja	Hutovo (4. ili 5. korizmena)
-------------------------------------	-------------------------------------

Travanj

17. travnja - Uskrsni ponedjeljak	Čapljina
22. travnja - subota	Blagaj - Buna Tihaljina Studenci (gen. vikar)
23. travnja - II. vazmena	Veljaci Gorica-Struge (gen. vikar) Gabela (gen. vikar)
29. travnja - subota	Humac Goranci (gen. vikar)
30. travnja - III. vazmena	Široki Brijeg

Svibanj

1. svibnja - Sv. Josip Radnik	Izbično Grljevići (gen. vikar)
6. svibnja - subota	Čitluk Vir (gen. vikar) Potoci
7. svibnja - IV. vazmena - Dobri Pastir	Mostar - Sv. Marko i Sv. Luka Domanovići (gen. vikar)
13. svibnja - subota	Posušje Gradnići Čeljevo (gen. vikar)
14. svibnja - V. vazmena - Kraljica Mira Hrasno	Hrasno (Biskup)
17. svibnja - Sv. Paškal	Vitina
20. svibnja - subota	Mostar - Sv. Matej Mostar - Sv. Ivan Dračevo
21. svibnja - VI. vazmena	Mostar - Sv. Petar i Pavao Mostar - Sv. Toma apostol (gen. vikar)
27. svibnja - subota	Gorica-Sovići
28. svibnja - VII. vazmena	Aladinići

Lipanj

3. lipnja - subota	Duvno
4. lipnja - Duh Sveti	Mostar - Katedrala
10. lipnja - subota	Stolac
11. lipnja - Presveto Trojstvo	Gabela Polje Sutina (gen. vikar)
15. lipnja -Tijelovo	Međugorje
17. lipnja - subota	Čerin Posuški Gradac
18. lipnja - XI. nedjelja kroz godinu	Bukovica Prisoje (gen. vikar)
21. lipnja - trodnevnica sv. Ivanu Krstitelju	Roško Polje
23. lipnja - Presveto Srce Isusovo	Šipovača - Vojnići
24. lipnja - subota, Sv. Ivan Krstitelj	Ružići
29. lipnja - četvrtak, Sv. Petar i Pavao	Rotimlja

Srpanj

2. srpnja - subota	Kongora
--------------------	----------------

Kolovoz

28. kolovoza - nedjelja	Neum
-------------------------	-------------

OBLJETNICE I SLAVLJA

ZLATOMISNICI

Svečanom sv. Misom zahvalnicom, uza sudjelovanje više svećenika, rodbine i prijatelja, dvojica zlatomisnika Mostarsko-duvanjske biskupije: don Pavao Filipović i don Mile Miljko ove su godine proslavili svoj zlatni misnički jubilej - 50 godina od svećeničkoga ređenja. Na oba ova zlatna jubileja u ime Ordinarijata sudjelovao je don Željko Majić, generalni vikar, koji je prenio biskupove iskrene čestitke i zahvale jubilarcima za sve dobro što su učinili na njivi Gospodnjoj u Hercegovini kao i u zemljama i mjestima gdje su pastoralno djelovali.

Na don Pavinoj Zlatnoj misi u Buhovu, 17. srpnja, propovijedao je njegov nećak don Dragan, a na don Milinoj, u rodnoj Jasenici, 23. srpnja, msgr. Tomo Vukšić, vojni ordinarij u BiH.

KRATKI ŽIVOTOPISI ZLATOMISNIKA

Don Pavao Filipović rođen je 14. kolovoza 1937. u Krehinu Gradcu, kao četrnaesto - posljednje dijete, u obitelji Stjepana i Mande rođ. Lovrić. Kršten je 25. kolovoza 1937. na Gradini, a sakrament sv. krizme primio je 9. listopada 1949. u istoj župi.

Osnovnu je školu pohađao u Krehinu Gradcu i Čitluku: 1946.-1954., a srednju u Zadru i Dubrovniku od 1955. do 1961. godine. Maturirao je u Dubrovniku 1961.

Filozofsko-teološki studij pohađao je u Zadru (prve tri godine) i u Zagrebu (druge tri godine) od 1961. do 1967. godine.

Za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije zaređio ga je biskup Petar Čule u Kruševu, 29. lipnja 1966. Mladu je Misu slavio u rodnoj župi Gradina 1966. godine.

Svećeničke službe:

župni vikar u Viru 1967.-1968.;

upravitelj župe u Trebinju 1968.

župnik u Grljevićima 1968.-1982.; u Hutovu 1982.-1983.,

župni vikar u Šipovači - Vojnićima 1983.-1985.

župnik u Buhovu 1985.- do sada.

Don Mile Miljko rođen je 20. rujna 1942. godine u Jasenici, župa sv. Petra i Pavla u Mostaru, kao peto od šestoro djece Ilije i Ruže rođ. Gagro. Kršten je 29. rujna 1942. u crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru, a sakrament sv. krizme primio je u Mostaru 1953. godine.

Osnovnu je školu pohađao u Jasenici: 1949.-1957., a gimnaziju u Dubrovniku i Zagrebu od 1957. do 1961. Maturirao u Zagrebu 1961.

Filozofsko-teološki studij pohađao je u Zagrebu 1961.-1966.

Za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije zaređio ga je biskup Petar Čule u Kruševu, 29. lipnja 1966. Mladu je Misu slavio u Jasenici 1966. godine.

Svećeničke službe:

Duhovni pomoćnik u župi sv. Blaža u Zagrebu 1966.-1967.;

župni vikar u Donjem Hrasnu 1967.-1968. i u Studencima 1968.-1970.

župnik u Šipovači - Vojnićima 1970.-1978.

Dušobrižnik za Hrvate u Njemačkoj:

Göppingen - biskupija Rottemburg-Stuttgart: 1978.-1984. i

Hameln - biskupija Hildesheim: 1984.-2008., kada se kao umirovljenik vraća u domovinu i nastanjuje u Zagrebu.

Srdačne čestitke zlatnim jubilarcima!

OBLJETNICA POSVETE KATEDRALE I BISKUPOVA REĐENJA

Mostar - 14. rujna 2016. - Svečanim Euharistijskim slavljem, koje je u zajedništvu s 30 svećenika predvodio biskup Ratko Perić, u Mostaru je, na blagdan Uzvišenja sv. Križa, svečano proslavljena 36. obljetnica posvete katedrale i 24. obljetnica biskupova ređenja.

Sv. Misi prethodilo je moljenje Gospine krunice. Procesijski ulaz poslužitelja, svećenika i biskupa pratili su zvukovi katedralnih zvona i pjesma katedralnoga mješovitog zbora i gudačkoga sastava pod ravnanjem don Nike Luburića.

Među vjernicima koji su ispunili katedralu bilo je sestara raznih kongregacija koje djeluju u Mostaru kao i redovničkoga pomlatka. U asistenciji su, uz redovite katedralne ministrante, udjela uzeli sjemeništarci i bogoslovi koji su čitali misna čitanja i predmolili molitve vjernika.

Propovijed je održao biskup Ratko, a na kraju sv. Mise prigodnu je čestitku u ime svećenika, redovnika, redovnica i vjernika uputio generalni vikar don Željko Majić.

Prenosimo biskupovu propovijed i vikarovu čestitku.

BISKUPOVA PROPOVIJED

Poštovani svećenici, Bogu posvećene osobe, bogoljubni vjernici!

HVALIMO IH ZAJEDNO. Ima više svetkovina i blagdana u crkvenoj godini kada se u istoj bogoslužnoj svečanosti slavi Isus, jedinorođeni i vjekovječni Sin Božji, pravi Bog od pravoga Boga, i osobito časti njegova zemaljska presveta Majka Marija. Na primjer:

Blagovijest ili Gospodnje Utjelovljenje koje se čudesno dogodilo osjenjenjem Duha Svetoga u Mariji Djevici u Nazaretu. Prvorazredno Otajstvo naše svete vjere.

Ili Isusovo Rođenje od Djevice Marije u Betlehemu, Božić, kada se veliki Bog rodio kao malo dijete, ne gubeći ništa od svoga Božanstva i povezujući u Božanskoj Osobi sva svojstva Božanske Naravi i ljudske naravi.

Ili Isusovo Prikazanje u Hramu u Jeruzalemu kada ga Marija prikazuje Bogu, a stari Šimun izriče proroštvo o patnji i Njemu i njoj - da se razotkriju namisli ljudskih srdaca.

Ili Bogojavljenje kada Majka drži na rukama maloga Isusa kojemu se kraljevi i mudraci ovoga svijeta duboko *klanjaju*, a nju posebno *časte*.

Ili Sveta Obitelj u kojoj se *slavi* Isusovo Božanstvo i *časti* Marijino majčinstvo i *štuje* Josipovo skrbništvo nad ovom Obitelji.

HVALIMO IH ZASEBNO. A dvije su svetkovine Isusa, Sina Božjega, i sina Marijina, u crkvenoj godini, uz koje se odmah sutradan, odvojeno, časte i dva slična spomena njegove Majke Marije.

Prva je svetkovina **Presvetoga Srca Isusova**, koje se proslavljuje gotovo tri mjeseca nakon Uskrsa, i uvijek pada u petak, ali se nerijetko vanjsko slavlje prenosi na susljednu nedjelju,

i spomendan *Prečistoga Srca Marijina* koje se časti sutradan po svetkovini, u subotu.

A druga je ova današnja svetkovina **Uzvišenja Svetoga Križa** - iako je ovo blagdan za sveopću Crkvu, u nas je u katedrali svetkovina zbog obljetnice Posvete katedrale - a sutra se časti spomendan *Blažene Djevice Marije Žalosne*.

Zašto će ta takva razdvojenja i ujedno uska približenja između Sina i majke? Između Srca Njegova i srca njezina? Između Križa Njegova i križa njezina?

Srce Isusovo i *srce Marijino*. Neizmjerna je razlika između Božanskoga Srca Isusova u kojem je "sve blago mudrosti i znanja", u kojem "prebiva sva punina Božanstva", od kojega "punine svi mi primismo", koje je "pomirište grijeha naših", i ljudskoga srca vjerne Djevice Majke koja je u srcu brižljivo čuvala i prebivala "sve one uspomenne" od Utjelovljenja do pohoda pastira (Lk 2,19) i sve do susreta dvanaestogodišnjega Isusa sa svećenicima u Hramu (Lk 2,51). Tomu se Marijinu srcu ne može i ne smije pridati nijedan od onih zaziva upućenih Kristovu Božanskom Srcu. Marija je posuda izabrana, posuda uzorna i svjesna, posuda jedinstvena, ali samo posuda ljudska koju Sin ne pretvara u božanstvo, nego ona Božjom povlasticom postaje samo roditeljka Sina Božjega

u vremenu, prava Bogorodica i samo Bogorodica, ne postajući time neka "božica". Ona ostaje na razini divne službenice Božje, vjerne poslužiteljice onoga što joj svemoćni Bog daje, kao najbližoj do Sina, da prenosi ljudima, braći i sestrama svojim, i ujedno tako uzvišenoj da joj nitko od anđela i svetaca nije ravan.

Križ Isusov i trpljenje Marijino. Isto tako neizmjerna je razlika između Isusova djela nošenja Križa, raspinjanja na Križ, umiranja na Križu, otkupljenja ljudskoga roda na Križu i u Uskrsnuću te Uzvišenja Svetoga Križa koje danas slavimo, i Marijine suosjećajne nazočnosti i njezina majčinskog udioništva u patnjama njezina Sina, osobito na Kalvariji. Ona ni svojom najaktivnijom nazočnošću pod Križem apsolutno ništa ne dodaje niti oduzima Isusovu djelu Otkupljenja čovječanstva. Isus je savršen Posrednik između Oca i nas grješnih ljudi, jedini Otkupitelj čovjeka, apsolutni Spasitelj svijeta. Gospa nije ni otkupiteljica ni spasiteljica; ni su-otkupiteljica ni su-spasiteljica svijeta. Ona je sama unaprijed, "na uzvišeniji način" (LG, 53) otkupljena i spašena Križem i Uskrsnućem svoga Sina. Ona ima uzvišenu ulogu prenositi to Isusovo isključivo milosno Otkupljenje i jedincato Spasenje i nama ljudima koji se njoj obraćamo da nam pomogne, da nas približi Isusovu Srcu i Križu. Uloga jedinstvena u Isusovu djelu Spasenja.

Možda ćeš reći: Isus je ispitivan, suđen i zlostavlján od ponoći do 9.00 sati ujutro na Veliki petak, zatim pogrđivan i bičevan, nosio dosuđeni mu Križ oko sat vremena, visio na njemu 3 ili 6 sati, konačno umro i pokopan. Možda svega 15 sati od krvava znoja u Getsemanskom vrtu do krvave smrti na golgotском Vrhú. A Blažena Djevíca Marija trpjela je sa svojim Sinom cijelo to vrijeme, i ostala više godina u ovom patničkom svijetu nakon što je proslavljeni Isus uzašao na nebo. Eto patila je dulje od njega. Zar jednako ne pogađa bol i Isusovo Srce i Marijino srce? - Istina, bol pogađa svačije srce, ali ne s jednakim učinkom. Isusovo je Srce božanskoga dostojanstva. I kada slaviš Ljubav toga Srca, slaviš Boga. A Marijino je srce ljudskoga dostojanstva. I kada je pogođeno bolju, pogođeno je samo ljudsko biće. Uzmimo ovaj primjer: ti svoje sedmogodišnje neposlušno dijete udariš pljuskom po obrazu. Ono malo zaplače i primiri se. Još je dobro i prošlo! A u predsjedničkoj audijenciji netko od nazočnih

umjesto da se predsjedniku nakloni, žestoko ga po licu opali! Tu škandaloznu pljusku i sliku prenesu svi portali i mediji svijeta. Vidiš li ti razlike u tom prvom i drugom činu, razlike u povrijeđenu dostojanstvu? A ovdje je samo ljudsko biće, i dijete i predsjednik. A u slučaju o kojem govorimo upravo je dostojanstvo različito. Radi se o pogođenoj neizmjerljivoj božanskoj časti Sina Božjega i o poniženoj ljudskoj časti Marije Djevice. Zato Isusu pripada klanjanje, a Mariji čašćenje!

Duh Sveti i Majka Crkve. Dodajmo ovom i još jednu sličnu činjenicu: Crkva je u bogoštovnoj obnovi odredila da se sutradan po svetkovini Duha Svetoga, Treće Božanske Osobe, časti spomendan Marije Majke Crkve, kojoj je ova **katedrala posvećena** na današnji blagdan Križeva, 1980. godine. I ova je katedrala kao Gospodnja kuća i častiteljica Majke Crkve doživljavala svoje pogrde i po licu i po srcu od početka. Ali je s pomoću Duha životvorca i vjerom vjernika svaki put i svesrdno obnavljana, i još više priznavana i čašćena kao stolna crkva u Hercegovini. Zahvalni smo Bogu koji je obilno dijelio svoje posvetne i djelatne milosti u sakramentima krštenja i potvrde, ispovijedi i Misnih slavlja, tolikih đakonskih i svećeničkih ređenja i crkvenih vjenčanja, i očito-vao nam tolika uslišanja u svakodnevnom slavljenju Euharistije, u moljenju sv. krunice, u tjednom polsatnom klanjanju Presvetomu Sakramentu, u korizmenom Križnom putu i u drugim pobožnostima. Zato gore srca i hvalu dajmo Gospodinu Bogu našem!

Obljetnica ređenja. Nikakvo stoga čudo da se 1992. željelo da i biskupsko ređenje bude u tada izranjenoj katedrali na svetkovinu Uzvišenja Svetoga Križa, na njezinu Dvanaestu obljetnicu Posvete. Ali zbog nemilosrdne paljbe i granatiranja grada i katedrale, ređenje je preneseno u Neum, u župnu crkvu Gospe od zdravlja. Zahvalan sam svemogućemu Bogu što me je u ovom kleru i puku, i zajedno sa svima vama, milosrdno vodio, pa i "kroz mnoge nevolje", u ove 24 godine u službi poučavanja, posvećivanja i upravljanja. Ono što je milošću Božjom po zagovoru Blažene Gospe bilo dobro neka Bog uzme sebi na slavu Imena svoga i za spasenje duša naših, a ono što nije bilo dobro neka svima nama, iskreno raskajanima, milostivi Gospodin iskaže svoje obilno milosrđe i pomogne da nastavimo u borilištu do njegove svete volje. Amen.

ČESTITKA GENERALNOGA VIKARA

Preuzvišeni oče Biskupe, braćo svećenici, poštovane časne sestre, dragi vjernici!

Pobožna predaja prenosi da je, nakon što je carica Jelena - sv. Jelena Križarica - pronašla sv. Križ na Kalvariji, taj isti sv. Križ u jednoj bitki Istočnorimskoga carstva i Perzijanaca dospio u ruke nevjernika. Trebalo je oko 250 godina da ponovo dođe onima kojima je taj Križ Život, Spas i Uskrsnuće, po kojemu su spašeni i oslobođeni.

Naime, car Heraklije (610.-641.) pobijedio je Perzijance i kao uvjet primirja postavio je zahtjev da kršćanima bude vraćen sveti Isusov križ. Uvjet je ispunjen i sam je car na svojim ramenima ponio sv. Križ u Jeruzalem. No, kada se htio popeti na brdo Kalvariju, zbilo se čudo. Na putu prema Kalvariji zaustavila ga je viša sila. Nije nikako mogao proći kroz vrata što su vodila na Golgotu. Na savjet jeruzalemskoga biskupa Zaharije odložio je sjajno carsko odijelo i onda ponizno u pokorničkoj odjeći prenio sveto breme na mjesto na kojem je svojedobno bila prinesena Spasiteljeva krvna žrtva.

Preuzvišeni biskupe!

Danas, kada zajedno s Vama zahvaljujemo na velikom daru Vaše pastirske službe u ovoj našoj mjesnoj Crkvi, koja je otpočela prije 24 godine slavljem Vašega biskupskog ređenja u Neumu, dolazi mi ova pobožna predaja u sjećanje jer se donekle može primijeniti i na Vaš, kako svećenički tako biskupski život. Poput cara Heraklija na poziv jeruzalemskoga biskupa Zaharije da odloži svoje carsko odijelo i prinese sveto breme na mjesto koje je sam Krist odredio kao Oltar svoje Ljubavi, i Vi ste, na poziv svetoga Ivana Pavla II., pape u Rimu, 1992. godine, odložili sve uvjete koje je Rim pružao, te s pouzdanjem u Boga uzeli breme križa biskupske službe i došli u ratom opustošenu, razorenu i napaćenu Hercegovinu, na mjesto koje Vam je sam Krist po svojoj Crkvi odredio kao novi svećenički - biskupski Oltar -

Žrtvenik, ovdje u Mostar; da ponovo podignete Kristov Križ ne samo na ovoj ratom razorenoj Vašoj stolnici i na drugim porušenim crkvama biskupije - ili, pak, na Humu - nego da Kristov Križ zasja u svim povjerenim Vam vjernicima, svećenicima, redovnicima i redovnicima. Uvijek svjesni da nam za Ime Isusovo i proslavu Križa valja pretrpjeti mnoge nevolje po kojima nam je do Kraljevstva Božjega, čega je postignuće zadaća i cilj svakoga Kristova vjernika.

Danas zajedno s Vama milosrdnom Bogu zahvaljujemo na Vašoj strpljivosti i ustrajnosti - tko ustraje taj će se spasiti - Vašim molitvama, tolikim sakramentima i učiteljskim riječima, savjetima, poticajima, upozorenjima i ohrabrenjima. Molimo Boga da Vam na poseban način bude bliz u ovoj nadolazećoj godini Vašega biskupskoga služenja, koju ćemo, ako Bog da, svečano zaključiti sljedeće godine na isti dan svečanom Euharistijskom zahvalnom molitvom Vašega srebrenoga biskupskog jubileja.

A vas, dragi vjernici, pozivamo da vaše čestitke našem Biskupu i zahvala dobromu Bogu na njegovu vjernom biskupskom služenju, bude vaša molitva. Jer samo u molitvi, tom najizvrsnijem sredstvu našega sjedinjenja i spasenja, ove naše biskupije, pod vodstvom našega Pastira, unatoč mnogim nevoljama, bit će prepoznatljiva stvarnost Kristove prisutnosti, svjetlo u tami te sredstvo i pomoć spasenja mnogima. A to je poziv i poslanje Crkve kojom svaki biskup u ljubavi predsjedava.

Oče biskupe, u ime svih svećenika, redovnika i redovnica i vjernika, nazočnih i nenazočnih, iz naših biskupija, izričem Vam iskrenu čestitku za vašu biskupsku obljetnicu i obećavam sinovsku molitvu. U isto vrijeme u Vaše ime, i u ime svih nas ovdje sabranih, izričem čestitku i ovoj crkvi - našoj Katedrali, majci svih crkava u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, koja danas slavi 36. rođendan.

Oče biskupe, molimo vaš pastirski blagoslov.

DAN TREBINJSKE BISKUPIJE

SVETI MIHOVILE, PREDVODNIČE VOJSKE NEBESKE!

Trebinje, 2. listopada 2016. - Iz prošlosti. Trebinjska biskupija, koja postoji već više od tisuću godina, od pamtivijeka slavi sv. Mihovila arkanđela kao svoga nebeskog zaštitnika. Katolička Crkva slavi blagdan sv. Mihovila zajedno s drugom dvojicom Arkanđela, Gabrielom i Rafaelom, 29. rujna. Nakon što je Sveta Stolica uzvisila župnu crkvu Male Gospe na rang katedrale u Trebinju 1984. godine, tadašnji biskup Pavao Žanić, u dogovoru sa svećenicima, odredio je već 1986. da se o svetkovini Miholjdana slavi Dan Trebinjske biskupije. Samo su ratni meteži spriječili tu redovitu provedbu. A čim su se prilike sredile, vanjska i liturgijska proslava prenesena je na bližu nedjelju samomu Miholjdanu. U proslavi sudjeluju uz biskupa svećenici, župnici i kapelani, Trebinjsko-mrkanske biskupije s vjernicima hodočasnicima. Tako je u nedjelju, 2. listopada 2016., liturgijski proslavljen Dan Trebinjske biskupije koji je organizirao župnik i dekan don Ante Luburić. Ove se godine podudarilo da se taj Dan slavi na spomendan svetih Anđela čuvara.

Iz proslave. Na svečanom Misnom slavlju u trebinjskoj katedrali u 12.00 sati našlo se osamnaest hercegovačkih svećenika s biskupom - apostolskim upraviteljem Ratkom Perićem. Hodočasnici iz svih župa Trebinjske biskupije pristizali su nakon 10.00 sati. Imali su prigodu ispovjediti se, što su brojni od njih i učinili. Katedrala je bila puna vjernika, a neki nisu mogli ući pa su ostali na pločniku pred otvorenim Vratima milosrđa.

U početku sv. Mise župnik je don Ante izrazio srdačnu dobrodošlicu biskupu, svećenicima i svim vjernicima, ističući napose: Neka je slava Svemogućemu Bogu, čast presvetoj Bogorodici Mariji, čijem je slavnemu Rođenju ova katedralna crkva posvećena i hvala arkanđelu Mihovilu - našem moćnom nebeskom zaštitniku i zagovorniku pred prijestoljem Oca Nebeskoga, i molitva da i dalje bude naš predvodnik u borbi protiv zla i grijeha, kako bismo i dalje mogli Boga slaviti i ljudima dobro činiti!

Za orguljama je bio diplomirani orguljaš Kristijan Palčec iz Zagreba, koji je večer prije ovoga slavlja održao orguljaški koncert u katedrali, zapažen kulturni događaj u gradu. Pod Misom je pjevao zbor iz župe Čeljevo. Iz iste su župe bili i

ministranti i čitači. Liturgiji je nazočio predstavnik Srpsko-pravoslavne Crkve, otac Mladen Žulović, starješina Sabornoga hrama u Trebinju.

Iz propovijedi. Biskup je u propovijedi govorio kako se svemogućemu, svedobromu i svemudromu Bogu svidjelo stvoriti najprije duhovni svijet na nebu, zatim materijalni svijet na zemlji, a kao krunu stvorio je čovjeka koji je spoj materije i duha.

U duhovnom svijetu Bog je stvorio razne redove ili korove: Anđele, Arkanđele i Vrhovništva; Gospodstva, Vrline i Vlasti; Prijestolja, Kerubine i Serafine.

Svako svjesno biće treba proći ispit, kušnju, da prizna pred Bogom svoju ovisnost, stvorenost, obdarenost ili da to zaniječe. Ne znamo točno u čemu se sastojala ta kušnja na nebu. Srednjovjekovni teolozi pretpostavljaju da se radi o nekom činu Utjelovljenoga Sina Božjega. Možda je Bog postavio sliku Djeteta Isusa u naručju majke, pred kojim su se duhovi Božji trebali pokloniti ako žele biti sretni; odnosno ako se ne poklone, bit će čitavu vječnost nesretni. Bog im je jasno naznačio u čemu im je sreća, a u čemu nesreća. Lucifer se nije htio ni pokoriti ni pokloniti. Otišao je u ohole oblake. On, stvor, htio se izjednačiti sa svevišnjim Stvoriteljem na nebu. Za sobom je poveo "trećinu zvijezda nebeskih" (Otk 12,4). To su đavli, vragovi, šejtani, ocrnjivači, tužitelji i zavodnici. Suprot Luciferu pojavio se Arkanđeo, vojskovođa vojske nebeske, koji je uzviknuo: Miha-el! Tko-je-kao-Bog?! I taj mu je usklik ostao kao vlastito ime. U sudaru duhovnih sila Mihael, ili pohrvaćeno Mihovil, sa svojom je vojskom, uz pomoć Božju, pobijedio Lucifera i njegove legije (vidi cijelo 12. poglavlje *Otkrivenja*).

Stvorivši čovjeka, Bog je i njemu postavio kušnju da ne zagriža u "stablo spoznaje dobra i zla" u Edenskom vrtu. I Eva i Adam uzeli su ploda, protiv Božje zapovijedi, i tako sagriješili i na sebe i na sve čovječanstvo navukli kaznu. Pri tom je važnu ulogu imao i đavao svojim zavodništvom prvih ljudi, a i nas danas.

Bog je odredio da svaki čovjek na svijetu ima svoga anđela čuvara. Tko će prebrojiti koliko je bilo ljudi od početka svijeta? A još će biti manje onih koji će prebrojiti koliko je anđela na nebu.

Na žalost, uza svakoga čovjeka postoji i đavao koji napastuje, napada, zavodnik koji navodi na grijeh. Zato naša molitva anđelima čuvarima da nas čuvaju "noću-danju".

Pozdravljajući pravoslavnoga predstavnika na svršetku sv. Mise biskup je spomenuo da između katolika i pravoslavnih može biti razlika teološ-

kih, liturgijskih, pravnih, ali i jedni i drugi imaju zajedničkoga zaštitnika arkandela Mi-ha-ela, ali i zajedničkoga neprijatelja Lucifera. Neka svi-ma pomogne zagovor sv. Mihovila!

Župnik je don Ante počastio biskupa i svećenike u župnoj kući, a narod se okrijepio što iz vlastitih torba, što iz gradskih restorana.

SVETI JERONIM U HERCEGOVINI

Čerin - D. M. Ograđenik, 30. rujna 2016. - Kako je **Jeronim Sofronije** (347.-420.), sin Euzebijev, otišao iz Stridona, tj. iz Stržnja kod Šuice iz ovih krajeva, postao svetac i *doctor maximus* - najveći učitelj na području Svetoga Pisma, ni Duvanjska ni Mostarska biskupija nije mu posvetila ni kapelice kamoli katedrale. Fra Petar Bakula u svome *Šematizmu* iz 1867., str. 147, piše da bi Stržanj, na izvoru rijeke Šuice, mogao biti upravo taj Stridon, za koji Jeronim piše da je bio "na granici Panonije i Dalmacije". Možda nije rodnom iz Stržnja, nego iz Žajane kod Rijeke. Žejana bi došla od Eusebiana, bogate imovine Jeronimova oca Euzebija. Ali kako će Panonija graničiti s Dalmacijom kod Rijeke? A možda je rodnom iz Štrigove/Stridona kod Čakovca, kako je još 1752. pisao vlč. Josip Bedeković, pavlin, koji je u mjestu podigao crkvu u čast sv. Jeronimu. Koliko je takvih teza nastajalo, toliko ih je i palo. Nitko živ ne zna gdje je bio taj grad Stridon koji su Avari srušili i koji više nikada nije obnovljen.

Mještani Donjega Malog Ograđenika u čerin-skoj župi u Broćanskom dekanatu razgovarali s tadašnjim župnikom fra Darijom Dodigom i sadašnjim fra Tihomirom Bazinom da svoju kapelicu namijene u čast sv. Jeronima. Novi župnik fra Tihomir dogovorio se s biskupom Ratkom da dođe blagosloviti novi kameni oltar i zajedno s time svetohranište, ambon, reljef sv. Jeronima u svetištu, i četrnaest vitraja na kojima su izrađene postaje Križnoga puta. Zaista lijepa crkva, čak s korom, izvrsno urešena darom mještana raseljenih i po Americi i po Europi. Određen i dan: sutradan po sv. Jeronimu, subota, 1. listopada 2016.

Biskup je, nakon župnikova pozdrava, u početku večernje sv. Mise najprije blagoslovio križne postaje idući kroz crkvu, izgovarajući naslove postaja i škropeći ih blagoslovljenom vodom. Pjevao je pod sv. Misom župni zbor pod vodstvom prof. Katje Krolo-Šarac, udane za prof. Ivicu Šarca iz

toga mjesta, a predaju na Sveučilištu u Mostaru. Profesor Ivica redovit je gost na stranicama *Crkve na kamenu* "Iz naše prošlosti". A više je dječaka posluživalo oko novoga oltara.

Biskup je u propovijedi govorio o sv. Jeronimu koji je podrijetlom iz ovih naših "ilirskih" krajeva, od Stržnja do Štrigove, prije doseljenja Hrvata u stoljeću sedmom. Kao bistra dječaka bogati ga otac poslao na tadašnje gimnazijsko i sveučilišno školovanje u Rim. I našao mu izvrsna učitelja Donata. Jeronim je skupljao znanje i svojom naravnim talentiranošću i svojom osobnom marljivošću. E da je takav bio i u moralnom pogledu! Tu je negdje prije svoje 20. godine "posrnuo", kako sam piše. I živio neurednim životom. I teško se razbolio. Smrt pred očima. Jeronim se ozbiljno zamislio i prepao. Ali Providnošću Božjom opredijelio se za krštenje i postao kršćanin, ne samo imenom nego i životom. I posve ozdravio.

Putovao je - na ćaćin račun - Galijom, Germanijom, Italijom. Prebacio se na Istok, u Antiohiju. Neko je vrijeme proveo i u pustinji, proučavajući hebrejski jezik. Vratio se u Antiohiju gdje ga je primijetio biskup Paulin. I nekako ga nagovorio da ga zaredi za svećenika. I zaredio ga. I zamolio ga da ga prati u Rim u službeni pohod papi Damazu I. (366.-384.), s kojim je raspravljao o "antiohijskom raskolu". Jeronim jednako zna i latinski i grčki.

U Rimu je Papa primijetio Jeronimovu vjernost i inteligenciju. Uzeo ga sebi za tajnika te ga zamolio da dotjera Novi Zavjet na latinskom jeziku. U uporabi je bio starinski latinski prijevod nazvan *Itala*. Jeronim se dao na posao i odlično ga obavio na veliko zadovoljstvo Damazova. Onda se dao na prevođenje cijele Biblije. Prijevod nazvan *Vulgata* - pučko izdanje. U to je papa Damaz umro, a Jeronim se otisnuo ponovo na Istok, ovaj put u Betlehem, gdje je proveo više od 20 godina prevodeći i tumačeći Sveto Pismo. Zaslužio je naslov najvećega učitelja u tumačenju Biblije.

Umro je nasitivši se patnje ali zadovoljan radom za Crkvu Božju.

Nakon propovijedi biskup je blagoslovio oltar prikazavši sv. Misu za sve mještane, za dobročinitelje ove crkve i oltara, za sve žive i pokojne,

za pok. Jerku Šarca (+2001.), pukovnika, koji je zaslužan za temelje crkve još za komunizma. Na kraju biskup je zahvalio mještanima na velikodušnu daru.

Sveti Jeronime, moli za nas!

PROSLAVA PATRONA I ZLATNOGA JUBILEJA U JARAMA

Jare, 1. studenoga 2016. - Kada su otpočeli radovi na izgradnji župne kuće u Jarama, u oglašima je župnik pozvao domaćine da ostanu jer se moraju dogovoriti o jednom veoma važnom pitanju. Mnogi su se pitali: što bi moglo biti tako važno? Ta dogovorili smo raspored posla i dobrovoljna rada. Nakon Misnoga slavlja župnik im priopćuje temu sastanka: dogovor oko zaštitnika ili patrona župe. Počeli su odmah davati razne prijedloge... A onda se diže stari Miško Anić i reče: "Čuli ste, velečasni, o nama kojekakve priče. Tu ti je to. Nama ne može pomoći jedan svetac nego nam trebaju svi." Na tu njegovu primjedbku svi su se nasmijali, a župnik zaključio: dakle, prijedlog je da naslovnik župne crkve a zaštitnici cijele župe budu Svi Sveti. Svi su se složili.¹

Ovako su prije pedeset godina župljani župe Jare u Široko briješkom dekanatu odabrali svoje nebeske zaštitnike i jednostavno se usuglasili oko izbora naslovnika crkve: Svi Sveti! Stoga smo posebno zahvalni, u prvome redu Trojedinomu Bogu, svim znanim i neznanim svecima Crkve, napose hrvatskim mučenicima, ali na određeni način i našim precima što smo se danas, 1. studenoga 2016., na svetkovinu Svih Svetih okupili u župi Jare i u 11.00 sati slavili svetu Misu, koju je, na poziv župnika don Krešimira Pandžića, predvodio mjesni ordinarij Ratko Perić. Ovim svetim i svečanim činom župljani Jara proslavili su svoje nebeske zaštitnike i ujedno obilježili Zlatni jubilej - 50 godina od osnutka župe. Uz biskupa i župnika u koncelecijaciji su bili: fra Stipe Biško, dekan i župnik širokobriješki, don Tomislav Majić, bivši župnik u Jarama (1985.-1993.) a sada u Grljevićima, don Jakov Renić, župnik u Pologu i don Marin, tajnik. Glazbeni dio Misnoga slavlja animirali su članovi velikoga i dječjega župnog zbora na čelu sa zborovoditeljicom Anitom Milićević.

U propovijedi biskup je govorio kako Bog čudesno i providnosno našu osobu sastavlja od tijela i duše, pa je u smrti rastavlja primajući dušu k sebi na sud i doznačeno joj stanje, a tijelo nam odlazi u zemlju da bi o Sudnjem danu opet sve, preobraženo, sastavio i uskrisio pravednika na život vječni, a nepravdnika na osudu vječnu. Mi kao Crkva prolazimo kroz tri faze: jedna je ovdje na zemlji "borbena", u kojoj se borimo protiv đavla i njegova sjaja i njegovih pristaša, druga je čistilišna odakle se može otići samo u raj, a treća je proslavljena u nebesima gdje se nadamo u milosrđe Oca nebeskoga postižući radost nebesku.

Iz povijesti župe. Stanovnici sela Jare, koji su do tada pripadali župi Ljuti Dolac, zamolili su biskupa Petra Čulu da se u njihovu selu osnuje samostalna župa. Kao razlog svojoj molbi naveli su kao glavni razlog to što su više od sat hoda udaljeni od matice Ljuti Dolac, te stoga sve veći broj njih nedjeljom i svetkovinom ostaje bez svete Mise. "Uviđajući opravdanost njihove molbe i saslušavši prethodno mišljenje dijecezanskih konzultora shodno kanonu 1428. § 1. CZ ovim u Ime Božje u selu Jarama uspostavljamo kanonski novu župu i određujemo, da se granice nove župe imaju poklapati sa granicama sela Jare. Mostar, dne 18. travnja 1966.,

+ Petar, biskup".²

Tim je dekretom tadašnji biskup Petar Čule osnovao župu Jare, a za prvoga župnika postavio svećenika don Nedjeljka Galića.³

U to vrijeme župa je brojala 232 domaćinstava i 1300 duša. Don Nedjeljko je službeno stigao u župu 14. svibnja 1966., i nastanio se u kući Joze Zelenike, zvanoga Jogo.⁴ Mladi se župnik zajedno s vjernicima dao na posao gradeći župnu kuću. Točno na prvu godišnjicu don Nedjeljkova dolaska u župu 14. svibnja 1967., biskup je Petar sve-

¹ K. PANDŽIĆ, "Osnutak župe", u: *Župa Jare*, priredio Ž. Majić, Mostar, 2016., str. 154-155.

² ABOM, br. 484/66., od 18. travnja 1966.

³ ABOM, br. 565/66., od 18. svibnja 1966.

⁴ *Župa Jare*, str. 152.

čano blagoslovio župnu kuću i u njezinu prizemlju privremenu kapelicu.⁵

Nakon što su bile prikupljene potrebne isprave i dozvole,⁶ počelo se s izgradnjom župne crkve. Na svetkovinu Svih Svetih 1968. biskup je Čule, sa župnikom don Nedjeljkom i ostalim svećenicima iz Širokobriješkog dekanata, slavio sv. Misu na započetim temeljima župne crkve i blagoslovio gradilište i kamen temeljac. U svojoj čestitki biskup, ugodno iznenađen, pohvalio je vjernike Jara te ih potaknuo da nastave marljivo i zdušno s gradnjom molitvenog hrama.⁷

Osma nedjelja po Duhovima, 12. srpnja 1970., biskup je Čule blagoslovio novopodignutu župnu crkvu u Jarama i time je službeno predao javnoj i trajnoj liturgijskoj uporabi. Uz liturgijski prostor crkve s istočne vanjske strane zida uvezana je prostrana vjeronaučna dvorana, a s južne strane vanjskoga zida crkve nalazi se sakristija i kapelica sakramenta.⁸

Biskup Pavao Žanić, preuzevši 14. rujna 1980. upravu biskupije, posvetio je 31. siječnja 1982. glavni oltar u župnoj crkvi Svih Svetih u Jarama. U oltar su ugrađene moći sv. Teodora, mučenika, sv. Verekunde, mučenice, sv. Klementa pape i mučenika i sv. Felicite djevice i mučenice.⁹

Kroz ovih pedeset godina u župi Jare djelovala su trojica župnika: don Nedjeljko Galić (1966.-

1985.), sada u Svećeničkom domu u Mostaru, don Tomislav Majić, župnik u Grljevićima, i aktualni župnik don Krešimir Pandžić, koji je na toj službi od 1993. godine. Svaki od njih, na svoj je način zaslužan za razvoj župne zajednice i njezino oblikovanje. Svojim djelovanjem postupno su radili i na materijalnoj izgradnji i ukrašavanju crkve.

U pedeset godina župe više je krštenih - 849 od pokopanih - 745. Ali kada usporedimo broj vjernika i broj obitelji u godini osnutka župe 1966. s onima s početka jubilarne godine 2016., upada u oči da, iako se broj obitelji povećao (1966. - 235 obitelji i 1343 vjernika), broj se vjernika smanjio (statistička 2015. - 262 obitelji i 929 duša).¹⁰

U jubilarnoj 50. obljetnici župe broj se vjernika u odnosu na godinu osnutka umanjio za 414 duša, dok je u isto vrijeme 27 obitelji više. Razloge tomu vidimo u manjem broju rađanja, posebno s početka ovoga tisućljeća kada je uglavnom manje krštenih nego umrlih te svakako u iseljavanju, velikom problemu cijele Hercegovine.

Ovi podatci upozorenje su i svim vjernicima župe. Nadamo se i Boga molimo da i ova obljetnica djeluje na obiteljsku svijest i vjerničku savjest da se odazovu svojoj kršćanskoj zadaći služenja Kristu Gospodinu koji je došao da život imamo, i to da ga u izobilju imamo (Iv 10,10).

⁵ Isto, str. 162.

⁶ U ovome su dijelu župniku od velike pomoći bili: don Marko Perić, tajnik biskupov, a kasnije kotorski biskup; don Vinko Brkić, župnik iz Pologa, te nadgledatelj svih radova fra Pio Nuić, dipl. ing. arhit. iz Mostara.

⁷ *Župa Jare*, str. 166.

⁸ Isto, str. 169-170.

⁹ Isto, str. 172.

¹⁰ Ž. MAJIĆ, "Duhovni profil župe", u: *Župa Jare*, Mostar, 2016., str. 200.

KOMEMORACIJA POGINULIH VJEROUČENICA U MOSTARU

Mostar, 11. studenoga 2016. - Na 22. obljetnicu pogibije dviju katedralnih vjeroučenica, Antonije Sesar i Danijele Vidović, slavljen je u katedrali sv. Misa koju je predvodio biskup Ratko Perić, a koncelebrirala su četvorica svećenika. Sudjelovalo je i veliko mnoštvo vjernika, kao i svake godine. Biskup je u početku rekao da u Isusovu nekrvnu žrtvu uključuje i svećenika don Petra Vuletića Šjora, koji je preminuo 1998. u Los Angelesu. Biskup je izgovorio prigodnu propovijed koju ovdje prenosimo.

Bogoljubni vjernici! U ovoj sv. Misnoj žrtvi želimo se sjetiti i Božjemu milosrđu preporučiti duše svih naših pokojnika, napose spominjemo imena dviju katedralnih vjeroučenica, Danijele Vidović i Antonije Sesar, koje su poginule na današnji dan, 11. studenoga 1994. godine, kao i našega svećenika don Petra Vuletića, Šjora, koji je preminuo u bolnici u Los Angelesu na sutrašnji dan, 12. studenoga godine 1998. Njihova nas smrt podsjeća i na našu smrt, koja nam treba biti pred očima u našem razmišljanju o vječnoj sudbini.

Život kratak, a smrt stalna:

*njoj se ne zna dan ni čas,
ako vrijeme gubim sada,
ne bude ga zadnji čas.*

Život kratak, a smrt stalna. To je prva iskustvena činjenica i istina naše prolazne opstojnosti. Život nije nuždan, ali smrt jest nužna. Ne moraš se ni začeti ni roditi, ali ako si već začeti i rođen, moraš umrijeti. Ako se začneš i rodiš, nečija te ljubav donijela na ovaj svijet. Ljubav zemaljskih roditelja i osobito ljubav Oca nebeskoga. Kako je samo ovaj zemaljski život kratak i krhak pa trajao i 90 godina!

Njoj se - toj smrti - ne zna dan ni čas. Ona je nešto posve nepredvidljivo, osim ako čovjek sam sebi svojevolumno prikrati život ili ako drugoga ubije iz čista mira. Tako milijuni djece završe u smrti odmah nakon začeća, prije rođenja. Čuli smo ovih dana u američkoj kampanji da se taj pobačajni zakon kratkoće smrti želi produžiti do samoga čina rađanja ("partial birth-abortion"), punih devet mjeseci. Ako se ozakoni kroza svu trudnoću pa i u samu trenutku rođenja, ima li onda ikakva razloga i smetnje da se taj protuljudski zakon primijeni i u vrtićima na djecu do šeste godine, i u srednjoj školi na učenike do mature, i u svakom drugom trenutku čovjekova života? Tko je u službi takve programirane smrti, taj je u službi oca laži i čovjekova ubojice od početka (Iv 8,44).

Ako vrijeme gubim sada, ne će ga biti ni za posljednji čas. Život naših poginulih djevojčica, za koje prikazujemo ovu sv. Misu, završio je u nji-

hovoju 15. godini, u osmom razredu osnovne škole, nakon što su prošle sve vjerske pripreme i ispite i primile sakramente prve sv. ispovijedi, prve sv. Pričesti, sv. krizme i redovito pohađale nedjeljne sv. Mise i razredni vjeronauk. Zatečene u smrti, kao što smo i svi mi drugi bili tada iznenađeni njihovom nasilnom smrću. Nitko tu njihovu smrt nije želio, osim onoga tko je toga popodneva, 11. studenoga 1994., ispalio smrtonosnu granatu na ovu katedralu, pa makar bila pobijena sva djeca koja su došla na vjeronauk. Eto ubijene su samo dvije učenice, osam je drugih ranjeno i čitav je grad ostao stresen. Pokojna Antonija i Danijela nisu vrijeme gubile. Iako su, velim, već primile sedam darova Duha Svetoga u sv. krizmi, dolazile su redovito na župni vjeronauk. Učile, pripremale se za vjeronaučni sat, do posljednjega trenutka. Nisu se čak ni igrale na dvorištu, nego u predvorju katedrale prepisivale pitanja i učile odgovore kako ih je vjeroučitelj župnik don Tomislav Majić pripremao. I upravo ih je na tom životnom zadatku zatekla nenadana smrt. Evo poruke da nam samo smrt ne smije biti nenadana, nepredviđena, kao da nam nije ni na kraj pameti. Jer Onaj koji jedini ima pravo pozvati s ovoga svijeta kada hoće, ne kazuje nam kada će to biti, nego nam kaže da nam svaki čas može biti posljednji čas.

*Samo jednu dušu imam,
nju mi dade dobri Bog,
propadne li ona ludo,
što će biti od zla tog?*

Samo jednu dušu imam. Ovu je temeljnu vjersku istinu o jednoj i osobnoj duši, od uporabe svoje svijesti do posljednjega trenutka svoga života, proživljavao i kao svećenik naučavao naš don Petar Vuletić zvani Šjor, za kojega također prikazujemo ovu sv. Misu, koju je on prikazivao 36 godina. Rođen u Gradcu 1937. Zaređen za svećenika Trebinjske biskupije 1962. Školovao se u Gradcu, Dubrovniku i Zagrebu. Prolazio i propovijedao 22 godine kao svećenik u raznim župama u Hercegovini: u Studencima, na Trebinji, u Grabovici, na Ledincu, u Stocu, u Bijelom

Polju. Svećenički djelovao 14 godina u Australiji i Americi, gdje je preminuo. Pokopan u Mostaru u svećeničku grobnicu na Šoinovcu.

Bog nam je dao velik dar - besmrtnu dušu: **nju mi dade dobri Bog**. Izvornu, jedinstvenu dušu, savršen i osoban ručni Božji rad. Dušu koja je od početka samo duhovni materijal, potencijal za obradbu: u intelektualnom i moralnom pogledu prema zakonima naše osobne savjesti i prema zakonima Božje ljubavi.

Propadne li ona ludo, ta duša, nema za nas većega zla ni na ovome ni na drugome svijetu. Duša je neprocjenjive vrijednosti, neuništive građe, vječne trajnosti, određena za sudioništvo u Božjoj radosti i ljubavi, ali i po svojoj slobodnoj volji otvorena prema vječnoj propasti: dobra

duša, koja se u tijelu držala Božjih pravila na ovome svijetu, odlazi u mjesto vječne radosti; a loša duša, koja je prezirala i gazila Božja pravila, odlazi u mjesto vječne osude. I sva bi nastojanja naša morala biti u tome da razvijamo i spašavamo duše svoje i da drugima pomažemo da spasavaju duše svoje. Za to je Crkva sa svojim sakramentalnim i molitvenim sadržajem na ovome svijetu: da služi spasenju duša.

Neka se Gospodin smiluje svima vjernima mrtvima!

Neka udijeli Gospodin vječni mir pokojnomu don Petru!

Neka udijeli mjesto osvježenja, svjetlosti i mira našim poginulim vjeroučenicama, Danijeli i Antoniji!

ZAVRŠETAK GODINE BOŽJEGA MILOSRĐA

Mostar, 13. studenoga 2016. - Na 33. nedjelju kroz godinu, 13. studenoga 2016., partikularne Crkve ili biskupije zatvaraju izvanrednu jubilejsku Godinu Božjega milosrđa. Tako je u mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve mjesni biskup Ratko Perić s koncelebrantima s fra Miljenkom Štekom, provincijalom hercegovačkih franjevaca; župnikom msgr. Lukom Pavlovićem, msgr. Antom Brajkom, fra Danijem Kordićem, karmelićaninom iz Pastoralnoga centra na Buškom jezeru, don Davorom Berezovskim i don Marinom Skenderom predvodio Misno slavlje i održao propovijed o jednomu od duhovnih djela milosrđa. Na svršetku sv. Mise katedralni je zbor intonirao Gospin "Veliča duša moja Gospodina". Nakon završnoga misnog blagoslova otpočele su pučke misije koje vode dvojica salezijanaca iz Zagreba: don Damir Stojić i don Mihovil Kurkut. Veliko mnoštvo naroda koje je sudjelovalo u sv. Misi ostalo je na misionarevu predavanju.

Prenosimo biskupovu propovijed:

NEUKA POUČITI

Bogoljubni vjernici!

Nalazimo se na svršetku izvanredne jubilejske "Godine Božjega milosrđa" koju je prošle godine na svetkovinu Bezgrješnoga začeca Blažene Djevice Marije papa Franjo otvorio i svima nama preporučio da razmišljamo o milosrđu Božjem i primjenjujemo ga na sebe kao balzam na svoj skrušeni život. Mi danas zaključujemo ovu Jubilarnu godinu, a Papa će je zaključiti sljedeće nedjelje, na svetkovinu Krista Kralja. A Bog nas i dalje prati svojim milosrđem kako se budemo kajali i molili ga za oprostjenje. Izabrali smo temu ove propovijedi:

Neuka poučiti - tj. jedno od Sedam duhovnih djela milosrđa. Drugo po redu, kako ga predstavlja Katekizam Katoličke Crkve. Sastavljeno je od dvije riječi: Neuka poučiti. Neukost ili neznanje

ne odnosi se, barem ne na prvom mjestu, na naše nepoznavanje ljudskih znanstvenih područja i grana: matematike, fizike, kemije, povijesti, biologije, sociologije, psihologije, raznih jezika i književnosti i umjetnosti, nego se odnosi u prvom redu na naše znanje Božjih istina, Božjih zapovijedi i zakona. I na naše opsluživanje tih zakona. Inače ne bismo o tim ljudskim granama govorili u katedrali, koja je katedra Božje istine i morala. A sveučilišne katedre trebale bi biti rasa-dišta znanstvenih podataka i prouka.

Ljudska neukost. Svima je nama odraslima znano da se svi mi bez iznimke neuki rađamo. Znanje nam je na nuli. Razmišljanje na nuli. Zaključivanje na nuli. Potpuno neuki i neješti, nepismeni i neobrazovani, neupućeni i neprosvijećeni. Ali svima nam je poznato da svako dijete

ima urođene duševne sposobnosti razuma i volje koje se tijekom vremena u ovom smrtnom tijelu u povoljnim uvjetima sve više i više razvijaju po nekom unutarnjem zakonu kako ga je Bog upisao u našu narav. Tako da već kao djeca ponešto oko sebe shvaćamo, ponešto i zapamtimo, o svemu tome pomalo razmišljamo i donosimo neke maglovite zaključke. Tako se djeca do treće godine tek počinju snalaziti u obiteljskom prostoru, do šeste se godine razvijaju i međusobno igraju i svađaju u vrtiću ili u dvorištu, kao dječaci i djevojčice početkom škole ulaze u sustav, plan i program, što moraju učiti, kako zapamtiti i učiteljici znati odgovoriti od onoga što je u pameti ostalo. I tako kao mladići i djevojke napreduju tijekom života šireći obzorja svoga znanja. Tako se ona početna neukost pobjeđuje, pismenost širi, znanje stječe.

Mi ovdje ne govorimo o tom školskom, svjetovnom, ovosvjetskom neznanju i znanju, neukosti i naukovanju. Ne promatramo kako od neuka postaje učen čovjek: od neznalice znanstvenik, od čobanina akademik, nobelovac. Ne. Mi ovdje u katedrali govorimo o Božjem znanju koje nas neuke čini mudrima, nas nerazumne razumnima, nas nerazborite razboritima. U pitanju je dakle znanje koje nam daje vječne neprolazne istine u ovom vremenitom prolaznom svijetu. Zato ne ćemo se nikada domoći Nobelove nagrade kako god poznavali Bibliju, patristiku, teologiju srednjega vijeka ili sav nauk 21 ekumenskoga koncila. Neke će takve učene glave, ali pod uvjetom da su sveti i svete Božje, Crkva proglasiti crkvenim naučiteljima i naučiteljicama, ali ne će osvojiti Nobelove nagrade zbog produbljenja i originalna tumačenja Biblije i teologije. Reći ćeš: Kako je onda Majka Terezija 1979. primila Nobelovu nagradu? - Nije je primila zato što dobro zna katekizam, nego zato što se s pomoću toga katekizma borila za mir u svijetu. Zato što je svojim radom i djelovanjem svojih sestara umanjivala bijedu smrtnika, ublaživala stanje siromašnih koji su prava prijetnja miru u svijetu. Ona se na dan primanja Nobelove nagrade odrekla svečane večere koja se priređuje u čast nobelovki ili nobelovcu. Ona im je rekla, tim bogatašima i velikašima koji dijele Nobelovu nagradu i uz nagradu večeru: Tih 6000 dolara, umjesto za večeru meni u čast, podajte ih siromasima u Kalkuti koji će se od toga hraniti cijelu godinu! Ona se sa svojim susestrama borila i bori za svakoga čovjeka, za njegovo dostojanstvo i njegove urođene vrijednosti i sposobnosti, bez postavljanja nacionalnih ili vjerskih granica.

Ona je mirotvorka. Blago tebi, Terezijo, Majko mirotvorko, kćeri ćeš se Božjom zvati! Sveticom Božjom - eto prije dva mjeseca i kanonizirana! Osvojila i Nobelovu i Božju nagradu.

Božje znanje. Mi u Crkvi kažemo da su tri vjerske službe biskupa i svećenika: zadaća poučavanja, zadaća posvećivanja i zadaća upravljanja.

Zadaća **poučavanja** u božanskim istinama kako nam ih prenosi Biblija, kršćanska Predaja i živo crkveno Učiteljstvo. Zato svakoga tjedna župni vjeronauk za školarce. Zato svake nedjelje homilija na temu biblijskih čitanja ili propovijed prema izboru misnikovu. Zato posebne pouke za prvopričesnike, kateheze za krizmanike, vjeronaučni tečajevi za zaručnike, teološki studij za redenike, pouke za razne uzraste vjernika. Ako upitaš jednoga modernoga neuka čovjeka: Znaš li ti nabrojiti Božje zapovijedi? On će vjerojatno odgovoriti da ne zna. A jesi li čuo: Ne ubij! - Jesam, odgovorit će. A tko ti je to rekao? - Policija. Jesi li čuo: Ne ukradi? - Jesam. Tko ti je to kazao? - Policija. Jesi li čuo: Ne laži. - Jesam. Tko te tomu naučio? - Policija. Znači znadeš samo te tri zapovijedi koje su i policijom zaštićene. A ima ih još sedam koje su zaštićene Božjim sankcijama i policijama, nagradom ili kaznom.

Zatim zadaća **posvećivanja** po svetim sakramentima počevši od krštenja do ženidbena veza, do svećeničkoga reda ili do bolesničkoga pomazanja.

I zadaća **upravljanja** crkvenim ustanovama, župama, biskupijama obuhvaćajući sve zakone o imovini i o redu služenja u pouci i posveti.

Vidite li da je na prvom mjestu zadaća poučavanja, propovijedanja, katehiziranja, studiranja, držanja pučkih misija.

Gospodin je **Isus, Učitelj i Propovjednik**, na prvo mjesto stavio poučavanje naroda. Nije mogao gledati neuki narod, kao ovce bez pastira, a da ga u svome milosrđu ne poučava. Ako ga se ne pouči, kako će opsluživati sve Božje zapovijedi. U tome je on sam pokazao primjer i vrhunsko znanje i umijeće kroz one tri godine svoga javnog djelovanja. On, nakon kušnje u pustinji, počeo propovijedati "obratite se, ta približilo se kraljevstvo" Božje (Mt 4,17). Naučavaše po njihovim sinagogama. Njegovi slušatelji bijahu zaneseni njegovim naukom! Učio ih je kao onaj koji ima vlast, a ne kao pismoznanci. I svi su se divili milini riječi koje su tekle iz njegovih usta. Riječ mu je bila privlačna, šarmantna i šokantna. Vazda kao da je prvi put čuješ!

- Blažena utroba koja te nosila i prsi koje si sisao! (Lk 11,27), uzvikuje ona žena usred propovijedi.

- Sav je narod bio očaran njegovim naukom (Mk 11,18).

- Visio o njegovoj riječi (Lk 19,48).

- Kako li snažna govora! govorahu tisuće muškaraca, koji su znali što znači muški propovijedati.

Dočuli i farizeji za Isusa propovjednika. Ne mogu mirovati. Stoga šalju policiju da ga uhiti i privede. Stražari odoše i vratiše se praznih ruku.

- Zašto ga ne dovedoste? upitaše glavari svećenički i starješine narodne.

- Nikad nitko nigdje ovako govorio nije, odvratiše stražari.

Nato će im farizeji:

- Zar ste se i vi dali zavesti? (Iv 7,32.44-46).

- Pođite vi pa ga uhitite, svežite i dovedite, odgovoriše stražari. Pa kada on vas zavede na pravi put, kada vas sveže u savjesti i dovede pred Boga... Govorio je kao onaj koji ima auktoritet, koji govori srcu ljudskomu!

Svakomu od nas najveća je čast da nas ovako neuke Isus poučava. Čast nam je imati Isusa za učitelja. Ima li veće povlastice i priznanja od toga? Jer kada on propovijeda, ne razvija samo spoznaju u našoj glavi, on mijenja odluku u našem srcu. On obraća srca za 180 stupnjeva da se usmjerimo prema Gospodinu. On ispravlja naša tjelesna stajališta i duhovna motrišta. Njegovo znanje nije samo neuka poučiti, nego on takvim znanjem daje moć obraćenja, otvara put spasenja.

Isusove riječi ne samo poučavaju nego i liječe, blago i milosrdno. Blago onomu tko se rado daje poučiti Isusovim Evanđeljem.

VIJESTI KATOLIČKOGA INFORMATIVNOG UREDA MOSTAR

KRIZMANICI, PONIZNE BOG VOLI!

Neum, 28. kolovoza 2016. - U posljednju nedjelju kolovoza u Neumu se slavi Blažena Djevica Marija pod nazivom Gospa od zdravlja. Ona je zaštitnica župe i njoj je u čast podignuta župna crkva. Nju slavi i cijela neumaska općina s općinarima na čelu. Tom se prigodom liturgijskoga slavlja obično upriličuje i dijeljenje sakramenta sv. krizme učenicima koji su završili osmi razred. Tako je bilo i ove godine. U crkvu je iz velike župne dvorane ušlo 37 krizmanika i krizmanica i zauzelo svoja određena mjesta, a iza svakoga njihova reda bio je red njihovih kumova i kuma. Kandidati su se dobro vjeronaučno pripremili u župnim katehezama.

U koncelebraciji s biskupom Ratkom bio je župnik don Ivica Puljić i više svećenika. Župni je zbor predvodio pjesmu a s. Anđelina zbor. U početku je biskupa pozdravio župnik u ime župe, a krizmanica Antonela u ime svojih vršnjaka i vršnjakinja te krizmanik Ante uručio biskupu obilan dar. I za misna čitanja i za molitve vjernika bili su zaduženi krizmanici. Njihov je životni dan. A kolovoška nedjelja sunčana i topla, možda i previše topla u crkvi.

Nakon pročitana Evandjelja o zauzimanju mjesta na svadbi, gdje se obično vidi ceremonijalni red i disciplina, ili ako svatko zauzima mjesto po svojoj volji, - nered i jagma za prvim mjestima.

Vjerojatno se i sam Isus našao na nekom ručku i svojim sugovornicima iznio jednu kućnu priču, zapravo ono što je očima svojim vidio na toj istoj gozbi. A time je želio istaknuti veliku životnu istinu o čovjekovoj nemoralnoj umišljenosti ili moralnoj poniznosti. Gledajući kako se uzvanici na toj gozbi pred njegovim očima otimaju za prva mjesta za stolom, reče im pouku gdje bi trebali nastojati sjesti i gdje im je pravo mjesto. "Kada te tko pozove na svadbu, ne sjedaj na prvo mjesto da

ne bi možda bio pozvan koji časniji od tebe, te ne dođe onaj koji je pozvao tebe i njega i ne rekne ti: 'Ustupi mjesto ovome.' Tada ćeš, postišen, morati zauzeti posljednje mjesto" (Lk 14,7). Ako neki neugledan gost, veli Gospodin, dođe na svadbu prerano i vidi mnoštvo praznih stolica, a ne pita ravnatelja dvorane niti se ravnatelj sam sjetio da uzvanika odvede na njegovo sjedište, te on sam zauzme glavno mjesto ili blizu tomu, može mu se lako dogoditi da mu kućni domaćin pokaže rukom da to nije njegov stupanj, da tu treba sjesti netko "časniji". On se mora, "postišen", pomaknuti naniže. Pa ako se i odatle mora pomicati naniže, jednom, dvaput, može mu pasti na pamet da napusti i svadbu i gozbu, i prvo i posljednje mjesto. On ne želi biti osramoćivan, a on je sam osramotio domaćina upadajući na mjesto na koje ga nitko nije zvao, nego on sam sebi izabrao stolicu i cvijeće!

I obrnuto: ako se dogodi da neki uzvanik u dvorani zauzme "posljednje mjesto", lako će mu se dogoditi da ga domaćin pozove: "Prijetelju, pomakni se naviše!" U tom će slučaju njegova poniznost poprimiti na časti pred svima, a ne samo pred domaćinom. Isus ne kani dati lekciju iz bontonu, a i to nam je potrebno! - nego izreći trajnu vjersku pouku.

Primjena prispodobe. Životne nas prilike poučavaju da stalno budemo ponizni, neumišljeni, nebahati. Zašto biti ponizan, skroman? Iz tisuću razloga. A evo samo dva-tri obična.

Ljudsko ne/znanje. Kada uzmemo u obzir ljudsko znanje, koje se stalno promiče, ostajemo ponizni kolišno znamo. Kažu da postoji 6 nepreglednih područja sveukupne ljudske znanosti: prirodno, društveno, tehničko, humanističko, biomedicinsko i biotehničko. A na tim područjima postoje 243 debele grane znanosti, koje otkrivaju sve o svijetu

i čovječanstvu. Ti učio 0,001% vjeronauka za krizmu, a ostala ti sva teologija i još 242 široke grane drugih znanosti u koje nisi ni povirio.

Ljudske vještine i sposobnosti. Ili ako se usporedimo s pravim umjetnicima i predstavnicima svih onih "sedam sila" ovoga svijeta, odnosno sa sviračima na svih 99 glazbala ili s igračima svih onih 150 športova koji se prakticiraju na olimpijadama i na svjetskim prvenstvima, samo možemo mučnim zamuknuti mukom. Vidiš li da ti koji si visok metar i šezdeset centimetara moraš zauzeti najniži red kada se slikaš, a ne uzdići se na najvišu stepenicu kao da si košarkaš iz NBA lige.

Ili: Kada ti sjedneš pokraj jednoga sveta čovjeka, tek onda vidiš kolika je tvoja nedoraslost. A ako se usporedimo s Isusovim znanjem, dobrotom, čistoćom, svetošću, tek onda vidimo kako smo daleko od prave ljubavi, molitve i žrtve. A on kaže: Slijedi mene! On došao na gozbu u onoga farizeja i zauzeo mjesto kod vrata. Nije se dao odatle, a i farizeji ga željeli poniziti. Zato on prispodobu na stol! Evo ti na!

Na kraju Isus donosi kao poslovicu: Svaki koji sam sebe uzdiže i sebeljubno hvali, koji sebe smatra važnijim od drugih, doživjet će od drugih oma-

lovažavanje. A tko se sam vježba u poniznosti, taj će rasti i u očima ljudskim i u očima Božjim.

Ima li većega i ljepšega primjera poniznosti od Djevice Marije? Bog pogleda na "neznatnost službenice svoje", rasprši oholice umišljene, silne zbaci s prijestolja, a bogate otpusti prazne! (Lk 1,44-55). Nisu ni na posljednjem mjestu! Nego raspršeni, zbačeni, otpušteni!

Poslije krizmene Mise, kada su završile pučke Mise po okolnim župama, došlo je više svećenika i iz Hercegovine i iz Dalmacije čestitati župniku i župi sa željom da Gospa od zdravlja zagovora župu da se zdravo razvija ekonomski i poplacijski te cvate molitveno i religiozno, osobito da se mladi ponizno odazovu na "prva mjesta" u redovništvu i svećeništvu u Crkvi Kristovoj!

Župnik don Ivica Puljić u početku ove godine dostavio je na Ordinarijat za 2015. godinu ove statističke podatke o župi Neum: vjernika 3.600; krizmanika 44; prvopričesnika: 37; krštenja: 30; vjenčanja: 27; sprovoda: 12. Bilo s blagoslovom Božjim!

VENI, SANCTE SPIRITUS!

Mostar, 13. listopada 2016. - Da i petina studenata katoličke vjere Sveučilišta u Mostaru dođe na svečani početak akademske godine, ne bi mogli stati u katedralu Marije Majke Crkve. A ovako prirodoslovci, matematičari i glazbenici popunili su klupe na večernjoj Misi Zaziva Duha Svetoga, 13. listopada 2016. Dekan prof. Mario Vasilj s ostalim profesorima i studentima Prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti i prof. Lidija Vladić-Mandarić, pročelnica Studija glazbene umjetnosti s profesorima i studentima, sudjelovali su u sv. Misi u kojoj je na početku Akademski pjevački zbor, predvođen prof. Katjom Krolo-Šarac, zazvao sedam darova Duha Svetoga da u ovoj akademskoj godini svi rastu u mudrosti, razumu, znanju i savjetu, te jakosti, pobožnosti i bogobojaznosti.

Misno je slavlje predvodio biskup Ratko Perić, a koncelebriralo je više svećenika. Studenti su preuzeli misna čitanja i molitve vjernika, jedan student i studentica otpjevali su pripjevni psalam; nepromjenljive dijelove sv. Mise Zbor je pjevao na latinskom, a druge pjesme na hrvatskom jeziku. Prije završnoga blagoslova Prodekan je pozdravio skup i zahvalio biskupu uručujući mu jednu umjetničku sliku, a jedan je student iznio svoje svjedočanstvo.

I prošle godine iste su sveučilišne članice organizirale svečan početak akademske godine sv. Misom i zazivom Dođi, Duše Presveti, u katedrali!

Neka Duh Božji lebdi nad Mostarom i njegovim Sveučilištem!

Biskup je održao prigodnu propovijed koju ovdje objavljujemo:

ODGOJ NAM JE SVIMA POTREBAN

Bogoljubni vjernici!

Sve vas srdačno pozdravljam, napose poštovanoga dekana, profesore i studente Fakulteta prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti kao i cijenjenu pročelnicu i ostale profesore i studente Studija glazbene umjetnosti pri Sveučilištu u Mostaru. I sve druge.

Iz ovoga dugog pozdrava - a još nisam spomenuo Akademski pjevački zbor - izvukao bih samo jedan pojam i zadržao se na njemu, a to je ono "odgojnih", misli se znanosti. Kako je odrednica "odgojnih" znanosti dospjela u samo ime fakulteta? Koje su to odgojne znanosti? Iz naslova predmeta čitamo: Pedagogija, Predškolski odgoj, Edukacijska rehabilitacija i još pokoja.

Opasna riječ odgoj. Što vam se čini, i vama profesorima i vama studentima, hoće li se za koju godinu, pogotovo nakon što BiH uđe u zemaljski "eden" nazvan Europska unija, ako uđe, ta riječ odgoj i odgojnih znanosti, proširiti ili će se istisnuti i iz imena fakulteta i iz drugih škola? Sve su prilike da će se ispustiti i zamijeniti nekim drugim pojmom, kao što drugdje već čine: najprije tu riječ odgoj proglase neznanstvenom, pa je "stručno" vrate u "edukacijske", a onda edukaciju ne tumače više kao odgoj, nego kao obrazovanje ili osposobljavanje. Kao što se uostalom Glazbeni odgoj zamijenio Glazbenom kulturom, a Likovni odgoj Likovnom kulturom. Zašto? Zato što je "odgoj" pogibeljna riječ za Novi prevratnički poredak koji se već godinama priprema i stvara ne samo u Europskoj uniji nego i u Ujedinjenim narodima. Bezbožan poredak. Protuprirodan poredak. Poredak koji je zamišljen da naglavačke okrene ovu naravnu stvarnost kakvu je Bog stvorio. Poredak zamišljen u glavi onoga koji želi ostvariti besmisao nad besmisлом misleći: "da zemlju može učiniti plovnom a more prohodnim - toliko mu se uznijelo srce!" (2 Makabejska 5,21). Iz nekih društveno-demografskih svrha i motiva.

Dokazi? - Otvori ozbiljne studije i kritike o tome.¹

A riječ odgoj vezana je uz čovjeka od kada je on ljudsko biće na ovoj kugli zemaljskoj. Samo se čovjeka odgaja, a sva druga bića kroti i dresira!

Čovjek se ne rađa odgojen, nego tek s mogućnostima da bude odgojen. Pravi odgoj donosi životnu sreću. Niste na fakultetu samo za to da vam

se glava napuni znanošću, nego i srce karakterom i istinskom radošću!

Još je filozof Aristotel u IV. stoljeću prije Krista govorio za čovjeka s obzirom na odgoj da je, "kada je bez krjeposti, najbezbožniji i najdivljačniji i najgori u požudi spola i jela".²

Zato sv. Ivan Zlatousti u IV. stoljeću poslije Krista reče da je odgoj "umijeće od kojega ne postoji veće".³ Evo, vi ste u službi toga veličanstvenog umijeća.

Roditeljski odgoj. Roditelji imaju urođeno, neotuđivo i neotklonjivo pravo odgajati svoju djecu i povjeriti ih komu oni žele, i koga oni ovlaste. Tu su dvije glavne subsidijarne ustanove - subsidijarna znači pomoćna u smislu da se drži svoje mjerodavnosti - a to su Crkva i država. Uza sve poštovanje prema njima, ističemo da muž i žena, otac i majka, ostaju glavni, najodgovorniji, da donesu novo biće na ovaj svijet i da ga dolično odgajaju.

To znači da roditelji imaju izvorno i nedodirljivo pravo da svoju djecu povjere Crkvi na kršćanski odgoj širi od onoga koji su im oni sami usadili u roditeljskom domu, ali imaju pravo dati svoju djecu i na ateistički odgoj i protukršćanski ako žele da im djeca budu tako odgojena.

Svaki pravi odgoj uključuje i onaj dio koji se odnosi na druge, tj. nije odgoj samo zato da čovjek uzraste do punine svojih mogućnosti, nego da s tim razvijenim plodovima i rezultatima bude koristan za društvo, da dadne svoj prinos zajednici u kojoj živi. Kakvu korist i kakav prinos?

Riječ *educatio* izvodi se od *educare*, a to će reći izvođenje, na pr. naroda iz Egipta; izvlačenje, recimo, mača iz korica; izlaženje mladica iz stabla; rađanje djeteta od majke i tomu slično.

Latinski pojam *educatio* i sve izvedenice u europskim jezicima znači odgoj. Ta se riječ sve više dopunja riječju obrazovanje, a onda se sve više potiskuje odgoj i ostaje samo obrazovanje, koje je samo jedan vid odgoja. A riječ odgoj svodi se na neku vrstu bontona, koji može biti drukčiji u svakoj državi, kraju i u svakom selu.

Hrvatska natuknica odgoj dolazi od gojiti, što znači podupirati ljudsko biće u životu, podižući ga na noge. Tako postoje razni vidovi podupiranja takva bića u njegovu životnom razvoju: umni

¹ *Prognani odgoj* (<http://www.vjeraidjela.com/prognani-odgoj/>, 3. X. 2016.) kao i *Mjesto odgoja u Cjelovitoj uputničnoj reformi* (<http://www.vjeraidjela.com/mjesto-odgoja-u-cjelovitoj-uputnicnoj-reformi/>, 8. X. 2016.).

odgoj, tjelesni, estetski odgoj, čudoredni, spolni, odgoj osjećaja, društveni, kršćanski, građanski, prometni, zdravstveni odgoj.

Ukratko rečeno: odgoj je

opredjeljenje razuma za **istinu** protiv izmišljotine i klevete;

opredjeljenje srca za **dobrotu** protiv zloće;

opredjeljenje očiju za **ljepotu** protiv ružnoće.

A nije lako ni jedno ni drugo ni treće, jer čovjek je po svojoj baštinenjnoj naravi sklon grijehu, neredu, izopačenosti, tj. laži, zloći i ružnoći:

vidi istinu i pristaje uz nju pa opet laže sve u šesnaest;

vidi dobro i odobrava ga pa opet čini zlo da ne može više;

vidi ljepotu i oduševljen je njome pa opet se upušta u ružne misli, riječi i djela zaboravljajući svu ljepotu i ljudskih bića i cijele prirode. Upravo zato nije odgoj samo u pouci, primjeru i vježbi, nego i u primjerenoj pokori, ukoru, pa i pritvoru.

Rekosmo da su tri bitna elementa, odnosno talenta, osnovne vrijednosti, koje su u temelju zdrave filozofije i zdrava razuma. A to su istinito, dobro i lijepo - *verum, bonum et pulchrum*. Preneseno na naš ljudski kulturalni život, zar taj *verum* nije odgovor na temeljno pitanje: Zašto imamo razum? Gdje je istina? Koji je smisao našega postojanja? Zar taj *bonum* nije odgovor na naše traženje zašto od drugoga očekujemo da bude dobar, plemenit, pošten? A ja? *Pulchrum* zar nije odgovor na sve naše traženje radosti i zadovoljstva u raznim vrstama umjetnosti: glazbenoj, likovnoj, graditeljskoj, pjesničkoj, športskoj? Jasno, te su tri temeljne vrijednosti u biti Božja svojstva, pa se zato mogu u Bogu i zamjenjivati, tj. stajati jedna umjesto druge. A u nas su ljudi ta svojstva vrlo povezana.

Put, Istina i Život. Nije li to Gospodin Isus na najsavršeniji način formulirao, primjenjujući te tri vječne vrijednosti na sebe? On je i božanska Istina i Dobrota i Ljepota, odnosno Istina, Put i Život? (Iv 14,6). U njega je doista to troje jedno, savršeno: tko je od Istine, Njegov sluša glas; tko hoće ljepotu Života, On će mu je dati, i to u izobilju, zato se s neba i snizio i postao čovjekom; i tko hoće načina i Puta da dođe do Istine i Života, On je jedini Put i putokaz. Izvan njega spasa nema. Nitko ne dolazi Ocu osim po Njemu! Stoga izvan Krista nema ništa!

Dakako da su u vašim visokoškolskim pregnicima važne i prirodoslovne i matematičke znanosti i glazbena umijeća. Ali ni njih se ne može drugima predavati bez odgajalaštva. I to pravoga odgoja do neke dobi uzrasta i pravoga međuodgoja do groba, i to u sva tri smjera: istine, dobrote i ljepote.

Vi, nastavnici, nemojte se umoriti u odgajanju svojih studenata, alumna/odgajanika, koliko se god čini da su to već odrasle osobe! A vi, studenti, ponesite danas sa sobom misao da nema uspješna poučavanja drugih, za što se sada spremate, bez snažne odgojne sastavnice u vama samima i u vašem budućem poučavateljskom radu. Učitelj koji samo informira, a pri tom i ne formira - nije učitelj. Dobro reče ona učiteljica: može se biti vrlo obrazovan, a biti bezobrazan; a ne može se biti odgojen, i biti bezočan i drzak. To je kontradikcija. Odgojen i znači biti ne samo inteligentan, nego i dobar i divan. To se zove harmonija.

Prikazujem ovu sv. Misu za sve vas: da vaša akademska zajednica svake godine sve više i više milošću Božjom osnažena, novošću kandidata pomlađena i sposobnošću profesora odgojena: u Istini živi - *vivat*, u Dobroti raste - *crescat*, u Ljepoti cvate - *floreat*!

² ARISTOTEL, *Politika*, preveo Tomislav Ladan, Zagreb, 1988., str. 6.

³ *In Matthaeum, homilia*, 59.

BILJEŠKE S PETODNEVNA PUTOVANJA

Petak, 14. listopada. Polazak iz Mostara u **Požegu** u posjet biskupu Antunu Škvorčeviću, koji je bio uputio pozivnicu za inauguraciju Dijecezanskoga muzeja početkom listopada. Čestitke biskupu i gradu za prekrasno uređen gradski Trg sv. Terezije, gdje se nalazi i katedrala istoimene Svetice i zaštitnice grada Požege, i Katolička gimnazija, i Dijecezanski muzej, i drugi ostvareni projekti i objekti od utemeljenja ove biskupije u ovom okruženju. Trg noću osvijetljen i opremljen fontanama u bojama izgleda ljepše negoli po danu. Na večernjoj gozbi dvadesetak svećenika iz grada i okolice s mjesnim biskupom Antunom i gostom msgr. Zdenkom Križićem, gospičko-senjskim biskupom, karmelićaninom, koji je pozvan predvoditi svečano Misno slavlje na svetkovinu sv. Terezije Velike, karmelićanke, crkvene naučiteljice.

Subota, 15. listopada. Ujutro posjet Dijecezanskom muzeju svečano otvorenu 1. ovoga mjeseca. Sakralna umjetnost u posljednjih pet stoljeća iz Požege i iz raznih župa, i svaka druga umjetnost iz raznih razdoblja povijesti. Posjet i katedralnoj riznici, gdje je sve sama sakralna i liturgijska ostavština. Ono što su stoljeća skupljala i što je bilo razasuto posvuda, sada se, biskupovom zaslugom, nalazi izloženo na pojedinim katovima Dijecezanskoga muzeja.

Oko 10.45 ispred Biskupskoga dvora procesija s vjernicima, gimnazijalcima, raznim udrugama, vojnim i policijskim predstavnicima sa svećenicima i s petoricom biskupa - metropolitom Đurom iz Đakova, sufraganskim Antunom iz Požege i Đurom iz Srijema, predvoditeljem Zdenkom i mostarskim Ratkom polazi Terezijinim trgom prema Terezijinoj katedrali.

Nastupi katoličkih gimnazijalaca u katedrali, pozdrav biskupa Antuna, propovijed biskupa Križića o molitvi i moliteljici sv. Tereziji. Katedralni zbor nosi glas.

Objed je u Svećeničkom domu: biskupi, svećenici, bogoslovi, aspiranti, više od pedeset uzvanika.

Poslije podne polazak u **Bjelovar** u posjet biskupu Vjekoslavu Huzjaku, koji je obnovio stare zgrade i pretvorio ih u biskupske i župne dvore, a ima uokolo i drugih zgrada u ruševnu stanju koje bi se mogle pretvoriti u crkvena zdanja. Biskup se nada.

Večernja sveta Misa u 18.00 sati u katedrali sv. Terezije od Isusa. Obje spomenute barokne katedrale iz vremena carice Terezije iz 18. stoljeća, stoljećima župne crkve, a uspostavom biskupija: Požega 1997. i Bjelovar-Križevci, 2009., uzdignute su na dostojanstvo katedrale. I ovdje je oko 20 svećenika u koncelecijaciji. Crkva puna vjernika. U pozdravu biskupa Vjekoslava poziv biskupu Ratku da se osjeća kao kod kuće, uostalom i rođen je tu u blizini, u župi Rovišće, 1944. godine, ni deet minuta vožnje od Bjelovara. Biskup kroza životopis sv. Terezije izvlači poruke za suvremene vjernike: o molitvi, o patnji, o zvanju, o poslušnosti Crkvi, sve ono što je obilježilo život sv. Terezije od Isusa.

Nedjelja, 16. listopada. Biskupov pohod **Rovišću** gdje župniku vlč. Mihill Gojani. U početku sv. Mise biskupa pozdravlja drugi rođeni Rovišćanac, a roditelji mu doselili iz Rame, vlč. Željko Tanjić, rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u Zagrebu. Biskup uključuje u sv. Misu sve žive župe Rovišće i sve pokojne među kojima župnika vlč. Ljudevita Bajeca (1878.-1951.), Slovenca, koji ga je krstio 5. veljače 1944. (svoga djeda Jozu i baku Maru Previšku preminule u Predavcu 1942., brata Anđelka koji je preminuo u bolnici u Bjelovaru 1943. i staroga Ivana "bega", koji je umro u Rovišću 1944.). Biskup je u propovijedi o Isusovoj prisposobi o nepravednu sudcu i o vjernoj moliteljici udovici zaključio da Bog uslišava vapaje naše, pa i kada se čini da je posve kasno, opet je na vrijeme.

Poslije objeda pohod poglavarima i bogoslovima na **Jordanovcu u Zagrebu**. Prefekt o. Anto Pavlović ima pregled stanja svakoga bogoslova.

Susret s hercegovačkim bogoslovima. Četvorica su novih: David i Nikša u prvom tečaju, Petar u četvrtom, a novopridošli s Teološkoga instituta iz Mostara, Josip, u 5. tečaju. Kažu da se dobro prilagođuju sredini, disciplini i studiju.

Uvečer dolazak u zgradu Hrvatske biskupske konferencije. Dočekuje nas msgr. Enco i vlč. Fabijan, koji rade u generalnom tajništvu HBK. Susret s nadbiskupom Želimirom Puljićem, predsjednikom, i pristiglim biskupom Škvorčevićem.

Ponedjeljak, 17. listopada. Oko 9.00 okupljanje članova Mješovitoga povjerenstva HBK i SPC na dvodnevno razmjenjivanje mišljenja o čitanju dokumenata koji se odnose na život i djelo blaženoga Alojzija Stepinca. Izišlo je kratko priopćenje za javnost: "U ponedjeljak 17. i utorak 18. listopada 2016. godine u Zagrebu, u sjedištu Hrvatske biskupske konferencije održava se drugi sastanak Mješovitoga povjerenstva Hrvatske biskupske konferencije i Srpske Pravoslavne Crkve koje ima zadaću zajednički razmotriti ulogu blaženog Alojzija Stepinca prije, za vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata.

Sastankom o temi 'Nadbiskup Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva od 1934. do 1941. godine' u ime Svete Stolice predsjedja predsjednik

Papinskoga odbora za povijesne znanosti o. Bernard Ardura.

Kao predstavnici Hrvatske biskupske konferencije sudjeluju: zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić, biskup mostarsko-duvanjski mons. Ratko Perić, biskup požeški mons. Antun Škvorčević, te dr. Jure Krišto i dr. Mario Jareb s Hrvatskoga instituta za povijest. Kao predstavnici Srpske Pravoslavne Crkve na sastanku sudjeluju: mitropolit zagrebačko-ljubljanski Porfirije, mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije, episkop bački Irinej, episkop slavonski Jovan, prof. Darko Tanasković, veleposlanik, stalni izaslanik Republike Srbije pri UNESCO-u, te za ovu prigodu pozvani stručnjak prof. dr. Ljubodrag Dimić s Filozofskoga fakulteta u Beogradu.

Idući susret će se održati u Novom Sadu, 13. i 14. veljače 2017. godine, izvijestio je Tiskovni ured Hrvatske biskupske konferencije."

Utorak, 18. listopada. Nakon zasjedanje Mješovitoga povjerenstva i objeda povratak autocestom, cijelo vrijeme pod kišom, do Bijače. S nama je i Josip bogoslov koji dolazi na Teološko-katehetski institut polagati diplomski ispit i vraća se na Jordanovac dopuniti što nedostaje da stekne i diplomu isusovačkoga Filozofsko-teološkoga studija u Zagrebu radi pripremanja na svećeništvo.

DAN TEOLOŠKO-KATEHETSKOG INSTITUTA U MOSTARU

Mostar, 15. studenoga 2015. - U prostorijama katedralne župe u Mostaru 15. studenoga ove godine obilježen je svečanom akademijom Dan Teološko-katehetskoga instituta u Mostaru i njegova zaštitnika sv. Alberta Velikoga. Akademski čin započeo je molitvenom skladbom "Veselo svetkujmo" u izvedbi Mješovitoga zbora studenata ovoga Instituta, uz glasovirsku pratnju Drage Solde i Katedralnoga orkestra, a pod ravnanjem prof. don Nike Luburića. Studente, goste i predstavnike crkvenoga, akademskoga, kulturnoga i političkoga života grada i županije, napose mjesnoga biskupa Ratka Perića, izaslanika Katoličkoga bogoslovnog fakulteta prof. dr. Pavu Jurišića, rektoricu Sveučilišta prof. dr. Ljerku Ostojić s prorektorom i dekanima, te predsjednika Vlade HNŽ-a prof. dr. Nevenka Hercega, pozdravio je predstojnik Instituta prof. dr. Ante Pavlović. Nakon njegove zahvale nazočnima za sudioništvo, i kratkoga predstavljanja rada Instituta kroz pro-

teklu godinu, prisutnima su se prigodnim i poetičnim riječima i porukama obratili dr. Jurišić, rektorica dr. Ostojić i mjesni biskup Ratko kao domaćin svečanosti.

Kao i svake godine, na svečanosti je održano kratko predavanje koje predstavlja poseban akademski čin. Predavanje s naslovom "Antropologija katoličkoga identiteta" izložila je dr. Sanda Smoljo-Dobrovoljski, voditeljica Vrhbosanskoga centra za savjetovanje te profesorica na KBF-u u Sarajevu i na Institutu u Mostaru. Ona je u svjetlu kršćanske teološke antropologije i dubljega psihološkog i duhovnog shvaćanja pojma, sadržaja, značenja i obilježja čovjekova identiteta, govorila o katoličkom identitetu danas i njegovu značenju kako u životu pojedinca tako i životu suvremenoga društva i Crkve. U svečanom ozračju proslave Dana Teološko-katehetskoga instituta podijeljene su i pohvalnice i prigodne nagrade najuspješnijim studentima koji su postigli izvrstan uspjeh u prvom

i drugom ciklusu studija: Katarina Lauc, Serafina Kalfić, Katarina Milićević i Lucija Knezović. Kao znak zahvale Bogu za kršćansko zajedništvo

i akademsko druženje, za akademski čin i svečanost, koju je vodila Kristina Biokšić, na kraju je izvedena pjesma "Krist na žalu".

TREĆI SUSRET SVEĆENIKA BIH U TOMISLAVGRADU

Treći susret svećenika iz cijele Bosne i Hercegovine /prvi 2010., drugi 2013./ održan je u četvrtak, 16. lipnja 2016., u duvanjskoj župi sv. Mihovila arkanđela, u župnoj crkvi posvećenoj sv. Nikoli Taveliću u Tomislavgradu. Na susretu je sudjelovalo oko 250 svećenika, dijecezanskih i redovničkih, na čelu sa svim biskupima u Bosni i Hercegovini kao i apostolskim nuncijem u BiH nadbiskupom Luigijem Pezzutom, a sudjelovala su i oba franjevačka provincijala iz Sarajeva i Mostara. Svećenicima iz BiH pridružilo se i nekoliko svećenika iz Kotorske biskupije. Nakon riječi dobrodošlice koju je uputio duvanjski gvardijan fra Ante Pranjić uslijedila je molitva Srednjega časa koju je predvodio predsjednik Vijeća za kler BK BiH, biskup Ratko Perić.

Župnik u Goranaca, dr. fra Ivan Ivanda, održao je izlaganje na temu Božjega milosrđa, a o. Đani Kordić, karmelićanin iz Karmela sv. Ilije na Zidinama u župi Grabovica, predvodio je pokorničko bogoslužje s ispitom svećeničke savjesti.

Središnji događaj bilo je svečano Euharistijsko slavlje koje je predvodio predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine kardinal Vinko Puljić u zajedništvu s nuncijem Pezzutom i svim biskupima i nazočnim svećenicima, dok je prigodnu propovijed uputio vojni biskup u BiH Tomo Vukšić. Tijekom sv. Mise svi su svećenici obnovili svoja svećenička obećanja.

Prije završnoga misnog blagoslova svećenicima se obratio nuncij Pezzuto te biskup domaćin Ratko Perić. Msgr. Pezzuto pozvao je svećenike da se zapitaju "kamo je usmjerena magnetna igla moga svećeničkog srca"? te upriličio misli pape Franje prema kojemu su dvije bitne odrednice prema kojima treba težiti srce pastira: Gospodin i ljudi. Dodao je da svećeničko srce - kao i srce svakoga dobrog kršćanina - jest srce koje "uvijek izlazi od sebe" i koje ne prezire nikoga. Zaključio je da je svećenik "čovjek koji zna uključivati i čija se sreća sastoji u tome da bude kanal milosrđa između Boga i ljudi".

Biskup Ratko, na čijem je teritoriju održana ova svečanost, istaknuo je da je ovaj susret izraz

svećeničkoga zajedništva s Kristom i međusobno te dodao da su ovakvi susreti pokazatelj da mogu biti jedno srce i jedna duša na vlastito dobro i na dobro vjernika koji su povjereni njihovoj pastoralnoj skrbi. Posebnu zahvalnost uputio je nunciju Pezzutu za poruku Svetoga Oca i za upućene riječi. Zahvalio je i svim okupljenim biskupima i svećenicima različitih službi kao i župnoj crkvi i franjevačkom samostanu u Tomislavgradu gdje je održan susret.

Liturgijsko pjevanje animirao je bogoslovski zbor Franjevačke teologije iz Sarajeva "Fra Nenad Dujić" pod ravnanjem fra Emanuela Josića. Liturgijska asistencija bila je sastavljena od bogoslova Vrhbosanskoga bogoslovnog sjemeništa i Nadbiskupijskoga misijskog međunarodnog sjemeništa "Redemptoris Mater" pod vodstvom fra Danimira Pezera, prvoga meštra bogoslova na Franjevačkoj teologiji u Sarajevu.

Nakon Svete mise bilo je razgledanje muzeja i galerije franjevačkoga samostana i zajednički objed i druženje.

Ovdje prenosimo sve što je na susretu izgovoreno a zapisano. Uvodnik u Liturgijski vodič objavili smo u rubrici: Izvanredna godina Božjega milosrđa.

PORUKA PAPE FRANJE

Sveti Otac Papa Franjo s radošću je primio vijest da će se 16. lipnja u Tomislavgradu održati Nacionalni susret svećenika iz čitave Bosne i Hercegovine te od srca pozdravlja sve sudionike: časnu braću u biskupstvu, drage svećenike kao i vjernike koji vas prate svojim molitvama. Nasljednik Svetoga Petra podsjeća nas kako svećenik djeluje kao svjedok božanske ljubavi upravo zbog toga što je on sam istodobno znak i sredstvo susreta s Kristom. Samo je na taj način svaki svećenik, redovnik pozvan živjeti bojazni i nade svojega naroda. Dragi prijatelji, Vrhovni Svećenik neumorno nas ohrabruje govoreći kako je zadatak nas biskupa, svećenika i redovnika da ljudima očitujemo Božju blizinu, da im pružimo Njegovu

ruku koja snaži i ozdravlja. No, ne smijemo zanemariti same sebe i svoje osobno posvećivanje. Briga za vlastiti duhovni rast i pastoralna ljubav prema ljudima uvijek idu zajedno te se uzajamno obogaćuju, i nikada se ne mogu odvojiti. Tako predan u volju Božju, oslonjen na Krista i ojačan molitvom, svećenik postaje uvijek iznova istinski svjedok Božje ljubavi i milosrđa (usp. Govor, Susret s klerom, redovnicima, redovnicama i sje-menistarcima, Sarajevo, 6. lipnja 2015.). Posve-

ćujući sve svećenike Presvetom Srcu Isusovu te zazivajući zagovor Blažene Djevice Marije, Majke svećenika, Sveti Otac traži da ustrajete u molitvi za Njegovo služenje sveopćoj Crkvi te rado udjeljuje poseban Apostolski Blagoslov Vama, Uzoriti, braći biskupima, predragim svećenicima kao i svemu narodu Božjemu ljubljene Crkve u Bosni i Hercegovini.

Kardinal Pietro Parolin
Državni tajnik Njegove Svetosti

PROPOVIJED MSGR. TOME VUKŠIĆA, VOJNOG ORDINARIJA U BIH

Uzoriti gospodine kardinale!
Draga braćo biskupi i svećenici!

Radujem se s vama što smo se, kao prezbiterij s područja cijele naše Biskupske konferencije, po treći put okupili na svoj molitveno duhovni susret. Zahvaljujemo milosrdnom Bogu za ovaj milosni događaj i molimo Njegov blagoslov, kako bismo mogli stalno duhovno rasti. Našu radost uvećavaju prisutna braća, koji su također podrijetlom iz Bosne i Hercegovine a djeluju u drugim krajevima. Dobro nam došli!

Budući da se nalazimo u Godini milosrđa, koju živi cijela Katolička Crkva i svaki njezin član kao priliku za svoju duhovnu i pastoralnu obnovu, učinilo se prikladnim danas zajedno razmišljati o tomu da je svećenik, po svojoj službi, svjedok i posrednik Božjega milosrđa radi posvećenja i spasenja ljudi! To je svećeničko poslanje i svrha koja bitno obilježava njegovo zvanje. O tomu bih najprije izrekao nekoliko načelnih misli a potom, služeći se biblijskim tekstovima koje smo upravo čuli, ta bih načela pokušao spustiti u naše konkretno dušobrižništvo.

Poznato nam je, dakle, da u Crkvi Kristovoj vjernici slave sakramente prvenstveno radi veće slave Božje, a primaju ih radi svoje duhovne koristi, odnosno radi svog osobnoga posvećenja i svoga spasenja. No sakrament Reda poseban je po tomu što je usmjeren k spasenju drugih a, ako doprinosi i osobnom posvećenju zaređenoga svećenika, to biva upravo po služenju, koje on iskazuje drugima, i u mjeri u kojoj služi za izgradnju Božjega naroda.¹ Naime, sakrament Reda smo

primili i njega vršimo, kao i sva druga naša braća po cijelomu svijetu, prvenstveno radi duhovnoga dobra drugih ljudi.

U tom smislu, sveti Ivan Pavao II. nas podsjeća da je svećenik, ustvari, snagom posvećenja, koje prima sakramentom Reda, od Oca po Isusu Kristu poslan drugima. Odnosno, svećenik je na poseban način suobličen Isusu Kristu kao glavi i pastiru svoga naroda, da bi živio i djelovao u snazi Duha Svetoga u služenju Crkvi i radi spasenja svijeta.²

Upravo na to poslanje svakoga svećenika i odgovornost za tu časnu obvezu služenja drugima upozorio je još apostol Petar kada razmišlja o odnosu duhovnih pastira prema vjernicima. U tom tekstu Božje objave čitamo ove riječi: "Prezbitere dakle među vama opominjem, ja su-prezbiter i svjedok Kristovih patnja, a zato i zajedničar slave koja se ima očitovati: pasite povjereno vam stado Božje, nadgledajte ga - ne prisilno, nego drago-voljno, po Božju; ne radi prljava dobitka, nego oduševljeno; i ne kao gospodari Baštine nego kao uzori stada. Pa kad se pojavi Natpastir, primit ćete neuveli vijenac slave" (1 Pet 5,1-4).

Tako svećenici, kako nas poučava Drugi vaticanski sabor, bilo da se mole ili klanjaju, bilo da propovijedaju riječ Božju, bilo da prikazuju Euharistijsku žrtvu i dijele ostale sakramente, bilo da ljudima na drugi način služe, uvijek nešto doprinose povećanju Božje slave na ovom svijetu i napretku ljudi u božanskom životu. A da bi to mogli posvema postići, potrebne su im kreposti, koje se u ljudskom društvu s pravom cijene. A te su: dobrota srca, iskrenost, karakternost i ustraj-

¹ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, 1534.

² Postsinodalna pobudnica *Pastores dabo vobis*, 12.

nost, uporno zalaganje za pravednost, uljudnost i druge, koje nam preporučuje apostol Pavao (usp. Fil 4,8): sve što je istinito, časno, pravo, nevino, ljubazno, što je na dobru glasu i sve što je krepno i hvale vrijedno³ - To je pastoral svetosti radi posvećenja drugih!

Po svojoj službi svećenici nastavljaju Kristovu službu po kojoj očitiju i posreduju Božje milosrđe ljudima. To čine, kao navjestitelji Riječi Božje, prvenstveno po naviještanju najvećega djela milosrđa, koje je Bog iskazao po utjelovljenju i uskrsnuću Isusa Krista. Vršte to i kao poslužitelji sakramenata, a osobito Ispovijedi i Euharistije, te kao odgojitelji Naroda Božjega. Odnosno, u mjeri u kojoj se suobličuje Kristu, svećenik postaje autentičan svjedok Božjega milosrđa. A u mjeri u kojoj takav svećenik svjedoči i propovijeda, on postaje poslužitelj i posrednik istoga milosrđa. Pontifeks između Boga i čovjeka. I vršeći to, svećenik iskazuje najveći oblik milosrđa prema braći i sestrama. Ili, kako se izrazio papa Franjo, po toj svojoj službi svećenik je "kanal milosrđa".⁴

Draga braćo!

Na razini konkretnoga dušobrižništva, kad se razmišlja o odnosu svećenika prema vjernicima, postoji jedna misao u Dekretu *Prebyterorum Ordinis* o službi i životu svećenika (br. 4), za koju bi se moglo reći da nije dovoljno prisutna u crkvenoj javnosti, a silno je važna za svećeničku duhovnost i poslanje. Ta misao glasi: "Prezbiteri su dakle dužnici svima (*Omnibus ergo debitores sunt Presbyteri*)."⁵ Taj svećeničkov dug prema svakom čovjeku sastoji se u tomu da drugima omogući pristup istini Evanđelja, koju u Gospodinu već sam posjeduje. Odnosno, još konkretnije kazano: "Bilo, dakle, da pogane, svojim primjernim životom među njima, navode da slave Boga, bilo da onima koji ne vjeruju otvorenim propovijedanjem naviještaju otajstvo Krista, bilo da predaju kršćansku katehezu ili tumače nauk Crkve, bilo da nastoje probleme svoga vremena tumačiti u Kristovu svjetlu, [svećenici] uvijek moraju naučavati ne svoju mudrost nego riječ Božju i sve uporno pozivati na obraćenje i svetost. Svećeničko propovijedanje - koje je u današnjim prilikama vrlo često izvanredno teško - da bi lakše pokrenulo srce i duh slušatelja, ne smije izlagati riječ Božju samo općenito i apstraktno nego vječnu istinu

Evanđelja mora primjenjivati na konkretne životne prilike".⁵ - Svećenik je, dakle, evangeliziran da evangelizira. On je zvanje koje se definira, ostvaruje i prepoznaje u relaciji. On je evangelizirani evangelizator.

Upravo s nakanom još jačega utjelovljenja ovih misli u našim životima i našem dušobrižničkom djelovanju, i sa željom da se podsjetimo što je to primjena vječne istine Evanđelja na konkretne životne prilike, te kako treba izgledati milosrđe na djelu, izabrana su današnja misna čitanja, koja nas poučavaju upravo o konkretnom služenju.

U prvom čitanju prorok Izaija poučava da je Bogu po volji, ako se pomaže, da se kidaju nepravedni okovi i razvezuju spone jarmene, ako puštam na slobodu potlačene, ako dijelim svoj kruh s gladnima, ako pod svoj krov uvodim beskućnike, ako obučem onoga tko je gol i ne krijem se od onoga tko je moje krvi. To jest, tako se iskazuje milosrđe! Ako, k tomu, pomažeš još da se iz tvoje sredine ukloni svaki oblik zarobljenosti te svaka prijetnja i strah, odnosno ispruženi prst, ako ukloniš besjedu bezbožnu i brineš se za potlačenoga i gladnoga, "tvoja će svjetlost zasjati u tmini i tama će tvoja kao podne postati" i Gospodin će te obilato nagraditi (usp. Iz 58,6-11).

Da bismo to mogli ostvarivati u svojim životima i dušobrižništvu, potrebno je, kako poučava sveti Pavao u današnjem drugom čitanju, da u nama umre stari čovjek sa svojim manama i da nas, kao izabranike Božje, resi: milosrdno srce, dobrostivost, poniznost, blagost, strpljivost, da podnosimo jedni druge, da si uzajamno opraštamo ako postoje kakve pritužbe, da mir Kristov upravlja našim srcima, da budemo zahvalni, da bogatstvo Kristove Riječi prebiva u nama, da se poučavamo i urazumljujemo u svakoj mudrosti, da slavu iskazujemo Bogu i da, što god riječju i djelom činimo, sve vršimo u imenu Gospodina Isusa (usp. Kol 3,12-17). Sve su to pretpostavke i konkretne vježbe milosrđa! A povrh svega ljubav! To je sveza cijeloga savršenstva, to jest unutarnji vez Crkve Kristove, jer sveti Pavao pojmom "savršenstvo" ovdje naziva duhovno ostvarenu zajednicu vjernika.

Na trećem mjestu čuli smo Isusovu pouku u obliku prispodobe o milosrdnom Samaritancu. Iz nje jasno proizlazi da je napadnuti čovjek, viđen u

³ Usp. *Prebyterorum Ordinis*, 2.

⁴ Homilija na Misi u povodu jubileja svećenika i sjemeništara, 3. lipnja 2016.

⁵ *Prebyterorum Ordinis*, 4.

okviru Isusova nauka, zapravo simbol svih osoba koje trpe, bez obzira da li opravdano ili neopravdano, s razlogom ili bez razloga. Pri tomu, društveni značaj, služba i odgovornost, bilo napadnutoga čovjeka bilo napadača, sporedna su pitanja u ovoj prispodobi. Osnovno pravilo, koje Isus provlači kroz nju, jest spremnost da se prepozna potrebe drugoga i raspoloživost da se ponudi pomoć. I nije od maloga značenja za nas svećenike i naše djelovanje to što svećenik i levit, iako su bili vjerska struktura i službeni predstavnici Božje ljubavi i milosrđa u Izraelu, nisu dobro prošli u Isusovoj prispodobi. Velika je to opomena i važan podsjetnik! Uz to, ova prispodoba nudi kršćanski koncept milosrđa i humanizma, koji je bio posvema nov za ono vrijeme. U njemu su nadvladane sve rasne, kulturne, političke i vjerske granice. On je sveopći. No, u vidu cjelokupnog evanđelja, ova prispodoba dobiva duboko kristološko obilježje. Naime, Samaritanac je, ustvari, Isus Krist koji, po svojoj ljubavi, objavljuje Božju ljubav prema svim ljudima i poziva sve ljude da iskazuju dobrotu svakomu tko je u potrebi. A ta ljubav prema bližnjemu treba biti shvaćena i tumačena kao nastavak ljubavi, koju nam je Bog iskazao.

Posvema smo svjesni da najveći oblik milosrđa, kojega svećenik može učiniti prema čovjeku, jest

ponuditi mu Isusa kao dobroga Samaritanca, kao onoga koji liječi svaku ranu i svaku ostavljenost, koji pobjeđuje čak i smrt. Znademo da smo, kao i Krist svećenik, pomazani radi ljudi da bismo, po Crkvi, bili blizu konkretnom narodu Božjemu koji nam je povjeren, i kako bismo i sami, poput Isusa, bili dobri samaritanci. Stoga na kraju molimo⁶: Gospodine Bože, pomози nam da nitko ne bude isključen iz naših srdaca, iz naših molitava, radosti i osmijeha; da očinskom ljubavlju prihvaćamo sve ljude, a kad ih opominjemo, da to uvijek bude sa željom da ih približimo Bogu; da nikoga ne preziremo već da sve rado prihvaćamo; da budemo sluge zajedništva, posebice dobrih odnosa i suradnje među nama svećenicima; da ne očekujemo pozdrave i pohvale drugih a, kad se pojave, da nam ne ugroze zdravu skromnost; da prvi pružamo ruku i da odbacujemo ogovaranje i osude; da ne vičemo na onoga tko Te ostavi i tko se izgubi na putu, već da uvijek budemo otvoreni primiti ga nazad kao milosrdan otac; da strpljivo slušamo slabosti, grijehe i probleme te da pratimo korake osoba obasipajući ih božanskim oprostom i velikodušnim suosjećanjem. Onako kako je to radio Isus Krist, Dobri Samaritanac i Veliki Svećenik, koji s Tobom živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

LICE MILOSRĐA

Dr. fra Ivan Ivanda

Bog je milosrdni Bog, koji je svoje milosrđe očitovao u svome Sinu, koji nije došao osuditi, nego spasiti. "Crkva ima zadatak naviještati Božje milosrđe, to živo srce evanđelja" - kako kaže današnji papa u "Misericordiae vultus" ("Lice milosrđa") - buli najave izvanrednog jubileja milosrđa. Danas se gotovo zaboravilo da je druga enciklika Ivana Pavla II. "Dives in misericordia" ("Bogat milosrđem") bila posvećena temi milosrđa. I papa Benedikt je isticao "da je milosrđe božanska sila koja se suprotstavlja svim zlim silama našega vremena". Postoji, dakle, kontinuitet milosrđa od Isusa, našega Spasitelja do naših dana u Crkvi, i milosrđe nije nešto što tek treba otkriti i demonstrirati svijetu. Ono je uvijek tu, u Crkvi, u sakramentima, u naviještanju, i možda je puno lakše

govoriti o milosrđu, nego o kajanju, o obraćenju, o naporu koji treba učiniti da bismo zadobili milosrđe. U svakom slučaju, puno je lakše govoriti o milosrđu, negoli o Bogu sucu, o mogućnosti da čovjek proigra ponudu milosrđa, da se vječno izgubi. Govor o milosrđu je potreban i važan u svijetu nemilosrđa i okrutnosti, i papa to zna, i to nudi kao odgovor Crkve "znakovima vremena". No, važan nam je i dar razlikovanja, da ne bismo upali u ponudu "jeftina milosrđa" ili milosrđa bez pravednosti, u neobvezatnu i neozbiljnu, teološki neprimjerenu ponudu milosrđa svakomu bez razlike i bez uvjeta, kao da bi milosrđe bilo nešto što Bog daje, posebno danas, kao svoj dar napaćenu i grješnu čovjeku, a da od njega pritom ništa ne traži.

⁶ Usp. PAPA FRANJO, *Homilija na Misi u povodu jubileja svećenika i sjemeništara*, 3. lipnja 2016.

Vjerujem da smo svi pročitali papine naputke, da imamo dovoljno informacija, pa ovdje ne kanim davati informacije ili navoditi citate iz dokumenata, nego - budući da smo ovdje mi svećenici na okupu - pokušati zadatak koji mi je povjeren da progovorim o Božjem milosrđu, izvršiti tako što ću umjesto informiranja potaknuti na razmišljanje o nama djelatiteljima i navjestiteljima milosrđa. Dakle, više formativno nego informativno. Da milosrđe može biti problem i poteškoća nama koji smo pozvani

propovijedati ga i prvi svjedočiti, o tomu nam govori jedna važna biblijska knjiga, Jonina knjiga. Svega stranica i pol, 48 redaka, ali je iznimno sadržajna.

Knjiga govori o Jahvi, on je glavni lik, a nosi naslov Jona. Jahve sve pokreće, potaknut svojim milosrđem, njegova je prva i posljednja riječ. Ali, Jona je onaj po kome je knjiga nazvana. To znači: u mom i tvom životu Bog igra glavnu ulogu, on je pokretač i dovršitelj, ali se moje i tvoje ime ne briše. Mi smo važni Bogu kao njegovi suradnici. Toliko smo mu važni da ne stavlja sebe na prvo mjesto, nego nas. On nije u naslovu. U naslovu je pojedinac, ja, ti.

I knjiga ništa ne kaže kada je Jona postao prorok, zašto i kako. O tome šuti. Počinje tako da u jednom trenutku dok Jona sjedi mirno, možda se i zalijenio, u dokolici, Jahve kaže: ustani. I s time sve počinje. Božja riječ upućena njegovu proroku. Tko je on mi ne znamo, osim da je Jahvin, da mu pripada, da je njegov. Jahve se obraća svome čovjeku. Svi koji imaju bilo kakav savez s Jahvom mogu se pronaći u liku Jone. Tko je kršten, jer ima savez krštenja. Tko je zaređen za svećenika, jer ima savez svetoga reda. I budimo pozorni, jer ova knjiga vrlo iskreno govori o tome kakvi su oni koji su Jahvini.

"Ustani, idi u Ninivu i propovijedaj jer se njihova zloća popela do mene." Tu je veliko zlo i Jahve hoće pomoći, spasiti. No, potreban mu je njegov, netko tko će prenijeti njegovu riječ. On treba ljude, treba svoje, treba proroke. Što čini Jona? Na zapovijed "ustani" ustaje, ali to je samo prvi dio. "Idi u Ninivu" - a Jona bira drugi pravac. Posve suprotno. On hoće u Taršiš, to je na drugoj strani. Neposluh. Moguće je biti Jahvin i na njegovu zapovijed okrenuti leđa, ići u drugom pravcu. Posve suprotno od Jahve. I nije slučajno da je Jona promijenio pravac. Nije se zbunio, nije krivo razumio Jahvinu riječ. On je dobro razumio što se hoće od njega, ali on hoće suprotno. Takvi

smo mi često, mi koji smo njegovi svećenici. Takvi smo mi koji se nazivamo njegovima. Bog kaže jedno i mi točno znamo što on kaže i što hoće od nas, i mi u suprotnom pravcu.

I on ide u Taršiš i ima čime onamo otputovati. On ne živi samo od Jahve, od odnosa s njime. Živi i od nečega drugoga, ima i neki drugi svijet. I ima mogućnosti na neki drugi način organizirati svoj život. Uzima kartu i ulazi na lađu, no digne se oluja na moru. Vrlo jasno se hoće reći: životne oluje, životne krize, vjetar i more kad se uzburka, iza njih stoji Jahve. Koja mu je namjera? On ne želi kazniti svoga Jonu koji bježi od njega, nego se služi svime, i olujama i krizama, da bi došao do Jone, do srca svoga proroka. I ovo je za nas jako važno znati: nema ništa teže Jahvi nego da dođe do srca svojih. Bit će mu puno lakše doći do srca Ninivljana, da ga sluša vjetar i more, nego li njegov prorok. Iluzija je da smo mi bliže Bogu samo po tomu što smo njegovi, jer imamo savez s njime. Mi najčešće bježimo od Jahve. I onda se on služi krizama, olujama. Štoviše, sam ih podiže, ne bi li nas izvana, izvanjskim krizama, izvanjskim strahom otvorio iznutra za svoju volju.

Mornari su druge vjere, oni su pogani, i oni čine sve da spase goli život. Joni nije do života, on bježi na dno lađe i spava. Ništa ne poduzima, najradije bi prespavao. To je ono kada nas stignu životni problemi pa ih treba rješavati mi bismo ih najradije prespavali i probudili se, kada sve prođe, u novom svijetu. I to je bijeg u san. No, nije san jedini bijeg. Ima ih mnogo vrsta. Na mnogo načina se bježi od Jahve. Netko u san, netko u alkohol, netko u blud, netko u aktivizam, netko u gradnju karijere. Sve je to u biti bježanje od Jahve i njegova zahtjeva. Izbjegavanje da svoju svijest istinski suočim s njime.

I pogani puno bolje vide nego Jahvin prorok. On spava, oni su budni. Nije mu stalo do života, njima je stalo. I oni dobro prepoznaju da Jahvin prorok nije načistu ni sa sobom ni sa životom. I da iza toga stoji veliki neriješeni problem između njega i Jahve. I dolaze mu i kažu: hajde, što spavaš, moli svoga Boga! Oni lako na njemu odčitavaju da on ne moli. To svi vide, to i pogani vide. Tako je lako prepoznati svećenika koji ne moli. To svi vide. Najčudnije je zapravo što on to sam ne vidi. Jer je on slijep za samoga sebe. A svi vide okolo. Golu činjenicu da svećenik može živjeti bez molitve.

I Jona kaže: "Ja sam razlog zašto se digla oluja". Nekada oni koji pripadaju Jahvi znaju da su oni

razlog nemira. I mi točno znamo da među nama koji smo Jahvini ima onih koji unose nemir, svađu, napetost, podjele, nesporazume. Prenosimo svoju muku na druge, prenosimo svoje nevrjeme na druge. Umjesto da donosimo Božju riječ, mir koji samo Bog daje.

Kakvi su pogani? U ovom slučaju puno bolji od Jone. On kaže: bacite me u more, ali oni još neće. Pokušavaju doći do obale i tek kada ne uspijevaju bacaju ga u

more. I ono se smiruje. Nastupa mir, poganima i lađi, ali ne i Joni. Jahve zapovjedi velikoj ribi da proguta Jonu. To je, naravno, slika, ali hoće reći vrlo važnu stvar: kada se nađemo na dnu, daleko od Jahve, u neposluhu, u mraku, onda se događa s nama isto što s Jonom. Dosada je spavao i bježao od Jahve, a sada počinje moliti. Muka ga natjerala. Ali, kako moli? Moli naučene molitve, ne govori iz srca, nego ponavlja psalme mehanički, profesionalno, onako kako i mi nekad recitiramo časoslov profesionalno, računajući da je to molitva. Ali, Jahve ipak uslišava. Njemu je dovoljno malo, minimalno, neznatno, pa da usliši. I Jona pristaje da će biti poslušan Jahvi, zavjetuje se na poslušnost.

No, da nije riječ samo o bajci, jednoj staroj priči, jednoj staroj knjizi, svjedoči i to da se sam Isus poziva na Jonu, da ga on priznaje prorokom. Naravno, mi znamo da će Isus također biti tri dana u grobu, u mraku, u smrti, i da će izaći van, uskrsnuti. No, to nas upućuje na nešto drugo. Bog ne čeka da njegov prorok, onaj tko mu pripada, bude savršen, dobar i poslušan pa da on djeluje preko njega. Da je Jahve čekao da se Jona obrati, Ninivljani nikada ne bi čuli o Jahvi i nikada se ne bi obratili. Jahve se služi svojim neposlušnim, lošim prorocima. Služi se lošim svećenicima.

Kada je Jona postao od neposlušnoga poslušni, ustaje i čini ono što Jahve kaže. Bog ponavlja istu zapovijed. Prvi put je rekao: ustani, idi u Ninivu i propovijedaj, i to kaže i drugi put. Važno je primijetiti da Jahve ne pravi kompromis. Nije rekao: pa dobro, Jona je bio loš prorok, bio je neposlušan kada sam mu zapovjedio, pa daj da malo smanjim zapovijed, da bude malo drukčija, ublažena, napraviti ćemo kompromis pa će možda poslušati. Ne. Jahve ostaje isti. I njegova zapovijed ostaje ista. Ona se ne mijenja. Bog ne pravi kompromise niti ih dopušta. Iako bismo mi tako rado i tako često htjeli kompromise s njime.

I Jona propovijeda. Što? Cijela propovijed u izvornom jeziku ima samo pet riječi. Drugim ri-

ječima, kada Jona propovijeda ono što od njega Jahve traži, onda je škrt na riječima. Jedva kaže to što Jahve hoće. Kada je govorio o sebi mornarima na brodu, pričao je cijelu priču, kako bježi od Jahve, kako on ne može s njime, kako on ima svoj pravac. Tada je znao pričati o sebi, puna su mu usta, ne može stati. Kada propovijeda sve stane u pet riječi. One glase: "Još 40 dana i Niniva će biti razorena". Nema ni govora o obraćenju, nema ni govora o milosrđu Jahvinu. Propovijeda

prijeteci. Još 40 dana i zapamtiti ćete! Prijeti. I ovdje se oštro vidi: Jahvu sluša vjetar, more, slušaju ga pogani, sluša ga velika riba, sluša ga 120 000 zlih ljudi, ogrezlih u grijehu i zlu. Jedini koji ga ne sluša je njegov prorok Jona. I kada ga sluša, to je škrt i preko volje. Oni koji mu pripadaju znaju biti tako škrti i bezvoljni, kao i Jona.

I Niniva je poslušna i obraća se. Oni kažu: tko zna, možda se Jahve smiluje. Oni ne znaju hoće li se smilovati. To im Jona nije rekao. To nije ni propovijedao. A oni ipak misle: mi ćemo napraviti što možemo, povjerovat ćemo, pa ako se smiluje. Vjeruju da bi Jahve mogao promijeniti svoju prijetnju, da bi ih mogao spasiti. To je naznaka da veliki grješnici imaju u sebi negdje duboko zakopanu svijest da bi Bog ipak mogao biti onaj koji oslobađa od zla, koji skida teret grijeha, zla i smrti, da bi on ipak mogao biti takav. Slute da njihovo zlo može u konačnici samo Bog skinuti. I još se nešto važno može naučiti od Ninivljana. Oni nisu došli pred Jonu i rekli: pa znaš mi jesmo činili zlo, ali imali smo razloga, i vi ste nas napadali. Ne, ne. Oni kažu vrlo jednostavno: sagriješili smo, kajemo se, smiluj se. Autentično kajanje se može naučiti ne od Jone, nego od Ninivljana. Ne od neposlušnoga Jahvina proroka Jone, nego od zlih Ninivljana. Grijeh shvaćam samo kad razumijem: činio sam zlo, žao mi je, kajem se, oprosti. Bez opravdavanja. Čim se opravdavamo, nije posrijedi izvorno, autentično, bistro shvaćanje grijeha. Mi nekad dođemo pa se pravdamo Jahvi pa sve što smo činili ružno i tužno na koncu ispadne: pa i nismo mogli drukčije nego tako. Pa tako smo i trebali na koncu. Od Ninivljana nam valja naučiti što je kajanje: griješio sam, žao mi je, smiluj se.

I Jahve se smilovao. I tu bi trebao biti kraj priče. Ali knjiga ne staje tu, ide dalje. Zato što i nije riječ o Ninivi, nego o Joni. Zato što je Jahvi lako obratiti grješnike koji se kaju. Lako je se njemu smilovati. Jedva čeka da se smiluje grješniku. Traži i najmanju šansu da mu se smiluje. Ali mu nije lako s njegovima. S njegovim prorokom Jonom.

Mi svi propovijedamo. Nema ništa draže onom tko propovijeda nego da se njegova riječ ostvari. Dođete na oltar, propovijedate i odjednom se svi obrate. To je san svakog propovjednika. To se dogodilo Joni. Kratka propovijed i odjednom se cijeli grad obratio. I što Jona čini? Pjeva radosne pjesme, zahvaljuje Bogu s klicanjem? Ne. Rasrdio se i bijaše mu krivo. Njemu je dosta života, on bi umro, više mu se ne živi jer

se Jahve smilovao. On bi htio drugoga Boga. On bi htio Boga koji se ne bi smilovao. On bi htio Boga koji će kazniti Ninivu. Njegov prorok hoće drukčijeg Jahvu. Njegov prorok se ne slaže s Jahvom. I mi otkrivamo: moguće je govoriti Božju riječ, propovijedati, drugima naviještati i imati srce koje kaže: ja takvoga Boga ne želim. Meni treba drukčiji Bog. Meni treba Bog osvetnik da ja jednom konačno vidim kako on kažnjava grijeh. Kako kažnjava one koji su krivi.

I pita ga Jahve: "Imaš li ti pravo da se srdiš?" On se i dalje bori za svoga proroka. Nije ga otpisao i rekao: ti mi ne trebaš, ti bježiš. Jahve gotovo trči za njim. On ga nikada neće prekriziti. Nije se pokajao zbog njega, ili rekao: evo žao mi je što sam ga pozvao, žao mi je što je moj, volio bih da je netko drugi. Ne. A Jona bježi od njega, ne slaže se s njime, hoće nekog drugog Boga, ali Bogu je stalo do njega. Ova knjiga je zapravo priča o tome što Jahve čini za svoga proroka, da ga dovede k sebi, da dopre do njegova srca.

U čemu se sastoji Jonina muka? Jahve mu daje hlad, daje mu odmora, daje mu onaj bršljan. Na neki način sada postupa vrlo nježno s njime. Hoće ga izliječiti od glavne boljke - od zlovolje. Jonino srce je puno zlovolje. Što je zlovolja? Srce koje uvijek traži zlo. Srce koje hoće da Bog zlom uzvрати zlima. To je srce koje prema vani govori Jahvine riječi, a iznutra je puno zlovolje. I mi ovdje uočavamo: lako je Jahvi izići na kraj s onima koji su zlo činili prema vani, ali kad se uvuče zlo u srce, pa makar ti bio njegov prorok, njegov svećenik, njemu je gotovo nemoguće doći do srca i promijeniti ga, izliječiti ga od zlovolje. Jahve vidi srce. I Jahve vidi da je njegovo zlovoljno srce prepreka da ima ispunjen život. I zato je Jona došao na granicu smrti, zato je njemu bolje umrijeti.

Jahve čini za Jonu sve što može, ali nikada ne prelazi tanku granicu njegove slobode. On sam mora odlučiti hoće li se odreći zlovolje u srcu ili neće. Je li se Jona obratio? Mi ne znamo. Knjiga ne završava time da kaže: i Jona se na kraju obratio. Ne. ona završava Jahvinim riječima: tebi žao

bršljana, a meni da ne bude žao ljudi. Mi ne znamo je li se Jona obratio. Ali znamo jedno: ako je ikome trebalo obraćenja, trebalo je Joni. I znamo: ovo je važna poruka za sve koji su Jahvini, koji su u njegovoj službi, jer im se srce može ispuniti zlovoljom, a da istodobno misle kako su bolji od drugih. I poziv da pogledamo u vlastito srce. S jasnom svijesću o Božjoj nakani: s Ninivljanima je nakana da se obrate, da ih ne kazni, da ih spasi. S neposlušnim i zlovoljnim Jonom nakana je da ga iscijeli, da mu ozdravi srce, da ga oslobodi zlovolje. I dok je nama moguće zatvoriti se, Jahve uvijek ostaje neprestano otvoren, neprestano s voljom da oprašta, neprestano s voljom da nas iščupa iz našega zla, iz naše nevjere, iz naših bjegova. Ne otpisuje nas ni onda kada smo blizu smrti. Njemu je stalo da nas iščupa iz zlovolje, iz blizine smrti, i uvede u puninu života.

Zaključak: Milosrđe je potrebno najprije nama koji ga naviještamo. Nedopustivo je da svećenik ispovijeda druge, a sam se godinama nije ispovjedio. Kako ja mogu znati što je milosrđe ako ga sam nisam iskusio i kako mogu pozivati druge da ga prime ako mislim da meni samomu ne treba?! Računati s Božjim milosrđem ne znači biti preuzetan i prepustiti se grješnu životu, misleći: sve će Bog poravnati i oprostiti i na kraju će biti happy end. Pascal kaže: "Upravo zbog toga što u Bogu ima milosrđa, moramo uložiti sve napore da ga zadobijemo". Nemojmo podleći demonskoj prijevari - neki propovjednici to već čine - koja kaže: svi će se spasiti, svima će Bog oprostiti, on bezuvjetno oprašta. Gotovo je postala krilatica: "Bog bezuvjetno oprašta". Bog ne oprašta bezuvjetno. Postoji jedan uvjet: iskreno kajanje. Bez toga nema oproštenja. Milosrđe dobiva onaj tko ga traži i tko ga je spreman davati drugima.

Otvrdnuće srca je suprotnost milosrđu. Koliko je danas važna i potrebna ona molitva: "Isuse blaga i ponizna srca, učini srce moje po srcu svome". Postoji zastrašujuća mogućnost da srce otvrdne, okameni se, postane tupo i bezosjećajno. Tada izgubimo osjećaj za božansko, za sveto, za milosrdno, za ono što je izvorno Isusovo. Onda mi lako uđemo u vlastita mjerila, vlastito naučavanje, i nerijetko izdajemo Kristov nauk i nauk Crkve. Milosrđe nije ljudima servirati nešto što je protivno nauku Crkve, to je suprotnost milosrđu. Istinsko je milosrđe pomoći ljudima da mijenjaju srce, da mijenjaju poglede na život, da ih usklade s evanđeljem.

Ništa ne čini srca toliko tvrdim kao vlastita pravednost. Opravdanje sama sebe početak

je svake tvrdoće srca spram drugih. Ako ćemo samo tražiti opravdanja svi ćemo biti u pravu, jer svatko sebe opravdava i svatko hoće biti u pravu. Nevjerojatno je kako ćemo lako i jednostavno opravdati sve u svome životu, i što valja i što ne valja. Pogotovo ono što ne valja. Takvi smo ljudi, ja prvi. Ali, ako imalo uđemo u doticaj s Isusom i njegovom riječju, mi odmah vidimo da su sva naša opravdavanja neistinita i

da samo služe našem egu, našoj nepopustljivoj i tvrdoj sebičnosti. I da je tako moguće živjeti godinama, desetljećima, sve do smrti. I da to nije dobar život. Da je to promašen život. I da je važno znati ono što Isus kaže: "Istina će vas osloboditi". Tek kada uđem u istinu o sebi samomu, ja mogu biti oslobođen, mogu doživjeti milosrđe i dati ga svome bližnjemu. Mogu unijeti u život,

u svoj svećenički život, više osjećaja, više topline, više strpljivosti, više razumijevanja za pogriješke drugih, za njihove muke i probleme.

Kao ni Joni, milosrdni Bog ne da nam mira i uvijek nam iznova pruža mogućnost novoga početka, obraćenja i promjene. U svom milosrđu dolazi k nama, hrabri nas i poziva na odvažne promjene. Stoga je godina milosrđa veliki poziv najprije nama da iskusimo milosrđe i da ga onda naviještamo svima koji ga traže.

Literatura:

Papa Franjo, "Misericordiae vultus", Zagreb, 2015.

O Joninoj knjizi: audio predavanje dr. A. Vučkovića I. Raguž, "Milosrđe", Đakovo, 2016.

Ch. kard. Schönborn, "Našli smo milosrđe", Zagreb, 2010.

ISPIT SAVJESTI

priredio o. Đani Kordić prema W. Stinissenu, S. Faustiju, T. Ivančiću

Za svaku se ispovijed pripravi kao da je to tvoja posljednja ispovijed.

Pomoli se Duhu Svetom da te prosvijetli tako da ti bude jasno što ćeš ispovjediti i da u tvojoj duši probudi iskreno kajanje koje se ne sastoji samo od osjećaja nego i od čvrste odluke započeti novi život. Moli također i Marijinu pomoć da ti ona, Prečista Djevica, ulije veliku čežnju da budeš potpuno očišćen.

Priznaj svoje grijehе iskreno i jasno. Ne skrivaj ništa iz straha da ćeš biti manje cijenjen, ali nemoj se ni gubiti u nepotrebnim sitnicama.

Zahvaljaj Bogu nakon ispovijedi i slavi Njegovo milosrđe. Izvrši naređenu pokoru što je prije moguće, u zajedništvu s Kristovom bezgraničnom zadovoljštinom i započni novi život.

Mk 3,14: "Ustanovi Dvanaesticu da budu s njime i da ih šalje propovijedati s vlašću da izgone đavle."

1. Biti s njime - ušima i očima

* Čitanje i razmatranje Riječi

Ljubav želi spoznati i vidjeti, i uši i srce neka budu usmjerene tamo gdje je srce.

Da bi svećenik napredovao u duhovnom životu, neophodno je da ispovijeda grijehе koji ga u svećeničkom životu koče, zaustavljaju ili vežu uz neku negativnu sklonost, nemarnost, površnost ili prezaposlenost u materijalnim potrebama župe ili druge službe.

Može to biti neka ovisnost, tjelesna klonulost, društvo koje ga zavodi na neku strast ili mu oduzima potrebno vrijeme za molitvu, razmatranje i duhovno čitanje.

Površan duhovni život rastače svećenikovu vjeru i pastoralnu plodnost. Ta se površnost može zapaziti na misnom ruhu, na uređenju sakristije, na izgledu oltara, na uređenju crkve, ali i u svećenikovu vladanju prema suradnicima.

Spreman stalno učiti, istraživati i mijenjati se - lijek protiv površnosti.

U svećeniku se osobito snažno tijelo bori protiv duha, a slabi duh ne može odoljeti željama tijela. Važno je biti svjestan da je ljudski život borba, a svećenikov stalni rat, često vrlo oštar.

Đavao, naime, napada osobito na svećenika kao ričući lav da ga zaustavi u komuniciranju s Bogom i bogaćenju u milosti da ga tako proždre. Treba mu se oprijeti čvrsto, u vjeri.

Ali popuštanjem u duhovnoj disciplini ta vjera postaje nesposobna opirati se.

Ispovijed svećenika obuhvaća još šire područje padova i grijehа, nego što je zanemarivanje duhovnog života. Jedno od takvih područja jesu navike. Navike su zapamćeni mehanizmi u nama, one su ovisnosti i često se ne zapažaju. Istrgnu se našoj svjesnoj kontroli i zaustavljaju duhovni napredak. Brojne vidimo na drugima ali i kod sebe.

- Molim li mehanički? Izgovaram li sakramentalne forme mehanički, polusvjesno?

- Je li moje slavljenje sakramenta polusvjesno? (žurim li pretjerano?)

- Je li moj odnos i prema Bogu i prema ljudima postao neosoban? Stran? Hladan?

Navike valja uočiti te ih upornim vježbanjem mijenjati.

- Imam li naviku pretjerana gledanja televizije? Imam li vremena za molitvu, klanjanje, meditaciju i časoslov? Pitanje je ljubavi, nije posla. Ono što volim za to imam vremena. Što tko voli, to će mu se dati. Ovdje se pitam je li mi srce za nešto vezano pa ne mogu zato biti s Njim?

Nemari brzo prelaze u naviku i opasnost je velika da se čitav svećenikov duhovni život ruši i raspada.

- Kakav je moj duhovni život? Koliko sam odlučan uvijek iznova ustajati i započinjati?

- Koja moja navika i nemarnost ne da mi biti s Njim u molitvi i slušanju Riječi?

- navika ispovijedanja površno

- površna molitva

- naviknutost na kanon mise?

2. Biti s njime nogama, hodati za njim u životu koji sliči njegovu

Hodati Njegovim putem, to neka bude ono ufanje koje pomiče tvoj život da bi bio sličan Njegovu.

Voli više i izaberi ono što je on volio i izabrao, da mu budeš bliže i da mu budeš posve sličan.

2.1. Odnos prema vjernicima

Osobito područje svećenikove svijesti i ispovijedi predstavlja komunikacija s vjernicima.

Isus traži ljubav i prema neprijateljima (ulazio je u kuće upravo onih koji su na sablazan).

Dogodi se kadikad da se svećenik ljuti na neke vjernike ili skupine vjernika. Ne komunicira s njima ili to čini površno, hladno, odbojno.

Potrebno se ispitati - Kako stoje stvari u ovoj komunikaciji? Potiče li, ohrabruje, podupire ili guši, odbija?

Dogodi se da je nekad sam svećenik razlog podijeljenosti župe.

Valja se pitati molim li za svoje vjernike?

HODATI ZA NJIM U ŽIVOTU

Važno je istaknuti: sam svećenik raste u vjeri i duhovnosti kada druge uvodi u dublji duhovni život. Radeći za vjernike on će se truditi da bude u vjeri, molitvi i duhovnom životu ispred njih, a radeći s njima sam će produbljivati svoje svećeničko djelovanje.

Jesam li raspoloživ vjernicima za duhovno vodstvo?

BITI S NJIME NOGAMA - HODATI ZA NJIM U ŽIVOTU KOJI SLIČI NJEGOVU

Biti mu sličan.

2.2. Odnos s kolegama svećenicima

Važno područje svećenikove ispovijedi tiče se odnosa prema drugim svećenicima.

Suradnja je uvijek dragocjena. Tu zna doći do zavisti, nepovjerenja, primisli, ogovaranja, nesporazuma i nepovjerenja. Ljubomore. Napasnik će tražiti i najsitnije razloge da svećenika zavede na zavist. Važno je da svećenici surađuju, razmjenjuju sposobnosti i talente. Zajednički planiraju. Osobito je važno da se svećenici međusobno ispovijedaju i razgovaraju o duhovnim problemima te da budu jedni drugima vođe.

Potrebno je iskreno i prosvijetljeno prilaziti ispitu savjesti i ostvarivati putove obraćenja.

Treba se od svijeta okrenuti kraljevstvu Božjem.

Ne može se služba u Crkvi obavljati svjetovnim principima, nego silom Duha Svetoga i snagom istine Isusove riječi i djela.

Hodati za Njim u životu koji sliči Njegovomu. Biti s njim.

Svećenička zavist - kako je sa zavišću? Specifičnom svećeničkom?

Raspoloživost za ispovijed i vodstvo kolega, braće u svećeništvu?

- radovati se s radosnim, plakati s uplakanim

- pružiti ruku onom koji posrće, pada

Molim li za kolege svećenike? Za braću svećenike?

3. Biti s njim - biti rukama s njime - dodirnuti ga i pridružiti mu se

Dotaknuti ga da bismo bili u potpunu zajedništvu s Njim. Ostvaruje se po ljubavi. Apostolski život traži dva uvjeta - živjeti s braćom i živjeti u samoći. Odnos prema Bogu i odnos prema braći. Ako ne znam živjeti s braćom - ne znam biti s Njim i ne mogu biti njegov apostol!

Čistoća je temeljni odnos apostola prema ljudima. Posluš temeljni odnos prema Bogu. Siromaštvo prema stvarima.

Čistoća ljubavi.

- Je li Gospodin Isus Krist prva ljubav moga života?

- Živim li radosno ljubav prema Bogu u celibatu?

- Zaustavljam li se svjesno u nečistim mislima? Željama? Činima?

- Bavim li se neprimjerenim, dvosmislenim razgovorima?

- Dovodim li se u prigode za grijeh protiv čistoće?

- Čuvam li čistim svoj pogled?

4. Te ih posla

Koliko si sjedinjen s Njim, u tolikoj si mjeri poslan. U stvari, tvoje je poslanje upravo to da drugima pomogneš da budu s Njime. Suprotnost između biti s Njim i biti od Njega poslan tek je prividna.

Tijesno privinut uz Njega nosit ćeš njegov život tamo gdje ćeš biti. Ako ćeš prijanjati uz Njega, njegova će te spoznaja i ljubav prema Ocu tjerati svoj braći.

Tvoje je poslanje isto kao i Sinovo. Ti si njegov suradnik. To znači da je On onaj koji radi, ti mu se samo možeš pridružiti i raditi Njegov posao na njegov način. Inače ćeš uništiti ono što on radi.

Pazi da ne stupiš na Njegovo mjesto a radiš po svojoj glavi neki svoj posao. Ne ćeš tada više biti Njegov suradnik.

* Poznajem li dobro učenje Crkve?

* Usvajam li ga i prenosim li vjerno?

* Jesam li svjestan da naučavanje nečega što nije u skladu s Učiteljstvom čini tešku zlorabu i šteti dušama?

* Propovijedam li revno i s ljubavlju?

* Ljubim li iskreno Crkvu, Tijelo Kristovo i služim li njezinu rastu?

* Spremam li pažljivo homilije i kateheze?

* Radim li kao najamnik ili prijatelj Isusov?

* Nastojim li rasti u svetosti? Je li to moja odluka i trajno nastojanje?

* Ono što koči navještaj i vlastiti napredak - trebam se pitati jesam li upao u iregularnost, ili crkvenu kaznu? (liturgija, disciplina, moral)

* Je li mi duša klonula pa sam protivnik svega novoga, poticaja Duha i nužnih reformi?

5. Navješćivati

Velika tajna: evangelizacija se ostvaruje navještajem Evanđelja.

Bogu je bilo drago čovjeka spasiti "ludošću" propovijedanja. Riječ doista djeluje u svakome tko je prima ne kao ljudsku, nego kakva uistinu jest, Božju riječ, koja djeluje u onome koji je u vjeri sluša.

Navještaj Riječi Božje dovodi vjernike sakramentima.

* Potiče li moje naviještanje ljubav Kristova? (Gospodina koji je umro za sve!)

* Ili je možda moj navještaj obuzeo duh prozelitizma? (da bi nas bilo više)

* Ili još gore stvaranje kruga istomišljenika? Ili sljedbenika?

Čovjek traži imetak, moć, ugled, vanjštinu. Svijet tako želi ostvariti sebe i to proglašava kraljevstvom. Sve je to neprijateljeva laž. Početak svakog zla u svijetu.

* Razotkrivam li te prijevare svjetlom Evanđelja?

* Naviještam li Gospodina koji je došao u siromaštvu, služanju i poniznosti? Gospodina koji nam daruje svoju ljubav i oslobađa nas našega zla?

* Padam li na kušnji da od Boga učinim onoga koji mene sluša umjesto da ja slušam Njega?

* Činim li nasilje nad Božjom riječi tako da njome potvrđujem svoje mišljenje, i tako prestajem biti njezin sluga?

* Naviještam li nauk vjere o posljednjim stvarima?

* Je li umom naviještanju izbljedilo eshatološko usmjerenje? (strast za Kraljevstvo, žeđa za spasenjem duša)

* Želim li stalno da mi daje odgovore na moja pitanja, da potvrđuje moja mišljenja umjesto da se prilagodim njegovim.

* Vjerujem li da Gospodin iznutra privlači duše i otvara srca da prionu uz naviještenu Riječ? On nije samo naviještena Riječ, nego i unutarnji Učitelj, koji učinkovito djeluje, oslobađa od otpora i uvjerava o istini. Vjerujem li to?

* Vjerujem li iskreno da navještajem sudjelujem na otkupljenju braće i sestara?

Otkupljenje dolazi po slabosti Riječi a ne po nekim mogućim ljudskim djelima.

* Brine li me slabost Riječi? Neznatnost i beznačajnost Kraljevstva (u ljudskim očima)? Gorušičino zrno - najmanje od svega sjemenja.

* Zabrinjava li me što mi se čini da dobro gubi Zrno koje ne umire ne donosi ploda.

* Imam li hrabrosti nastaviti svjedočiti za Isusa, Svjetlo svijeta, unatoč svemu? Samo jedna svijeća rasvjetljava i najveću tamu.

Ne srami se svoje slabosti! to je tvoja moć. Pridružuje te Riječi koju naviještaš. Izlaže te odbacivanju i križu.

* Kod navještaja tražim li uspjeh ili istinu? Zabolazim li cjelovit navještaj Božje volje? Ako bi htio ugađati ljudima, ne ćeš biti Kristov sluga.

* Jesam li strpljiv? Vučem li travu da bi brže rasla? Prizivam li oganj na onoga koji nije raspoloživ?

* Briga za zvanja? Prvenstveno molitva. Isus je gospodar. Ustrajna briga na svim poljima.

Mk 3,13: "Uziđe na goru i pozove koje sam htjede. I dođoše k njemu."

Iskrenu ispovijed potiče i pripravlja samo Duh Sveti. Duh Isusov, isti onaj koji je u temelju moga poziva i odaziva. Prvoga dolaska i svakoga dolaska. U ispovijedi dolazim ponovo i ovaj put jedinstveno k njemu. Dolazim izvoru Milosrđa. On me htio i pozvao. Dolazim.

Moli Mariju, Majku Milosrđa, da te vodi svom Sinu u ovom čudesnom sakramentu.

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

RAZGOVOR O NADI

C. Granados s kard. Gerhardom L. Müllerom
Verbum, Split, 2016., 220 str.

Zagreb, 9. studenoga 2016. - Na poziv zagrebačkoga nadbiskupa kard. Josipa Bozanića, a u prigodi dodjele počasnoga doktorata, od 8. do 10. studenoga u Zagrebu je boravio kardinal Gerhard Ludwig Müller, pročelnik Kongregacije za nauk vjere. Počasni doktorat - doctoratus honoris causa - ovom istaknutom teologu i visokom vatikanskom Prelatu dodijelilo je Hrvatsko katoličko sveučilište u Zagrebu u povodu desete obljetnice svoga osnutka i djelovanja. Na svečanosti dodjele visokoga priznanja u dvorani Vijenac na Kaptolu okupilo se više hrvatskih nadbiskupa i biskupa te visokih dužnosnika Sabora i Vlade Republike Hrvatske na čelu s potpredsjednikom Sabora, akademikom Željkom Rajnerom. Ovo je prvi počasni doktorat koji dodjeljuje ovo najmlađe sveučilište hrvatske sveučilišne zajednice. Nakon pozdravnih riječi rektora dr. sc. Željka Tanjića i velikoga kancelara kard. Bozanića, Laudatio - Pohvalu počasnomu doktoru održao je prorektor i predsjednik Povjerenstva Senata za dodjelu doktorata, prof. dr. sc. Emilio Marin, promotor. Ispravu - diplomu i znakovlje počasnomu doktoru uručio je rektor Tanjić, a čestitke izrekli: prof. dr. sc. Šimun Anđelinović, rektor Sveučilišta u Splitu i predsjednik rektorskoga zbora, i prof. dr. sc. Pavo Barišić, ministar znanosti, obrazovanja i športa u Vladi Republike Hrvatske. Na ukazanoj časti biranim je riječima zahvalio sam Laureat te

održao *Lectio magistralis* - glavno predavanje na temu: Pitanje o Bogu danas.

U poslijepodnevnim satima Visoki gost iz Vatikana imao je konferenciju za tisak koju je izravno prenosila Hrvatska radio televizija. Središnje slavlje ovoga bogatog dana bila je svečana sv. Misa u zagrebačkoj katedrali u 18.00 sati. U koncelebraciji je, uz kard. Bozanića, sudjelovao apostolski nuncij u RH, dvadesetak hrvatskih nad/biskupa i pedesetak svećenika. Katedrala je bila ispunjena vjernicima, a pjevao je zbor bogoslova. Kardinal je Müller sv. Misu slavio na hrvatskom jeziku i održao povijed o bl. Alojziju Stepincu o 70. obljetnici Nadbiskupova glasovita Govora pred komunističkim sudom, 11. listopada 1946.

Završna točka prvoga dana bilo je predstavljanje Kardinalove knjige *Razgovor o nadi*, koju je u hrvatskom prijevodu izdala izdavačka kuća Verbum iz Splita. Na ovom akademskom činu riječ su uzeli kard. Bozanić, sam auktor i, u svojstvu glavnoga predstavljača, msgr. Ratko Perić, koji je napisao predgovor hrvatskomu izdanju. Svečanost je pjesmom popratio oktet dijecezanskih bogoslova s Kaptola.

Posljednjega dana boravka, 10. studenoga, u prostorijama Hrvatske biskupske konferencije Kardinal se Müller susreo s hrvatskim nad/biskupima iz RH, BiH i Crne Gore.

IZLAGANJE BISKUPA RATKA PERIĆA

Joseph Ratzinger i Gerhard Ludwig Müller već po imenu i prezimenu Nijemci. Prvi: godište 1927., drugi: 1947.

Obojica ne samo izvrsni profesori nego i teološki kolosi katoličke dogmatike. Članovi Među-

narodne teološke komisije. Obojica nadbiskupi. Kardinali Rimske Crkve.

Obojica pročelnici Kongregacije za nauk vjere: prvi 24 godine do izbora za Papu 2005., a drugi od 2012. do danas. I kao takvi predsjednici Pa-

pinske biblijske komisije, Papinske komisije "Ecclesia Dei" kao i Međunarodne teološke komisije.

Obojica počasni doktori brojnih katoličkih i drugih sveučilišta svijeta.

Veliki prijatelji. Eto toliki da je Ratzinger povjerio Mülleru svoja *Opera omnia* da ih uredi i objavi. I uređuje ih. Već je objavljeno devet svezaka od planiranih šesnaest.

Povezani, kao pravi sinovi svjetla, i teologalnim krjepostima vjere i nade u ljubavi. I knjigama o vjeri, nadi i ljubavi. I intervjuima o istim temama: Messori s Ratzingerom 1985. razgovara o vjeri. A Granados s Müllerom 2016. razgovara o nadi. Oba razgovora u hrvatskom izdanju splitskoga Verbuma, prvi 1998., a drugi 2016. koji ovdje predstavljamo.

Carlos Granados svoj je intervju razdijelio na razgovorni Uvod o nadi (str. 21-38) i Zaključak o milosrđu (203-216), te na nadu: što možemo očekivati od Krista (39-75), od Crkve (77-138), od obitelji (139-172) i od društva (173-202).

Što je to nada, pouzdanje, ufanje, očekivanje? Pođimo od jednoga obiteljskog prizora: petogodišnji sinčić popeo se na zid i otac ga zove: "Hajde, sinko, baci se tati u krilo!" I mali se, ne oklijevajući, baci tati oko vrata. On je pun radosti i nade da će nadvladati onaj metar razdaljine u zraku, jer ga čeka sigurnost tatina zagrljaja. Otac želi ponoviti i sa svojom sedmogodišnjom djevojčicom. A mala kaže: "Ne ću se ja bacati, jer ćeš se ti izmaknuti!" Tata se izmaknuti? Eto koliko zna! Eto koliko se ne ufa, nego dršće.

U nadnaravnom pogledu, slično nas i nebeski Otac poziva: Hajde, sine, pun nade baci se Ocu u naručje preko ovoga vremena i raznovrsnih kušnja u njemu, uz moju pomoć! Staviti "nadu u Boga ne znači ukloniti patnju, nego otvoriti joj novo obzorje": znači shvatiti da svaka bol, koliko god bila tragična, može donijeti plod, nakon što ju je Krist konačno preuzeo na sebe i doveo do zrelosti (str. 28).

Naša se, dakle, nada u konačno spasenje nslanja na **primjer i pomoć Isusa Krista**. On, miljenik i izabranik, u Jordanu i na Taboru sluša Očev glas (Lk 3,22; 9,35). On se u ljubavi s križa predaje u ruke Očeve (Lk 23,46). On iz groba svojom snagom "uskrsnu" (Lk 24,6) i zagrli Oca, odnosno "Bog Ga uskrisi oslobodivši ga grozote smrti" (Dj 2,24). Kard. Müller sintetizira smisao nade: "Bog ima univerzalan plan za naše spasenje i ostvario ga je u svojem Sinu Isusu. Takva nam nada omogućuje da se oslonimo na Boga kao apso-

lutnu budućnost, a ne na svoje vlastite projekte i planove, podložne tolikim ograničenjima: to je ta sigurnost koju nam nada pruža" (str. 22). On je "Alfa i Omega, puno Božje priopćenje i prisutnost među nama" (str. 34). Ne ćemo se iznenaditi kada umremo, pa da umjesto Isusa, jedinoga Spasitelja, pred sobom ugledamo kao "spasitelje" neke druge utemeljitelje ovozemaljskih religija. Isus nam je jedini pripremio mjesto da budemo ondje gdje je On (Iv 14,3-4). Izvan Krista nema spasa ili "Izvan Krista nema ništa" (str. 34).

Isus se kao čovjek nada, ali njegova je nada bitno drukčija od naše. Njegova je nada potpuna sigurnost, bez ikakve sumnje, nevjere, rizika i oklijevanja, bez straha i trepeta pred Očevom ljubavlju. On se kao Sin savršeno predaje u izvršenje Očeva plana. On svoju ljudsku volju potpuno usklađuje s voljom Očevom.

A naša je ljudska nada puna vlastitih planova, sumnji i rizičnosti; obilježeni smo grijehom. Nada nam je podložna tolikim ograničenjima. Mi ipak nerijetko zamišljamo Krista kao onoga koji će nam pomoći u ostvarenju ovozemnoga kraljevstva. Zato onda i moramo u neka doba ponoviti s učenicima u Emausu: A mi se nadasmo - *nos autem sperabamus* - da je on onaj koji ima otkupiti Izraela (Lk 24,21). Pa se gorko iznenadimo. Kako se ne ćemo razočarati kada se nadasmo u Isusa samo u ovom svijetu, u političko oslobođenje Izraela od Rimljana? "Ako se samo u ovom životu u Krista ufamo, najbjedniji smo od svih ljudi" (1 Kor 15,19).

Na pitanje kako tumači frazu Oscara Cullmanna (1902.-1999.) "already, but not yet", tj. da je spasenje "već tu, ali ne još" ostvareno, Müller primjećuje da Cullmann tu dosjetku tumači na protestantski način: čovjek je na ovome svijetu *simul iustus et peccator* - istodobno pravednik i grješnik. I takav u biti ostaje. "Mi katolici tvrdimo da već sada, u stvarnoj euharistijskoj prisutnosti, imamo potpunost, čitavu Kristovu stvarnost", "u sakramentima, djelotvornim znakovima Milosti, već nam je dano blago, punina. To je nešto radikalno novo". Ali tu "potpunost" nosimo u "glinenim posudama"! (str. 35).

Na Augustinov sažetak nauka o nadi: "Tužan je život bez nade, ali još je tužnije živjeti u nadi bez temelja", Kardinal se nadovezuje: "Krist je temelj kršćanske nade. Krist, postavši čovjekom, primio je na sebe sve ljudsko i preobrazio ga. Njegovo uskrslo čovječstvo utemeljilo je svu našu nadu: od njega možemo živjeti, u njemu možemo već sada sudjelovati, iz njega izvire mogućnost naše pot-

pune preobrazbe u Kristu, dok smo još uvijek na putu" (str. 37).

Na temu **čemu se možemo nadati od Crkve** (str. 77-138), zajednice koju je Krist ustanovio kao znak i oruđe jedinstva ljudskoga roda i vječnoga spasenja, intervjuist završava s pitanjima o Gospi kao praslici Crkve - *typus Ecclesiae*. Kardinal rekapitulira cio njezin duhovni život i povlastice u djelu Kristova otkupljenja sa svim teološkim razlikama i tumačenjima. Ona je jedina između nas doživjela Sudnji dan. Na upit o Gospinim ukazanjima Kardinal razlaže: "Neka od tih privatnih ukazanja proglašena su autentičnima te ih se stavilo u službu vjernika da bolje žive objavljene istine. [...] Druga su, odlučno i čvrsto, nakon postupka ozbiljne provjere i iznad svega uz pratnju molitve Crkve, proglašena lažnima. U vezi s tim želio bih još jednom - nastavlja Kardinal - odati priznanje Kongregaciji za nauk vjere koja je, tijekom posljednjih stoljeća, obavljala taj posao ne na hladan i birokratski način, nego iz autentične duhovnosti služenja: u srdačnoj ljubavi prema Svetomu Ocu i Crkvi, razborito, strpljivo i s razlučivanjem proučavajući golemu građu koja svakodnevno pristizuje te, iznad svega, prihvaćajući osobno trpljenje koje uvijek izazove spoznaja grijeha i bijede koji se skrivaju iza fenomena pseudomisticizma" (str. 137-138). Ovim Kardinal Prefekt ujedno ističe temeljne svrhe Kongregacije: promicanje pravoga nauka i uklanjanje krivoga nauka o vjeri i čudoređu.

Čemu se možemo nadati od obitelji? (str. 139-172). Na niz pitanja kao na primjer: što je pravo? Što su to obiteljske strukture? Što znači da je obitelj - put Crkve? Je li obitelj ideal, a da od nje ništa ne očekujemo, jer činjenice idu svojim putem? Kako Bog prati ženidbene drugove? Posebni slučajevi? Neregularne situacije? Kakvu nam nadu pruža brojna obitelj? Što je to "velikodušno", a što "odgovorno" kod roditelja? Kardinal niže odgovore u kojima čitatelj može mirno

i sustavno pratiti biblijsku nit Učitelja Isusa, pastoralnu praksu Dobroga Pastira (str. 156-157), vodilju živoga Učiteljstva Crkve, napose trojice posljednjih Vrhovnih svećenika - samo je papa Franjo spomenut u knjizi oko 30 puta. Kardinal napose ističe one važnije točke u pokoncilskim dokumentima: *Humanae vitae*, 1968. (str. 162-165); *Familiaris consortio*, 1981. (167-169); Pismo obiteljima *Gratissimam sane*, 1994. (str. 151-152); *Deus caritas est*, 2005. (str. 154), u kojima se visokim stilom daju odgovori na tolike probleme obitelji a Kardinal u obliku razgovora pretače taj učiteljski nauk čitateljima.

Čemu se možemo nadati od društva (173-202). Kard. Müller odgovara na pitanja odnosa razuma i vjere, siromaštva i bogatstva, sekularizirane mase i "kreativne manjine", u kojoj navodi "veličanstven lik" i djelo mučeništva blaženoga Alojzija Stepinca, koji je ušao kao primjer i u Papinu pobudnicu *Verbum Domini*, 2010. Kardinal veli da je Bog u Stepinčevu primjeru pokazao "da čak i u najtežoj političkoj situaciji, ako pripadamo kršćanskoj stvaralačkoj manjini, možemo u Bogu pronaći milost i savjet koji su potrebni kako bismo donijeli ispravnu odluku, izdržali nevolje, oprostili neprijateljima te prosvijetlili ostatak društva znakovima stvarne nade" (str. 189).

"Razgovor o nadi" kard. Müllera učvršćuje u vjeri, utvrđuje u ufanju, potiče na ljubav. Priča se kako su pitali nekoga velikog svetca na smrti: Kako se osjeća s obzirom na prijelaz na drugi svijet? Ponizno je odgovorio: "Vrlo sam radoznao". Ne možemo sebi predložiti ni vječne radosti, ni kraljevstva nebeskoga, kada to nikada naše fizičko srce nije osjetilo, ni oko vidjelo, ni uho čulo što je Bog pripremio onima koji ga vole (1 Kor 2,9). A kada to dođe, onda prestaju sakramentni znakovi i nade nestaje, a mi "conversi ad Dominum" (okrenuti prema Gospodinu) "jednoga ćemo ga dana moći gledati licem u licem" (str. 32).

Dodi, Gospodine Isuse! (Otk 22,20).

BL. ALOJZIJE STEPINAC, MUČENIK

Posušje, 3. listopada 2016. - Posuški župnik i dekan fra Mladen Vukšić u ovogodišnjem mjesecu listopadu organizira pet predavanja svakoga ponedjeljka navečer u 19.00 sati. U prvom redu za mlade, ali i za sve koji se žele bolje upoznati s izabranom aktualnom temom. Za ponedjeljak 3. listopada pozvan je biskup Ratko Perić, koji je govorio na temu: "Blaženi Stepinac - progonjen zbog pravednosti". Više stotina vjernika pratilo je u prostranoj crkvenoj kripti predavanje, koje je trajalo više od sat vremena. Fra Mladen je na početku pozdravio predavača i slušatelje. Članovi su Frame otvorili večer pjesmom.

Biskup je počeo kratkim životopisom blaženoga Stepinca (1898.-1960.) navodeći da se kardinal Stepinac već 18 godina liturgijski štuje kao Mučenik i Blaženik. Razlika između Blaženika i Svetca nije u stupnju svetosti, jer je svetost pred Bogom cjelovita, potpuna, savršena: ništa joj se ne može ni dodati ni oduzeti. Nego je razlika, prvo, u našem vjerničkom pristupu. Po odredbi pape Urbana VIII. iz 1642. godine, Blaženik se štuje ograničeno, na području neke biskupije, redovničke zajednice, kraja ili Biskupske konferencije, a Svetac se časti na području cijele Crkve. Štuje se stupnjem spomendana, blagdana ili svetkovine. Časti se kao zapovijedan ili neobvezan blagdan. A, drugo, Crkva je strpljiva, ima vremena i moli Boga da počasti slugu svoga uzdignućem na čast oltara. Zato je određeno da se nakon beatifikacije čeka čudo od Boga. Čudo fizičkoga reda, redovito se radi o ozdravljenju od neizlječive bolesti. Čak ni to nije bitno, jer Papa može dispenzirati od toga čuda, kao što je, na primjer, papa Franjo dispenzirao od čuda u procesu kanonizacije pape Ivana XXIII. prošle godine. Razlog je, dakle, uglavnom pastoralni, a ne neki teološki motiv sumnje u svetost Blaženika ili Mučenika. Crkva gleda i na prikladan trenutak, ne iz oportunizma, nego iz opreza da u društvu i u ljudskim odnosima ne bude više štete nego koristi.

Postoji slučaj Inocenta XI. (1611.-1689.), pape (1676.-1689.), kojemu je proces otvoren 1691. godine. Francuska je izrazila protimbu 1744. i sve stajalo dvjesta godina, do 1944., kada je postupak ponovo otvoren i papa Pio XII. godine 1956. proglasio Inocenta XI. blaženim! Proces je trajao i stajao ravnih 247 godina! Crkvi se ne žuri! Po sebi, Papa bi mogao dokinuti stupanj beatifikacije i odmah nekoga kandidata kanonizirati, kako je i bilo sve do 17. stoljeća, i kakav je običaj danas u Pravoslavnoj Crkvi.

Biskup je u predavanju naveo više činjenica u razdoblju između 1918., kada je došlo do ujedinjenja više naroda na slavenskom Jugu u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, a od 1929. nazvanu Jugoslavijom, sve pod vodstvom kraljevske dinastije Karađorđevića i premoći srbijanskih političara, i 1941. godine, kada se ta tvorevina raspala. Taj 23-godišnji period obilježen je i pravnim nasiljem: Vidovdanski ustav 1921., Šestosiječanjska diktatura 1929., Oktroirani ili nametnuti ustav 1931. i mnoštvo konkretnih zakona, kao i stvarnim nasiljem počevši od prozelitizma do premilovanja i ubijanja pojedinih hrvatskih uglednika.

Ne može se promatrati 1941. kao početna godina svega zla. Ona se zametnula 1918. i razvijala svake daljnje godine u kojoj je vladalo nasilje i teror.

Godine 1998., kada je Stepinac proglašen blaženim, u Italiji je objavljena knjiga o Stepincu pod naslovom: *L'Arcivescovo del genocidio* (Nadbiskup genocida), koju je sastavio M. A. Rivelli u izdavačkoj kući koja se zove "Kaos" u Milanu, na 290 stranica. Auktor, koji je doktorirao o Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, hvali se da je u knjizi o Stepincu iznio na vidjelo dokumentarnu žetvu koja je bila desetljećima skrivana o genocidu za NDH, gdje je sudjelovao katolički kler sa zagrebačkim nadbiskupom Stepincem na čelu. Hipoteze i antiteze koje su ravne imenu izdavačke kuće: Kaos! Pravi pravcati kaos. Naslušali smo se takvih kaosa iz 45-godišnjega sustava iz raznih sredstava

priopćivanja po svijetu! Ta je kaotična knjiga prevedena na srpski, objavljena na ćirilici u Nikšiću 1999. na 270 stranica. Na tu je knjigu reagirao msgr. Juraj Batelja, postulator Stepinčeva postupka, svojom knjigom pobijajući auktorovu tezu po tezu: *Rivelijeva zavjera laži. Blaženi Alojzije Stepinac i Srpska Pravoslavna Crkva*, 2. izdanje, Zagreb, 2015., 404 stranice.

Na kraju Biskup je sažeo i obrazložio u pet točaka Stepinčevo svjedočanstvo:

- Čovjek duboke vjere i crkvenosti.
- Zaštitnik siromaha i obespravljenih.
- Progonjen zbog svoje vjere.
- Progonjen zbog domoljublja.

- Kršćanski odnos prema progoniteljima. Dok je najviše trpio u tamnici i zatočeništvu, blaženi je Alojzije isticao: "I komunisti su naša braća, mi ih moramo ljubiti." Pred kraj života više je puta slavio sv. Misu za one koji su ga nedužno osudili. Hrvatska kiparica Mila Wood, koja je to čula iz Stepinčevih usta, napisala je o tome pismo predsjedniku i ovako zaključila: "Ovo vam javljam, gospodine Maršale, sa željom da vam molitva našega kardinala zaista donese blagoslov." Nadbiskup je upozoravao sve progonitelje kako se uzalud Bogu protive, na svoju štetu gaze ljudska prava i kako će na kraju povijest izreći svoj pravedan sud.

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

DON MARIJAN BEVANDA

CURRICULUM VITAE

U petak, 14. listopada 2016., u 12.00 sati preminuo je don Marijan Bevanda, svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, umirovljenik u Svećeničkom domu u Mostaru.

Marijan je rođen u Gornjoj Blatnici, 12. siječnja 1945., od oca Ivana i majke Jele r. Bojčić. Kršten je na Gradničima, 14. siječnja 1945., a sakrament sv. krizme primio je u Kruševu 1955. godine.

Osnovna škola: prva 4 razreda završio je u Kruševu: 1951.-1955., a druga 4 u Čitluku: 1955.-1959.

Srednju školu s maturom završio je u sjemenišnoj gimnaziji u Zagrebu, 1959.-1963.

Kao bogoslov pohađao je Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu: 1963.-1971.

U međuvremenu pozvan je u vojsku koju je služio u Prijedoru i Banjoj Luci: 1968.-1969.

Za svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije zaređio ga je biskup Petar Čule u Kruševu, 28. prosinca 1969. Mladu je Misu slavio u istoj župi, 1. siječnja 1970.

Služio je kao svećenik u Ludwigshafenu u Njemačkoj: 1970.-1971.;

u Polači, Zadarska nadbiskupija: 1971.-1972.;

u Hercegovini: od prosinca 1972. do kolovoza 1973.; ponovo u Njemačkoj: u Göppingenu, Schwäbisch Gmündu, Balingenu i Reutlingenu: 1973.-2010.

Umirovljenik je u Svećeničkom domu u Mostaru od 2010. godine.

Sprovodna Misa bila je na groblju na Sretnicima u župi Kruševo u nedjelju, 16. listopada 2016. u 15.00 sati.

Pokoj vječni daruj mu, Gospodine!

SPROVODNA SV. MISA I OBRED POKOPA

U nedjelju 16. listopada, u 15.00 sati na mjesnom groblju u Sretnicima, župa Kruševo, upriličeno je Misno slavlje za pokoj duše vlč. don Marijana Bevande, svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije, koji je preminuo u petak 14. listopada 2016.

Sv. Euharistiju predvodio je vojni ordinarij u BiH msgr. Tomo Vukšić u koncelebraciji s generalnim vikarom msgr. Željkom Majićem, župnikom don Ljubom Planinićem te još pedesetak svećenika među kojima je bio i don Marijanov školski kolega msgr. Stjepan Večković, kanonik Zagrebačkoga stolnog kaptola, koji se i oprostio u ime školskih kolega šalatskih gimnazijalaca i kaptolskih bogoslova.

Misa zadušnica. Prije početka sv. Mise sve je prisutne pozdravio generalni vikar Mostarsko-duvanjske biskupije, te rodbini i prijateljima, pre-

nio iskrenu sućut mostarsko-duvanjskog biskupa msgr. Ratka Perića, koji je opravdano bio odsutan.

U svomu obraćanju prisutnoj rodbini i prijateljima pokojnoga don Marijana, te većem broju vjernika, među kojima su bili brojni svećeniци i redovnice, don Željko je iznio neke crtice iz pokojnikova životopisa i Oporuke, te nekoliko pristiglih sažalnica među kojima je i pismo don Ivice Komadine, delegata za Hrvatsku inozemnu pastvu u Njemačkoj, koji je s don Marijanom djelovao oko dvadeset godina. Na kraju se msgr. Majić od pokojnika oprostio riječima:

Dragi don Marijane! U svojoj si oporuci zapisao: Gdje sam nik'o, želim da tu i poniknem; Gdje sam slavio Mladu Misu, neka se po mogućnosti slavi i sveta Misa za pokoj moje duše. Bog je čuo Tvoju želju i uslišio Ti molitvu. Mi ovom svetom

Misom zahvaljujemo Bogu koji Te je preko Tvojih roditelja, pokojnih Ivana i Jele, na ovaj svijet pozvao, koji Te je duhovnim zvanjem obdario, i koji Te je u životu na razne načine kušao i providnosno pratio, a Ti vjeran i ustrajan ostao. No, nadasve ga u ovoj svetoj Misi molimo da Ti na svome Sudu bude milosrdan i milostiv, primi Tvoj život i svećeništvo kao ugodan prinos.

Biskup je Tomo u svojoj propovijedi govorio o prolaznosti ljudskoga života koji je obilježen smrću koju se često promatra kao kraj, a ona je zapravo za kršćanina vjernika istinski početak pravoga života radi kojega nas je Bog i pozvao u ovozemaljski život. Upravo u toj kršćanskoj svijesti, u vjeri, nadi i ljubavi, don Marijan je ne samo živio nego i druge poučavao i pozivao da tako žive.

Na kraju Euharistijskoga slavlja od pokojnika su se oprostili msgr. Večković i mjesni župnik don Ljubo Planinić. Posebno su naglasili don Marijanovo prijateljstvo i ljubav prema Domovini i hrvatskom narodu.

Don Marijan je u svojoj vlastoručnoj Oporuci vjernički i svećenički posvjedočio svijest o prolaznosti zemaljskoga života, kao i nadu u bolji vječni život i susret sa svojim Stvoriteljem. Zahvalio je Bogu na darovanu životu i svećeništvu, roditeljima preko kojih je došao na ovaj svijet i koji su ga odgajali, kao i svima onima koji su imali udjela u njegovu životu, odgoju i rastu. Na kraju je izrazio čin praštanja svima, sve zamolio za oprostjenje, te iznio svoju želju da mu se zemni ostaci ukopaju u obiteljsku grobnicu na Sretnicama.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

Dijecezanski biskup Ratko Perić:

RUJAN 2016.

1.-2. rujna bio kod župnika dr. Pere Pranjica u Ponikvama u Dubrovačkoj biskupiji.

4. rujna, nedjelja, u dogovoru sa župnikom fra Mariom Knezovićem, slavio sv. Misu najprije u 8.00 sati, zatim u 11.00 u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Kočerinu, i propovijedao.

9. rujna primio na Ordinarijatu nadbiskupa msgr. Petra Rajića, apostolskoga nuncija u Angoli.

10. rujna predvodio u Viškovcima sv. Misu zadušnicu za pokojnu Anu Perić, rođ. Brać, supruga brata Rudolfa.

11. rujna, nedjelja, predvodio večernju sv. Misu u mostarskoj katedrali i propovijedao.

14. rujna, Uzvišenje Svetoga Križa, u mostarskoj katedrali predvodio Misno slavlje u povodu 36. obljetnice posvete katedrale i 24. obljetnice svoga biskupskog ređenja.

15. rujna okružnicom pozvao kler i puk da se pridruži papi Franji u molitvi za mir u Asizu, 20. rujna.

16. rujna premjestio bogoslova Petra Filipovića iz Sarajeva na Jordanovac u Zagreb.

18. rujna, nedjelja, predvodio večernju sv. Misu u mostarskoj katedrali i propovijedao o prisposobi o "nepoštenu upravitelju".

20. rujna, na poziv župnoga upravitelja fra Ignacija Alerića ovlastio generalnoga vikara don Željka Majića da blagoslovi grobljansku kapelicu u Rasnu.

22. rujna sudjelovao na sjednici Teološko-katehetskog instituta u Mostaru.

25. rujna, nedjelja, na poziv otaca franjevaca, propovijedao na jubilarnoj Misi koju su slavili fra Tomislav Čačić dijamantnu ili 60. obljetnicu misništva, fra Nikola Bošnjak, fra Josip Božić, fra Marko Kovačić i fra Augustin Tomas - svi članovi Bosne Srebrene, te fra Gabrijel Mioč, iz Hercegovačke franjevačke provincije, Zlatnu ili 50. obljetnicu svećeništva, dok je preč. Marko Mikić,

župnik iz Podgajaca, slavio Srebrnu ili 25. obljetnicu misništva.

28. rujna - 1. listopada predvodio duhovne vježbe bogoslovima Riječkoga bogoslovnog sjemeništa u marijanskom svetištu Krasno kod Gospića.

LISTOPAD 2016.

1. listopada na poziv župnoga upravitelja fra Tihomira Bazine blagoslovio oltar i vitraje Križnoga puta u Donjem Malom Ograđeniku, filijali župe Čerin, u crkvi kojoj je naslovnik sv. Jeronim.

2. listopada, nedjelja, predvodio svečano Misno slavlje - Dan Trebinjske biskupije - Miholjdin, u katedrali u Trebinju. Bilo 18 svećenika i mnoštvo naroda.

3. listopada, na poziv župnika i dekana posuškoga fra Mladena Vukšića održao večernje predavanje u prostranoj kripti na temu: Blaženi Štepinac - progonjen zbog pravednosti. Bilo više stotina slušatelja.

4. listopada posjetio oce franjevece, čestitao svetkovinu sv. Franje Asiškoga ocu provincijalu fra Miljenku Šteki, gvardijanu fra Danku Perutini i ostalim franjevcima. Susreo se s apostolskim nuncijem msgr. Lugijem Pezzutom.

7. listopada, predvodio koncelebrirano Misno slavlje u samostanskoj kapelici sv. Franje u Potocima - Bijelo Polje u povodu 60. obljetnice redovništva pet sestara franjevaka: s. Lidije Čerkez, s. Cecilije Galić, s. Asumpte Rozić, s. Pije Slišković i s. Dobroslave Vučić.

8. listopada pod sv. Misom u katedralnoj kripti podijelio sakrament sv. krizme osobama kojih je bilo šest iz raznih župa.

9. listopada, u dogovoru sa župnikom fra Stipom Markovićem, slavio sv. Misu u 9.00 sati u Gorici - Sovićima. A pod sv. Misom u 11.00 proglasio da je Mario Bušić primio službe čitača i akolita 1. studenoga 1995. i da prema potrebi može pričešćivati u župnoj crkvi.

13. listopada ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da prisustvuje primopredaji župe Trebinje od dosadašnjega župnika don Ante Luburića novomu župniku don Ivi Šutalu.

- Predvodio sv. Misu u katedrali u povodu otvaranja akademske godine za profesore i studente Fakulteta prirodoslovno matematičkih i odgojnih znanosti i Studija glazbene umjetnosti Sveučilišta u Mostaru.

14. listopada, petak, oko 13.00 sati kod tek preminuloga don Marijana Bevande, svećenika Mostarsko-duvanjske biskupije, u Svećeničkom domu pomolio se i preporučio njegovu dušu Božjoj ljubavi.

- S don Antom Luburićem došao u Požegu u posjet biskupu Antunu Škvorčeviću u povodu proslave sv. Terezije Velike, naslovnice katedrale.

15. listopada sudjelovao u požeškoj katedrali u koncelecijaciji koju je predvodio msgr. Zdenko Križić, gospičko-senjski biskup, s domaćim biskupom Antunom, metropolitom đakovačko-osječkim msgr. Đurom Hranićem i srijemskim biskupom Đurom Gašparovićem i s oko 30 svećenika.

- Na poziv biskupa msgr. Vjekoslava Huzjaka, u 18.00 sati predvodio koncelebrirano misno slavlje u bjelovarskoj katedrali sv. Terezije Velike.

16. listopada u dogovoru sa župnikom vlč. Mihillom Gojanijem predvodio koncelecijaciju u župnoj crkvi Presvetoga Trojstva u Rovišću, gdje je bio kršten 5. veljače 1944.

- Poslije podne susreo se s patrom Antom Pavlovićem, prefektom Kolegija Družbe Isusove na Jordanovcu u Zagrebu, i s hercegovačkim bogoslovima koji studiraju na Filozofsko-teološkom institutu.

- Uvečer došao u sjedište Hrvatske biskupske konferencije i susreo se sa zadarskim nadbiskupom msgr. Želimirom Puljićem.

17.-18. listopada sudjelovao u Zagrebu na Drugom zasjedanju Mješovite komisije Hrvatske biskupske konferencije i Srpske pravoslavne Crkve o životu i djelovanju blaženoga Alojzija Stepinca (1898.-1960.), zagrebačkoga nadbiskupa (koadjutora od 1934., ordinarija od 1937. do 1960. - od 1946. sede impedita).

18. listopada posjetio sestre klarise u Mikulićima u Zagrebu.

21. listopada ovlastio generalnoga vikara don Željka Majića da prisustvuje primopredaji župe Studenci od dosadašnjega župnika don Ive Šutala novomu župniku don Ivanu Štironji.

23. listopada, nedjelja, pod pučkom sv. Misom u trebinjskoj katedrali uveo u župničku službu vlč. don Ivu Šutala.

28. listopada objavio okružnicu "Podsjetnik ispovjednicima".

30. studenoga, nedjelja, slavio sv. Misu u katedrali i propovijedao o nadcariniku Zakeju.

STUDENI 2016.

1. studenoga 2016., Svi Sveti, slavio sv. Misu zlatnoga jubileja župe Jare.

2. studenoga slavio sv. Misu Dušnoga Dana u Čeljevu. Poslije Mise pohodio grobnicu svojih roditelja u mjesnom groblju.

2. studenoga susreo se s msgr. Giuseppeom Trentadueom, otpravnikom poslova ad interim, u Sarajevu. Razgovarao s vicerektorom bogoslovije, vlč. Markom Mikićem.

3.-4. studenoga sudjelovao na 68. zasjedanju Biskupske konferencije BiH u Sarajevu.

4. studenoga sudjelovao u koncelecijaciji koju je predvodio kard. Vinko Puljić u bogosloviji. I propovijedao o paraboli o nepoštenu gospodar, upravitelju i dužnicima.

- Nakon svršetka zasjedanja posjetio u bogosloviji dijecezanske bogoslove hercegovačkih biskupija.

5. studenoga, na preporuku župnika don Ivana Kordića, pod sv. Misom u katedralnoj kripti sv. Josipa podijelio sakrament sv. potvrde četveroma kandidata iz Čapljine.

6. studenoga, nedjelja, slavio sv. Misu u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu.

8. studenoga s generalnim vikarom don Željkom stigao u Zagreb: pohodio rektora na Jordanovcu p. Niku Bilića, i uvečer se susreo s porečkim i pulskim biskupom Draženom Kultešom u sjedištu HBK.

9. studenoga sudjelovao u svečanosti u kojoj je Hrvatsko katoličko sveučilište dodijelilo počasni doktorat kardinalu Gerhardu L. Mülleru, prefektu Kongregacije za nauk vjere.

- U 18.00 koncelebrirao u sv. Misi koju je, uz domaćega kardinala Josipa Bozanića, predvodio kardinal prefekt Müller i propovijedao o blaženom kardinalu Stepincu.

- U 19.30 uzeo udjela u predstavljanju knjige "Razgovor o nadi" kard. Müllera, koju je prevela izdavačka kuća Verbum iz Splita.

10. studenoga sudjelovao u susretu hrvatskih biskupa iz RH i BiH s kardinalom Müllerom.

- Povratak u Mostar.

11. studenoga predvodio koncelecijaciju u katedrali moleći za duše vjeroučenica Antonije i Danije, koje su poginule 11. studenoga 1994. u

predvorju katedralne kriptе, te za svećenika don Petra Vuletića, Šjora, koji je preminuo kao župnik hrvatske župe Sv. Ante u Los Angelesu, 12. studenoga 1998. Pokopan na Šoinovcu.

13. studenoga, nedjelja, slavio sv. Misu u katedrali u povodu završetka izvanredna jubileja Godine milosrđa i početka pučkih misija u katedralnoj župi. Propovijedao o duhovnom djelu milosrđa: Neuka poučiti.

15. studenoga, sv. Albert Veliki, zaštitnik Teološko-katehetskog instituta u Mostaru, u katedralnoj dvorani sudjelovao u svečanosti proglašenja diplomiranih studenata na Institutu. U pozdravnom govoru istaknuo da se od vjeroučitelja očekuje da budu mudri i hrabri.

16. studenoga predsjedao sastanku hercegovačkih dekana na Ordinarijatu.

18. studenoga đakovačko-osječkom nadbiskupu msgr. Đuri Hraniću izrazio svoju blizinu u

povodu Dana sjećanja na Vukovar - 25. obljetnica vukovarske tragedije, i veličanstvena otpora hrabrih branitelja.

20. studenoga, nedjelja, u mostarskoj katedrali predvodio koncelebriranu sv. Misu u 11.00 sati u povodu završetka pučkih misija i propovijedao o Kristu Kralju, sudcu i njegovu milosrđu.

23. studenoga predvodio sjednicu Konzultorija prije podne i Prezbiterskoga vijeća poslije podne u Mostaru.

27. studenoga u Zagrebu sudjelovao na sastanku katoličkoga dijela Mješovite komisije o životu, ulozi i djelatnosti kardinala Stepinca.

Od 29. studenoga nadalje radnim danima predvodi Mise zornice u župi Svetoga Mateja apostola u Mostaru s kratkom homilijom na temu Evanđelja dana, osim u vrijeme izbivanja sužbenim poslom izvan Mostara.

ZAPISNIK DEKANSKE VIZITACIJE

Dekanatski ured _____ dekanata

Broj dekanatskoga urudžbenog zapisnika: _____

Broj župnoga urudžbenog zapisnika: _____

ZAPISNIK DEKANSKE VIZITACIJE

u župi _____

za godinu _____

Vizitacija obavljena dana, _____

Napomena: Dekanska vizitacija župe obavlja se u tijeku svake pojedine kalendarske godine. Ako se na pojedina pitanja ne može kratko odgovoriti te odgovor ne stane u predviđeni prostor, neka se na takva pitanja odgovori opširnije, dodajući Zapisniku dopunske stranice, slijedeći brojeve Zapisnika.

	Pitanja	Odgovori
1.	Župnik (upravitelj župe), ime i prezime.	
2.	Župni vikar (kapelan) i(li) drugi svećenik - redoviti suradnik, ime i prezime.	
Duhovni život svećenika		
3.	Časoslov.	
4.	Ispovijed, mjesečna rekolekcija, Teološko-pastoralni seminar i drugi oblici permanentna obrazovanja na biskupijskoj i dekanatskoj razini...	
5.	Duhovne vježbe.	

Sveta Misa i pobožnosti		
6.	Knjiga primljenih misnih nakana (Liber intentionum). Koliko ima neodsluženih sv. Misa? Komu se predaje višak primljenih intencija? Od koga se uzimaju intencije ako ih u župi nema dovoljno?	
7.	Missae "pro populo": gdje su zabilježene da su odslužene?	
8.	Svagdanje Mise	
9.	Zbirne Mise: U biskupijama nema zbirnih misa, osim na pisani zahtjev i pisani odgovor. Pokazati ako toga ima. Kada se takve mise slave ako ih ima?	
10.	Bilježnice binacija i trinacija? Kako se često šalju na Ordinarijat?	
11.	Postoji li u župi obveza zakladnih Misa i kako se izvršava?	
12.	Redoviti raspored bogoslužja u župi i u filijalama? Prosječan broj vjernika na Misnim slavljinama	
13.	Koliko je ukupno bilo blagoslovljeno obitelji (domova) u župi na prošlom blagoslovu?	
14.	Koje pobožnosti i kako često se organiziraju u župi: časoslov, ura klanjanja, devetnice i trodnevnice, krunica, druge marijanske pobožnosti, križni put...)? Broj vjernika koji sudjeluju u pobožnostima?	

Župni ured		
15.	Urudžbeni zapisnik: koliko je brojeva bilo u prošloj godini? Svi spisi arhivirani?	
16.	Arhiv: gdje se nalazi? Je li to prikladno mjesto?	
17.	Matica krštenih.	
18.	Matica krizmanih.	
19.	Matica vjenčanih.	
20.	Matica umrlih.	
21.	Knjiga prvopričesnika.	
22.	Knjiga katekumena.	
23.	Knjiga primljenih u puno zajedništvo.	
24.	Knjiga providenih bolesnika.	
25.	Parice matičnih knjiga dostavljene na Ordinarijat pod brojem?	
26.	Postoje li stare matične Knjige? Ako postoje, gdje se čuvaju?	
27.	Vjenčanja upisana u matice krštenih. Obavijesti o sklopljenoj ženidbi poslane župama krštenja? Upisane obavijesti o sklopljenim ženidbama iz drugih župa? Ženidbeni oglasi? Arhiviranje ženidbenih spisa?	
28.	Knjiga župnih obavijesti (oglasa): Kako se vodi (bilježnica, listovi, računalno...)?	
29.	Izdaje li župa župni list ili tiskane župne obavijesti koje se dijele vjernicima? Naslov? Kako često?	
30.	Župna kronika: Prati li se redovito i detaljno život župe? Postoji li album s fotografijama koji prati život župe? Album s novinskim člancima o životu župe?	

31.	Župna kartoteka - Status animarum.	
32.	Knjiga zakladnih obveza.	
33.	Župna knjižnica. Koliko knjiga ima? Je li knjižnica otvorena i za vjernike? Kada radi? Gdje se čuvaju stare knjige?	
34.	Ima li mjesto gdje se čuvaju sklonjeni kipovi, slike, paramente i drugi crkveni predmeti...?	
35.	Pastoralno izvješće poslano na Ordinarijat za prethodnu godinu: broj i datum? Duplikat u arhivu?	
36.	Jesu li podatci o vjernicima i župi kompjutorizirani? Koji se program koristi za vođenje podataka o župljanima?	
37.	Ima li župa e-mail? Adresa e-mail-a? Web-stranica?	

Crkve: župna i filijalne		
38.	Opće stanje u župnoj crkvi i filijalnim crkvama i crkvištima? Tko, osim župnika, vodi brigu o urednosti i uređenju crkava i crkvišta?	
39.	Imaju li crkve dovoljno liturgijskoga ruha i potrebna liturgijskoga posuđa te bogoslužnih predmeta? U kakvu su stanju? Što koja od crkava ima? Tko, osim župnika, vodi brigu o tome?	
40.	Imaju li crkve sve liturgijske knjige? Što koja od crkava ima? U kakvu su stanju?	
41.	U tekućoj godini od liturgijskih predmeta nabavljeno: Popravljeno: Uklonjeno:	

Župna kuća i druge župne zgrade		
42.	Opće stanje župne kuće i drugih župnih zgrada	
43.	U tekućoj godini Do/građeno: Nabavljeno: Popravljeno: Uklonjeno:	
44.	Vode li se ažurirano inventarne knjige župne: filijalnih crkava: župnoga doma:	

Financijsko poslovanje župe		
45.	Blagajnički dnevnik. Stanje na dan vizitacije, uvedeni svi prihodi; Rashodi: Stanje: Arhiviraju li se računi?	
46.	Župni doprinos za središnje biskupijske ustanove: namirena prošla godina?	
47.	U kojem postotku župljani daju doprinos za crkvu i redovinu?	
48.	Gdje se čuva župni novac? Na čije ime glasi/e knjižica/e? Tko sve ima pravo njima raspolagati?	
49.	Ima li župa kakvih dugovanja? Koliko i prema komu? Vodi li se pisana evidencija o tome?	
50.	Posjeduje li župa zemlju, šumu, vinograd, voćnjak, kuću (zgradu) ili druge nekretnine? Tko se za to brine, tko obrađuje, kakav je prihod? ZK izvadci i katastarske kopije?	
50.	Tko vodi domaćinstvo? Kako su regulirane obveze?	
51.	Raspolaže li župa župnim vozilom? Ako da, koje vrste i godina proizvodnje?	

Župna kateheza: djeca, srednjoškolci, studenti (Animatori: l = laik(inja); r = redovnica; s = svećenik):								
Naziv skupine (i dob sudionika)?	Prezime i ime animatora skupine i suradnika u animiranju skupine (l, r, s)?	Ukupno članova skupine?	Kako često imaju susrete?	Polaznika prosječno?	Postoji li pismeni plan rada?	Postoji li imenik polaznika?	Vodi li se evidencija prisutnosti polaznika?	Arhiviraju li se pripreme susreta ili zapisnici sa susreta?
1. razred OŠ								
2. razred OŠ								
3. razred OŠ								
4. razred OŠ								
5. razred OŠ								
6. razred OŠ								
7. razred OŠ								
8. razred OŠ								
1. razred SŠ								
2. razred SŠ								
3. razred SŠ								
4. razred SŠ								
Studenti								
Ostala mladež								

Župna kateheza: odrasli vjernici, suradnici, udruge vjernika i katolički pokreti (Animatori: l = laik(inja); r = redovnica; s = svećenik):								
Naziv skupine? Udruga ili pokret?	Prezime i ime animatora skupine i suradnika u animiranju skupine (l, r, s)?	Ukupno članova skupine?	Kako često imaju susrete?	Polaznika prosječno?	Postoji li pismeni plan rada?	Postoji li popis polaznika / članova?	Vodi li se evidencija prisutnosti polaznika?	Arhiviraju li se pismene pripreme susreta ili zapisnici?
Župno pastoralno vijeće								
Župno ekonomsko vijeće								
Ministranti								
Čitači								
Zbor/ovi (pjevači)?								
Karitativna skupina volonteri								
Misijska skupina								

Susreti svih animatora i suradnika u župnoj katehezi								
Susreti sa školskim vjeroučiteljima koji rade na području župe								

Bilješke i napomene:

_____,
(Mjesto i datum)

M.P. (vlastoručni potpis dekana)

